

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DEPREME KARŞI ALINABİLECEK ÖNLEMLERİN VE
DEPREMLERİN ZARARLARININ EN AZA İNDİRİLMESİ
İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/3200, 3361, 3362, 3364, 3365)
TUTANAK DERGİSİ**

**12'nci Toplantı
10 Şubat 2021 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II. OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Recep Uncuoğlu'nun, Komisyonun bugüne kadarki faaliyetleri, Komisyonun bugünkü gündemi ve pandemi nedeniyle toplantıda uygulanan usule ilişkin açıklaması

III. SUNUMLAR

1.- Toplu Konut İdaresi-Ankara Büyükşehir Belediyesi İnşaat, Emlak, Mimarlık ve Proje AŞ Genel Müdürü Ferhat Ertürk'ün, uygulamaları ve kentsel dönüşüm konusundaki yaklaşımları hakkında sunumu

2.- Prof. Dr. Ayşe Nuray Karancı tarafından, video konferans aracılığıyla, "Deprem zararlarını azaltırken psikoloji biliminden nasıl yararlanabiliriz" konusu hakkında sunumu

3.- Prof. Dr. Sibel Kalaycıoğlu'nun, video konferans aracılığıyla, deprem sonrasında meydana gelen sosyal kırılganlıklar ve kırılganlığı azaltmaya yönelik politikalar hakkında sunumu

4.- Prof. Dr. Mustafa Şahmaran ve Doç. Dr. Alper Aldemir'in, video konferans aracılığıyla, depreme karşı alınabilecek önlemler kapsamında deprem öncesi ve sonrası neler yapılabilir ve inşaat mühendisliği disiplini

olarak çalışmalarının sonuçları ve sorunları hakkında sunumu

5.- Prof. Dr. Abdussamet Arslan'ın, fay hatlarıyla ilgili çalışmaları ve binaların depreme dayanıklı olup olmadığının tespitine yönelik geliştirdikleri yapay zeka teknikleri hakkında sunumu

IV.- KARARLAR

1.- TBMM İç Tüzüğü'nün 105'inci maddesi gereğince Komisyon çalışmaları için bir aylık ek süre talep edilmesine ilişkin karar

V.- TUTANAKTAN ÇIKARMA İSTEMLERİ

1.- Toplu Konut İdaresi-Ankara Büyükşehir Belediyesi İnşaat, Emlak, Mimarlık ve Proje AŞ Genel Müdürü Ferhat Ertürk'ün sunumunda geçen bir ifadesinin tutanaktan çıkarılması hususunun oylanması

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DEPREME KARŞI ALINABİLECEK ÖNLEMLERİN VE DEPREMLERİN
ZARARLARININ EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/3200, 3361, 3362, 3364, 3365)

12'nci Toplantı

10 Şubat 2021 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.07'de açıldı.

Komisyon Başkanı Recep Uncuoğlu, Komisyonun bugüne kadarki faaliyetleri, Komisyonun bugünkü gündemi ve pandemi nedeniyle toplantıda uygulanan usule ilişkin açıklama yaptı.

TBMM İç Tüzüğü'nün 105'inci maddesi gereğince Komisyon çalışmaları için bir aylık ek süre talep edilmesi kabul edildi.

Toplu Konut İdaresi-Ankara Büyükşehir Belediyesi İnşaat, Emlak, Mimarlık ve Proje AŞ Genel Müdürü Ferhat Ertürk'ün sunumunda geçen bir ifadesinin tutanakta çıkarılması kabul edildi.

Toplu Konut İdaresi-Ankara Büyükşehir Belediyesi İnşaat, Emlak, Mimarlık ve Proje AŞ Genel Müdürü Ferhat Ertürk tarafından, uygulamaları ve kentsel dönüşüm konusundaki yaklaşımları;

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayşe Nuray Karancı tarafından, video konferans aracılığıyla, Depremin zararlarını azaltırken psikoloji biliminden nasıl yararlanabiliriz" konusu;

ODTÜ Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sibel Kalaycıoğlu tarafından, video konferans aracılığıyla, deprem sonrasında meydana gelen sosyal kırılganlıklar ve kırılganlığı azaltmaya yönelik politikalar;

Hacettepe Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyeleri Prof. Dr. Mustafa Şahmaran ve Doç. Dr. Alper Aldemir tarafından, video konferans aracılığıyla, depreme karşı alınabilecek önlemler kapsamında deprem öncesi ve sonrası neler yapılabilir ve inşaat mühendisliği disiplini olarak çalışmalarının sonuçları ve sorunları;

Gazi Üniversitesi Deprem Mühendisliği Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü, İnşaat Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Abdussamet Arslan tarafından, fay hatlarıyla ilgili çalışmaları ve binaların depreme dayanıklı olup olmadığının tespitine yönelik geliştirdikleri yapay zeka teknikleri;

Hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görülecek başka konu bulunmadığından, 11 Şubat 2021 Perşembe günü saat 14.00'te toplanmak üzere saat 20.46'da toplantıya son verildi.

10 Şubat 2021 Çarşamba**BİRİNCİ OTURUM****Açılma Saati: 14.07****BAŞKAN: Recep UNCÜOĞLU (Sakarya)****BAŞKAN VEKİLİ: İlyas ŞEKER (Kocaeli)****SÖZCÜ: Selahattin MİNSOLMAZ (Kırklareli)****KÂTİP: Lütfi KAŞIKÇI (Hatay)**

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Değerli milletvekillerimiz, kıymetli Komisyon üyelerimiz, değerli uzman arkadaşlarım, kıymetli basın mensupları, çok kıymetli katılımcılar; Türkiye Büyük Millet Meclisi Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Depremlerin Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonumuzun 12'nci Toplantısını açıyorum. *

Toplantı yeter sayımız vardır, inşallah sunumlara başlıyoruz.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Recep Uncüoğlu'nun, Komisyonun bugüne kadarki faaliyetleri, Komisyonun bugünkü gündemi ve pandemi nedeniyle toplantıda uygulanan usule ilişkin açıklaması

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Değerli milletvekillerimiz, bu hafta yine, bugün, 10 Şubat Çarşamba ve yarın 11 Şubat Perşembe 2 toplantı icra edeceğiz. Bu toplantılarımızda, bugün, ilk sunumu Toplu Konut İdaresi Ankara Büyükşehir Belediyesi İnşaat, Emlâk, Mimarlık ve Proje Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü gerçekleştirecek ve yine, bugün çevrim içi sunum olarak Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden Profesör Doktor Sibel Kalaycıoğlu, yine çevrim içi sunum olarak TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Ayşe Nuray Karancı ve yine, çevrim içi sunum olarak Hacettepe Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümünden 2 hocamızı -Profesör Doktor Mustafa Şahmaran ve Doçent Doktor Alper Aldemir'i- inşallah dinleyeceğiz ve bugün, yine Komisyonumuza bizzat katılarak sunumunu gerçekleştirecek olan Gazi Üniversitemizden Deprem Mühendisliği Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Profesör Doktor Samet Arslan, bugünkü sunumları gerçekleştirecek ve yarın da yine çevrim içi ve bizzat katılarak gerçekleştirilecek olan sunumlarımız olacak.

İlk sunuma başlamadan önce Komisyonumuzun faaliyetlerine şöyle kısaca değindiğimizde değerli milletvekillerimiz, 11 toplantıyı geride bıraktık. Bu arada Komisyonumuzda görevlendirilen 14 uzmanımız Komisyon raporumuzun ana, taslak çatısını, indeks ve içindekiler kısımlarıyla alakalı çalışmaları sürdürüyorlar. Komisyonumuzca bilgi ve belge talep ettiğimiz sayı 30 ve Komisyonumuza 2 adet önerge sunuldu ve Komisyonumuza sunulan diğer rapor ve belge sayısı da 41 adedi buldu ve her geçen hafta da bu sayılar atmakta. Komisyonumuzun bizzat tutanak altına alınan toplantıların çalışma saati de yaklaşık seksen dokuz saati buldu. İnşallah, depreme karşı alınabilecek tedbirleri hem uygulamada hem de mevzuat açısından tüm yönlerini kapsayan bütün araştırma çalışmalarımızın en güzel sonuçlarıyla Türkiye'mize, tüm paydaşlara faydalı olacak şekilde gayretlerimiz devam ediyor. Ben bu noktada diğer sunumlarla beraber önümüzdeki haftalarla ilgili çalışma programımız içerisinde * Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

hem Komisyon raporumuza dair Komisyon üyesi milletvekillerimizle yapacağımız toplantılar hem de diğer yakın tarihte deprem geçirmiş illerimize yapacağımız ziyaretlerle ilgili de Komisyon üyelerimizle değerlendirme toplantıları da inşallah icra edeceğiz.

Bu noktada sunuma başlamadan önce ben değerli basın mensuplarımıza hasseden teşekkür ediyorum, uzman arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum çünkü malum pandemi ortamında sosyal mesafeye de riayet ederek Komisyon toplantılarımızı en sağlıklı bir şekilde icra etmek istiyoruz. Salonu da sık sık havalandırılım değerli arkadaşlar.

Şimdi, sunumlarını yapmak üzere Toplu Konut İdaresi-Ankara Büyükşehir Belediyesi İnşaat, Emlak, Mimarlık ve Proje Anonim Şirketi (TOBAŞ) Genel Müdürü Ferhat Ertürk Beyefendi'ye söz veriyorum. Tüm milletvekillerimiz adına Komisyonumuza hoş geldiniz diyorum.

Yine, Ferhat Bey'le birlikte katılan heyetteki arkadaşlarımıza Şantiye Müdürü Mustafa Ercan Selçuk ve Halkla İlişkiler Uzmanı Şule İşçi Hanımefendi'ye de hoş geldiniz diyoruz.

Şimdi, sunumlarını dinlemek üzere hem başarılı uygulamalarını hem tecrübelerini hem de kentsel dönüşüm konusundaki yaklaşımlarını bizlere yansıtmak üzere sözü TOBAŞ Genel Müdürü Ferhat Ertürk'e bırakıyorum.

Buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- Toplu Konut İdaresi-Ankara Büyükşehir Belediyesi İnşaat, Emlak, Mimarlık ve Proje AŞ Genel Müdürü Ferhat Ertürk'ün, uygulamaları ve kentsel dönüşüm konusundaki yaklaşımları hakkında sunumu

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Hoş bulduk Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim, değerli Komisyon üyelerim, uzman arkadaşlarım, basın mensubu arkadaşlarım; ben de şahsım ve arkadaşlarım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ayrıca, bizim on yedi yıllık bu sürecimizdeki tecrübeleri paylaşma fırsatı verdiğiniz için de ayrıca teşekkür ediyorum.

Sunumumuzu zaman zaman irticalen, zaman zaman sunuma bağlı kalarak yapacağım uygun görürseniz Sayın Başkanım.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Tabii ki, memnuniyetle.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Bir de bu maskeyi çıkarabilir miyim?

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Tabii, siz konuşmacı olarak maskenizi çıkarabilirsiniz, evet.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Tamam Sayın Başkanım, sağ olun.

Kuzey Ankara Kent Girişi Projemiz sizlerin de malumu olduğu üzere Ankara'nın kuzey aksında, Protokol Yolu üzerinde, başkentin giriş kapısı diyeceğimiz bir lokasyonda gerçekleştirilmiştir. Yılların verdiği ihmal ve birtakım sebeplerden dolayı çöküntü hâline gelmiş bir lokasyondaydı. 2004 yılında buraya münhasıran çıkarılmış kanunla beraber kolları sıvadık ve başladık. Proje, yaklaşık 10 milyon metrekarelik bir alandan oluşuyor. 1'inci etabı 4 milyon metrekare, 2'nci etabı 6 küsur milyon metrekare. Şu anda 1'inci etap tamamlandı, sakinleri oturuyor.

Projeyi genel anlamda anlatmak gerekirse arazinin yaklaşık yüzde 40, yüzde 50'si ancak eğimden dolayı yapılaşma fırsatı veriyor. Bölgede çok yoğun heyelan bölgeleri, yapı yasaklı alanlarımız ve orman alanlarımız olduğu için 1'inci etaptaki alanın yaklaşık 2 milyon metrekaresine bir yapılaşma yapabildik.

Projenin, 5104 sayılı Kanun'un amacı kuzey Ankara girişi ve çevresini kapsayan alanlarda kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde fiziksel durumu ve çevre görüntüsünün geliştirilmesi, güzelleştirilmesi ve daha sağlıklı bir yerleşim düzeninin sağlanmasıyla kentsel yaşam düzeyinin yükseltilmesidir. Bu kanunla Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi alan sınırları içindeki her tür ve ölçekteki planlar, inşa edilecek resmi ve özel her türlü yapı, altyapı ve sosyal donatı düzenlemeleri ve kamulaştırma işlemleri ile projenin amacına uygun gerçekleştirilmesine yönelik usul ve esaslar belirlenmiştir. Bunu biraz açmak istiyorum, Türkiye'de özel kanunla yürütülen ilk kentsel dönüşüm projesidir Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi, 5104 sayılı Kanun. Aynı zamanda Kentsel Dönüşüm Kanunu'na da ağabeylik yapmıştır. Burada edindiğimiz birtakım tecrübeleri de o günün kanun hazırlayıcılarıyla tecrübelerimizi, yaşadığımız olumlu, olumsuz yönleri paylaşarak Kentsel Dönüşüm Kanunu'na da katkı sağlamaya çalıştık. Sunumun ilerleyen noktalarında da tekrar vurgu yapacağım. Bu çok önemliydi bizim için, elimizi ciddi manada güçlendirdi.

Kanunun bir maddesinde "Alan içerisinde, kanun sınırları içerisindeki tüm kamu ve özel mülkiyet belediyeye devredilir." maddesi vardı. Bu çok önemliydi. Kamu mülkiyeti resen, özel şahıslara ait mülkiyet kadastro veya imarlı olmasına bakılmaksızın Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinden çıkan uygulama esaslarıyla TOKİ ve Büyükşehir Belediyesine devredildi.

Proje, merkezi yönetim Çevre Şehircilik Bakanlığına bağlı Toplu Konut İdaresi ve yerel yönetim Ankara Büyükşehir Belediyesinin iş birliğiyle yapılmıştır. Bir ortak havuz hesabı açılmış, her iki kurum da bu projenin finansmanına kaynak aktarmış, bütün hesaplar bu havuz hesabından geçmiştir. Yine bu kanun kapsamındaki projenin müşavirlik ve kontrollük hizmetleri TOKİ ve Belediye tarafından özel hukuk hükümlerine göre kurulmuş olan TOBAŞ şirketimiz tarafından yapılmıştır.

Proje alan sınırlarındaki kentsel tasarım projeleri, konut, sosyal donatı, çevre düzenlemesi, teknik altyapı projeleri, müşavirlik ve kontrollük hizmetleri ile yapım dâhil diğer tüm işler Belediye ve TOKİ tarafından Bakanlıkça tespit edilen görev dağılımına göre yapılmıştır. Buna göre Ankara Büyükşehir Belediyesi hak sahiplerinin tespiti, hak sahiplerinin konutlardan yararlanma esaslarının belirlenmesi, her ölçekteki imar planlarının hazırlanması, hak sahipleriyle anlaşmaların yapılması, kamulaştırma işlemlerinin yapılması, genel altyapı ve yol yapımı, çevre düzenlemesi yapımı, rekreasyon alanları ve sosyal tesislerin yapımı, TOKİ tüm hak sahibi ve finansman konutları ile ticaret merkezlerinin yapımı, ada içi altyapı, eğitim, sağlık ve dinî tesislerin yapımı, hak sahibi ve finans konutları ile ticaret merkezlerinin satışını gerçekleştirmiştir. TOBAŞ projenin ilk günlerinden itibaren projenin tanıtımı ve sunumlarının yapılması, hak sahipleriyle yapılan sözleşmelerin hazırlanması, kamu ve özel tüm tapuların belediye ve TOKİ'ye devrinin sağlanması, kurumlar arası koordinasyon ve eşgüdümün sağlanması, hazırlanan stratejik planların doğru uygulanmasının kontrolü ve takibi, müşavirlik ve kontrollük hizmetlerinin yürütülmesi, kentsel tasarım projelerinin hazırlanması, konut projeleri ile sosyal donatı, çevre düzenlemesi ve teknik altyapı projelerinin hazırlanması, proje alanında yaşam başladıktan sonra oluşan sorun ve her türlü şikâyetin çözümünün sağlanması olarak vazifelerimizi anlatabiliriz.

Her iki kurumun görev dağılımı: Belediye imar planları, altyapı, yol ve benzeri, Toplu Konut İdaresi konut, sosyal donatı ve benzeri uzmanlık alanlarına göre belirlenmiştir. Her iki kurumun diğer kurum ve vatandaşlarla iletişim ve koordinasyonu TOBAŞ tarafından yürütülmüştür.

Burada projenin ilk başladığı günlerdeki görüntüleri görüyorsunuz. Buradaki konutların genelinde ekonomik ömürlerini doldurmuşluk ve genel altyapı yetersizliği hâkimdi.

24 Şubat 1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'a göre hak sahibi olan kişilerin haklarına konu olan gayrimenkuller, malikler ve hak sahipleriyle yapılan anlaşmalar çerçevesinde proje alanı içerisinde konut verilmiştir. Bunu biraz açayım isterseniz. Burada, az evvelde bahsettiğim gibi, kanunun ilgili maddesi gereği ilçe ve büyükşehir belediyelerine, Sağlık Bakanlığına, hazineye ait tüm arsalar resen belediyeye devredildi. Bu, elimize çok büyük bir güçlendirme sağladı. Üzerindeki yapıların niteliğine de bakılmaksızın, oradaki mevcut camiler, okullar, sağlık tesisleri ücretsiz olarak devredildi; yeni yapılan projeye göre de yeterli miktarda sosyal donatılar bunların yerine yeniden yapıldı.

Şahıslara ait arsaların devri -ki projenin en büyük başarısı bence buradadır- rızaikamulaştırma yoluyla yani anlaşma yoluyla sözleşmelere bağlı olarak yapılmıştır. Bu sözleşmelerdeki usul ve esaslar, Ankara Büyükşehir Belediyesinin meclisinden çıkan usul ve esaslara göre yapılmıştır. Bir örnek vermek gerekirse 333 metrekare kadastro, 200 metrekare imarlı arsası olan vatandaşlarımıza 80 metrekare net, 96 metrekare brüt; 416 metrekare kadastro, 25 metrekare imarlı arsası olan vatandaşlarımıza 100 metrekare net, 120 metrekare brüt; 500 metrekare kadastro, 300 metrekare imarlı arsası olan vatandaşlarımıza da 120 metrekare net, 144 metrekare brüt hak sahibi konutları verilmiştir, onlarla alakalı sözleşmeler imzalanmıştır. Buradaki özel mülkiyetin yaklaşık, yüzde 95'e yakın kısmı rızai anlaşmalarla, kavgasız, dövüşsüz, nizasız, mahkemelere intikal ettirilmeden kamuya devri sağlanmıştır. Tabii, burada bunu iki dakikada anlatıyoruz ama öyle çok da kolay olmadı bu.

Bizim burada özellikle vurgulamak istediğimiz, kentsel dönüşüm projelerinde alan içerisinde bulunmanız çok önemli, vatandaşlara bu proje kapsamında ne elde edeceklerini anlatmak çok önemli yani onlarla sürekli irtibatlı olmak, her başları sıkıştığında kafalarına takılan sorulara bizim halkla ilişkiler elemanlarımızca cevap verilmesi onların mutmain olmasına sebep oldu. Hatta biz kapıdaki güvenlik görevlilerimizi bile bir halkla ilişkiler uzmanı gibi yetiştirdik. Çünkü mesaiden sonra gelen, hafta sonu gelen vatandaşlarımız da bilgilenmek istiyorlardı. Akşam altıdan, yediden sonra gelen vatandaşlarımıza, şantiye binamızın ön tarafındaki bilgilendirme salonunda bilgi verilerek onların da projeye katılımları sağlanmıştır.

Diğer bir husus, tapu dairelerinde müthiş bir yığılma oldu, hatta diyebilirim ki tapu daireleri felç oldu yani on binlerce paydan, hisseden bahsediyoruz. Bununla alakalı Tapu ve Kadaastro Genel Müdürlüğümüzle protokol imzaladık; Keçiören ve Altındağ Tapu Müdürlüklerinin bahçelerine konteyner, Kuzey Ankara Projesi'ne münhasıran ilave tapu daireleri yaptık. Elemanlarımız imzaya kadar olan kısımları hazırlayıp resmi kısmını, imza edilecek kısmını oradaki Tapu memurlarımıza bırakıyorlardı. Bu arada, bu kardeşimin de hakkını ödeyemem halkla ilişkiler müdürü olarak, Allah razı olsun. Vatandaşlarımızla o ilişkiyi, o bağı çok güzel kurdu kendisi. Ve böylelikle tapu devirleri de sağlıklı bir şekilde yapıldı.

Yine, sunumun ilerleyen aşamalarında belirtceğim, bunun da önemli olduğunu düşünüyorum. Biz buradaki tüm gecekonduların enkaz bedellerini ödedik vatandaşlara. Orada, benim, Sayın Belediye Başkanımıza bir teklifim oldu. Biz bu projeye başlamadan evvel alanda yaptığımız etütlerden burada yerleşik vatandaşlarımızın Çankırı, Kalecik, Akyurt, Çubuk gibi yani kendi köylerinin geçiş yolu noktası olarak buraları belirlediklerini tespit ettik ve onların toprakla olan bağlarının da devam ettiğini gözlemledik. Ben şöyle bir teklif götürdüm, dedim ki: "Sayın Başkanım bu enkazları vatandaşlarımıza verelim." "Niye vereceğiz? Parasını ödüyoruz." dedi. Ben de dedim ki: "Yani, evet biz bunları dozeri dayayıp neticede çöpe atacağız ama vatandaşlarımız bu evleri yaparken kendi elleriyle yapmışlar, müsaade ederseniz onlar kiremitlerini güzel güzel sökerler, oradaki doğramaları sökerler, efendim

kullanılabilecek her türlü malzemeyi söküp köylerine başlarını sokacak bir yer yaparlar.” diye bir teklif sundum. Bu çok başarılı oldu. Gerçekten vatandaşlarımız kendi yaptıkları evleri kendi elleriyle yıktılar ve o malzemelerde güzel de bir atık yönetimi oldu, geri dönüşüm oldu. Arabalarına yükleyip köylerine götürdüler, tarlalarının, bahçelerinin kenarında bir kulübe, bir ev yapma imkânı tanımış olduk. “Bu bize neyi sağladı?” dersiniz alışlageldik, Türkiye’deki o çatıya çıkıp üstüne benzin dökme yıkım görüntüleri burada yaşanmadı. Tabiri caizse bize 4 duvar bıraktı vatandaş, onları da dozerle yıkıp o çıkan malzemeleri de zayi etmedik. Bunların içerisinde işe yarayacak, hem hafriyattan çıkan hem bu yıkımdan çıkan malzemeleri de hem projenin içerisindeki yeni açılacak imar yollarının altında kullandık hem Saray, Pursaklar gibi yakın ilçelerdeki imar yollarının en alt noktalarında sıkıştırılarak bu malzemeleri de döküm alanına gönderip zayi etmeden bunları da değerlendirmiş olduk.

Şimdi, burada 3 ayrı hak sahipliği söz konusu oldu. Birincisi, aslında bir gizli imar affı da söz konusu. 1 Ocak 2000 tarihinden evvel bu bölgede hazine arazisi üzerine kaçak gecekondular yapılmış vatandaşlara hak sahipliği tanındı. Bunlar sahip oldukları enkazların bedelleri peşinatlara sayılarak Karacaören bölgesinde 100 dönümlük bir alanda kendileri için 2.500 civarında bir konut -2+1 ve 3+1 konutlar- inşa ettik. Peşinat olarak enkaz bedellerini saydık, o tarihte on yıl olan vadeyi on beş yıla çıkararak kira öder gibi bu vatandaşlarımızın da ev sahibi olması sağlanmıştır.

İkinci hak sahibi vatandaşımız, imarlı veya kadastro olmasına bakılmaksızın burada tapu sahibi olan vatandaşlar. Onu da az evvel arz ettim. Belediye meclisinden çıkan karar gereği, sahip olduğu arsa miktarına göre onlardan da 1, 2, 20’ye kadar daire sahibi olanlar oldu. Arsası büyük olanlar daha büyük daireye sahip oldu.

Üçüncüsü de, tapu tahsis belgeli vatandaşlarımız. 2981’den gelen hakları dolayısıyla 400 metrekare tapu tahsis belgesi olan hak sahibi vatandaşlarımıza 80 metrekare konutlardan verdik.

Proje alanı içerisindeki tüm genel altyapı -pis su, yağmur suyu, elektrik, telekom, asfalt imalatları- tek bir kurum ve tek bir ihaleyle yapıldı; bunu da önemsiyorum. Burada, görevli kuruluş olarak Ankara Büyükşehir Belediyesinin iştiraki olan ASKİ görevlendirildi. ASKİ bunu ihale ederek bir firmaya verdi. Bu tek firma tarafından yapılmasının şöyle bir önemi var: Genelde bu tür büyük projelerde maalesef herkes birbirinin ayağına basar yani yapılan imalatlar bir sonraki müteahhit tarafından maalesef ya tahrip edilir ya zarar görür. Bunun yani tüm elektrik, temiz su, pis su, kanalizasyon ve doğal gaz gibi diğer altyapıların tek elden çıkması ve terasman kotuna kadar aynı firma tarafından getirilmesi temin edilerek burada bir eş güdüm ve konsensüs sağlandı, tahribatların önüne geçildi ve bir sürat elde edildi.

Burada, yine, klasik imar planlarında, malumunuz -ben öz geçmişlerinize baktım, çoğunuz belediye başkanı ve inşaat mühendisi, teknik insanlarsınız- bizim genel planlama anlayışımızda üst ölçekli planlar yapılır, 1/50.000-100.000 nazım imar planları, sonra 1/5.000-1.000 ve parselasyon planı 18 uygulamaları yapılır. Burada farklı bir uygulamaya gittik. Burada ilk önce kentsel tasarımı yaptık. Kentsel tasarıma bağlı olarak 1/5.000 ve 1.000’lik planlar yapıldı. Bu da arazinin daha verimli kullanılması ve baştan birçok şeyin öngörülmesini, önümüzü görmeyi sağladı.

Proje kapsamında 11.159 adet hak sahibi konutu ürettik. Bunun 2.500’ü -az evvel bahsettiğim gibi- Karacaören bölgesinde ve tapusu olmayan, 1 Ocak 2000 tarihinden evvel kaçak gecekondular yapan vatandaşlarımız için üretildi, geri kalanı proje alanı içerisinde, hatta diyebilirim ki projenin en güzel noktasında -bizim Boğaz’ımız veya Boğaz Köprümüz yok ama- rekreasyon alanına bakan öngörünümdeki yerler hak sahibi konutlarımıza verildi. 5.070 adet de finansman konutu dediğimiz, projenin finansmanında kullanılmak üzere konut üretip onları da sattık.

Yine, proje kapsamında, eğitim tesisleri, 2 adet imam-hatip lisesi, öğrenci yurdu, spor salonu ve konferans salonu ile kız meslek lisesi olan okullar kampüsü ile anaokul, ilköğretim ve ortaöğretim için 364 derslikli 11 adet okul binası; sağlık tesisleri, 4 aile hekimliği birimi ve 1 adet sağlık ocağı; Emniyet Genel Müdürlüğümüze bilabel polisin karakol merkezi inşa ettik. Ticaret alanları yapıldı, 14 adet ticaret merkezi, 5 adet ünite merkezi, 168 adet iş yeri, 12 adet market yeri; dinî tesisler, 13 cami vardı projeye başladığımızda, bunun 9'unun inşaatı tamamlandı ve ibadete açıldı. Ayrıca içerisinde kütüphane, el sanatları, Türk hamamı, Osmanlı-Türk mutfağı, 10 bin kişilik otoparkı bulunan -5 bini kapalı, 5 bini açık olan- Kuzeyskent Merkez Camisi Külliyesi ve 5 bin kişinin aynı anda konferans yapabileceği kültür ve kongre merkezini inşa ettik.

Proje doğal yapı itibarıyla bir vadiden oluşuyor, o vadiye bakan tepelikler var. O vadiye yaklaşık 650 bin metrekairelik bir alanda, bir rekreasyon alanında 76 bin adet boylu ağaç, 23 tane göletimiz var çeşitli ebatlarda, 5 milyon adet çalı dikimi, 270 bin metrekaire çim alanı, toplam 105 bin metrekaire olmak üzere 23 adet havuz alanı, her havuzda fiske sistemi ve büyük havuzlardan bir tanesinde 120 metrekaire genişliğinde müzikli, danslı, ses, ışık ve su oyunları yapılan bir imalat yaptık. Yine, rekreasyon alanımızda 9 adet çay bahçesi, 2 adet giriş kapısı, 21 adet fast food, 1 adet kabul salonu, 1 adet fitness salonu, 1 adet konukevi binası, 1 adet gençlik merkezi, 10 adet lokanta ile 1 adet hanımlar merkezi, 1 adet yaşlılar merkezi, 10 adet kafe, 1 adet 3 bin kişilik amfi, 1 adet nikâh salonu, 8 adet genel WC, 1 adet düğün salonu, 817 araç kapasiteli açık otopark.

Bu da 3 bin kişilik amfimizin görüntüsü. Yine, rekreasyon alanından görüntüler.

Altyapı: Bu alandaki tüm altyapıların tamamı yenilendi. Çünkü oradaki mevcut altyapılar parsiyel yapılmış, sadece oradaki gecekondulara hitap edecek, düzensiz altyapılardı.

İçme suyu hatları: 47 bin metre muhtelif çap ve malzemeyle hatlar döşendi.

Pis su ve yağmur suyu hatları: 78 bin metre muhtelif çap ve malzemeyle hatlar döşendi.

Doğal gaz hatları 33.400 metre, elektrik 107 bin metre, telekom 80 bin, yol ve asfalt işleri de 50 kilometre, altyapı ve asfalt işleri.

Yine, projemizin içerisinde 2 adet köprülü kavşak, 2 adet viyadük ve tünelden oluşan yaklaşık 3,5 kilometrelik yeni yolun yapımı tamamlandı ve hizmete açıldı. Hizmete açılan yeni protokol yolu yirmi dört saat kameralarla kontrol edilebilen, Türkiye'de yapılmış en uzun ısıtmalı yol olarak kullanıma sunulmuştur.

Bu arada, tecrübe paylaşımı dolayısıyla çeşitli ülkelerden ziyaretçilerimiz oldu, oluyor. Bu projeyi nasıl gerçekleştirdiğimizi öğrenmek için yurt içinden, yurt dışından misafirlerimiz sık sık geliyorlar.

Bu arada, projemiz 2 adet uluslararası alanda kabul görmüş ödül aldı. Bunlardan bir tanesi 2009 yılında Birleşmiş Milletler Habitat En İyi Uygulama Ödülü. 2010 yılında İslam Başkentleri ve Kentleri Teşkilatının Kentsel ve Bölgesel Planlama dalında 1'incilik ödülüne layık görüldük.

Projemizin kabaca maliyeti eski parayla 3 katrilyon 410 trilyon lira. Bunun hak sahibi konutları ve sosyal donatı inşaatları için 833 milyon, finans konutları ve sosyal donatı inşaatları için 1 milyar 475 milyon, rekreasyon alanı inşaatları için 170 milyon, cami, külliye, kongre merkezi inşaatları için 210 milyon, altyapı imalatları için 722 milyon lira harcandı.

Bu projeyi gerçekleştirirken karşılaştığımız sorunlar da oldu. Buradaki en büyük problemler planlara gelen itiraz ve mahkeme süreçleri. Bizi en çok yoran konu budur. Değerli Komisyonumuza da burada bir dikkat çekmek istiyorum. 4 milyon metrekairelik bir alanda, 300 metrekaire vatandaşın kendi yerine ait olan itirazı dolayısıyla, maalesef, alanın tamamında yürütmeyi durdurma kararları verildi mahkemelerce. Bu da bana göre çok büyük haksızlık. Hem burada bir kamu zararı oluştu

hem de projenin gecikmesine sebep olundu. Biz bunu dilimiz döndüğünce hâkimlere, mahkemelere anlatmaya çalıştıysak da... Herhâlde sizin malumunuz yeni bu kanunda bir değişiklik yapıldı. Artık planın tamamını durdurma değil, o kişinin kendi yeriyle alakalı kısımda bir durdurma yapılıyor ama biz bu sıkıntıyı çok yoğun yaşadık, 7 defa yürütmeyi durdurma kararı geldi, her seferinde yeni bir plan, onun belediye meclislerinden geçişi ve askı süreleri bayağı bizim enerjimizi tüketti.

Diğer bir problem, bunu da kentsel dönüşüm yapacak belediyelerimize özellikle söylüyoruz: Bazen vatandaşlar devletten daha akıllı, daha önde mi gidiyor diyeceğim veyahut da daha pratik zekâlı mı; kentsel dönüşüm alanı ilan edildikten sonra vatandaşlar tarafından imarlı parsellerde hisseli satışlar yapılarak hak sahipleri üretilecek konut sayısı arttı. Bunun neticesinde, plana göre üretilmesi gereken hak sahibi konut adedinde artış yaşandı ve projeye mali yük geldi. Bunun da çözümü olarak proje başladığında tapuya şerh konulması, mülkiyet durumu dikkate alınarak arsa bölünmelerine engel olunması gerekiyor bize göre. Bunu da kısaca anlatayım isterseniz.

Vatandaşın 700 metre imarlı arsası var, bizim uygulama esaslarında sözleşme yapılabilmesi için minimum arsa miktarı 100 metrekare. Vatandaş kendi arsasını 100'er metrekare olarak 7 ayrı kişiye satarak her 100 metrekarede bir anlaşma yapma şeyi buldu. Tabii, bedavaya yapılmadı, o da o günün bayındırlık birim fiyatları üzerinden borçlandı ama bu, 5.150 olarak öngördüğümüz hak sahibi konut sayısını 8.250'ye çıkardı.

Diğer bir konu, bunu da çok önemsiyorum Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyelerim; bu 2981 sayılı Kanun 1984 senesinde kabul edilmiş, aradan otuz beş yıl geçmesine rağmen hâlâ hak sahibi sayımları bence Türkiye'deki kentsel dönüşümün önünde çok önemli bir sorun olarak duruyor. Tapu tahsis belgeli ve hâlâ varlığını devam ettiren gecekonduların yapılacak projelerde 775 sayılı Kanun'a göre işlem yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Şimdi burada bu kanun çıkarılırken maalesef bir süre konmamış yani "Şu tarihe kadar yükümlülüklerini yerine getirip bunu tapuya dönüştürmeyenler bu haktan yararlanamaz." diye bir madde konulmamış. Bugün bile vatandaş "Elimde tapu tahsis belgem var." diye dolaşıyor. Hâlbuki tapu tahsis belgesi üzerinde yazar ufak harflerle de olsa, tapu yerine geçmez, tapu tahsis belgesi onun yüzde yüz hak sahibi olacağı anlamını da taşımaz. Çünkü 2981 sayılı Kanun o tarihte kendisinin birinci derecede yakınlarının üzerine kayıtlı bir gayrimenkul olmaması esasına göre ve şahıs arazisi üzerine yapılmaması şartıyla onları bu kanundan yararlandırmıştır. Yani burada da 2981'e bir süre konulmamasını Türkiye'deki diğer kentsel dönüşümlerin önünde ben büyük bir engel olarak görüyorum.

Diğer bir konu: Buradaki paydaşlar, kamu kurum ve kuruluşlar arasındaki uyumsuzluk ve çekişme, projelerin başlayamaması veya gecikmelerine sebep oluyor. Örnek vermek gerekirse, bu proje aslında iyi bir örnek. Yani hem merkezî yönetim hem yerel yönetim iş birliğiyle bu proje başarılı. Geçen aylarda İzmir Bayraklı'da depremden sonra yaklaşık 200 dönümlük bir alanda kooperatifleşme yapmış topluluk bizi davet ettiler, öğrenmişler bizim buradaki projemizi. Yardımcı olmak için gittik, Bayraklı Belediye Başkanımızla bir toplantı tertip ettik. Şimdi, mesela, orada gördüğüm bir durum var: Hem Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız aynı alan içerisinde bir proje yürütmek istiyor hem ilçe belediyesi bir proje yürütmek istiyor hem dönüşüm alanı olduğu için İzmir Büyükşehir Belediyesinin bir tasarrufu söz konusu. Aralarında bir konsensüs ve iş birliği göremedim ben orada. Sadece yukarıda, Bayraklı'nın üst tarafında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı hazineden geçme bir alanda rezerv alan belirleyerek orada inşaatların başladığını biliyorum boş alanda. Ama aşağıda dönüşüme muhtaç, ekonomik ömrünü yitirmiş Bayraklı bölgesinin şeyleri bana göre şu anda çözümsüz olarak gözüküyor.

Önerilerimizi, gelen bütün misafirlerimize projemizi anlatırken diyoruz ki: Muhakkak ve muhakkak alanın sınırları içerisinde çok iyi bir fizibilite yapmanız. Bu sadece binaların analizleri değil, zemin etüdü, sismik araştırmalar, birtakım orada nüfus, gelir durumu, hatta hatta siyasi durum analizlerinin bile yapılmasında fayda var. Yani tabiri caizse, alanın tamamının röntgeninin çekilip her alanın kendine has özelliklerine yönelik uygulama esaslarının belirlenmesi gerekir diye düşünüyoruz.

Bunu da bir örnekle anlatmak gerekirse, genel kanunlar, genel hükümler kendi içerisinde farklı özellikler gösteren alanlarda maalesef tam bir çözüm olamıyor. Bunu, ben, Altındağ Belediyesinde beş yıl başkan vekilliği ve belediye meclis üyeliği de yaptığım dönemde oradaki bir tecrübemi aktararak örneklendirmek istiyorum. Siteler'in arkasında Ulubey, Önder Mahalleleri vardır, birçoğunuzun bildiği. 1980'li yıllarda belediye başkanlığı yapmış -yaşıyorsa Allah ömür versin, öldüyse Allah rahmet eylesin- Muzaffer Atılğan diye, ilçenin ilk belediye başkanı. Zabıta memurlarına "Benim vatandaşım ev yapacak, karışanın bacağına kırarım." diye kaçak yapı yapılmasına müsaade etmiş, yıllar sonra bu, büyük bir problem olarak önümüze çıkmış, çözümsüzlük olarak önümüze çıkmıştır. Sebebi de şudur: Biz, Kuzey Ankara Projesi'ndeki gecekondu baktığımızda vatandaş 300, 500 metrekairelik bir bağ bahçe nizamındaki arsanın ortasına gecekondusunu yaparken bu bahsettiğimiz yerde, Ulubey, Önder'de 100 metrekairelik alanda 5 katlı betonarme modern gecekondular yaptırılmış. Biz, şimdi, oraya da dönüşüm için gittiğimizde, aynı usul ve esasları vatandaşa teklif ettiğimizde oradaki amcalar dedi ki: "Bir dakika, sen bana ne vereceksin 100 metre tapuya karşılık?" İşte, 80 metrelik daire vereceğiz. "Olur mu?" dedi. "Benim şimdi 5 katlı şeyim var, birinde ben oturuyorum, birinde oğlan oturuyor, birini de damada verdik, o oturuyor, altta da bakkal var bizim. E, şimdi sen bana bir tane daire vereceksin." gibi böyle çok çarpıcı bir örnekle karşılaştık yani. Hâlbuki, şimdi, bu projenin bütün paydaşlarının şunu ortaya koyması lazım, bunu açık yüreklilikle vatandaşlara söylemesi lazım diye düşünüyorum. Devlet her zaman babalığını yapmış, vatandaşı affederek gelmiş; 1984'deki imar affı, 2017'deki imar affı. Ama burada özür dileyerek, haddimi de aşmak istemiyorum ama bu merhamet duygusu hep maraz doğurmuş yani devletin arazisi üzerine kaçak gecekondular yapanları bir manada ödüllendirmişiz.

Bunun da çok çarpıcı bir örneğini vermek istiyorum: Yıllar yıllar önce Yargıtayda bir hâkim ağabeyimize odacısı geliyor, kendisine diyor ki: "Sayın Hâkimim, Çankaya Çukurca'da ben bir 500 metre yer çevireceğim hazine arazisi. Bir 500 metre de size çevirelim." "Hadi oradan. Ben burada adalet dağıtırken devletin arazisini mi işgal edeceğim?" diyor, kovalıyor odacısını. Aradan yıllar yıllar geçiyor, hâkim bey emekli oluyor ama emekli tazminatıyla maalesef bir ev bile alamıyor, kirada oturuyor. Bir gün, bir bayramda zili çalıyor, bakıyor ki odacısı Mehmet Efendi; gayet güzel kılık kıyafet. "Ne var ne yok?" hasbihâlden sonra "Valla, Hâkim Bey, siz o tarihte bana kızdınız, ben ikincisini de çevirdim. 12 daire birinden, 12 daire birinden, geçinip gidiyoruz" diyor. Yani, şimdi, böyle çok çarpıcı örnekler var maalesef. Bu işin barınma ihtiyacından çıkıp artık bir ranta dönüşmüşlüğüne görüyoruz. Burada vatandaşın kamu malını işgal edip etmediğine veya kaçak yapı yapıp yapmadığına bence bakmak lazım yani kendisinin bu manada kusurlu ve suçlu olduğunu vurgulamak lazım.

Mesela, yine, bizim tecrübelerimizden: Projeye başladığımızda, 2004 yılında Türk Ceza Kanunu'nda çok güzel bir değişiklik oldu; kaçak gecekondular, onlara elektrik, su, doğal gaz bağlayanlara bir ile beş yıl arasında hapis cezası öngörüldü. İnanın, bu madde, diyebilirim ki Türkiye'deki kaçak gecekonduların tamamen önünü kesti. Çünkü bu gecekondular oluşurken çoğu -yanlış anlaşılmasın- siyasi tavassutlarla yapıldı. Yani belediye başkanlarına birtakım ricalarla filan bu barınma ihtiyacıyla yola çıkılarak bu gecekondular maalesef çoğaldı, sonrasında yine belediyelerimiz vasıtasıyla -ki bunların içerisinde kabahatli olarak kendim de varım- elektrik bağladık, su bağladık, yol yaptık, hizmet götürdük; bu merhamet duygumuz da bize daha sonra bir maraz olarak döndü. Aynı yerde ben dönüşüm yaparken

karşıma dikildi vatandaş “Ben hak sahibiyim.” dedi. Sen beni hatırlamıyor musun, o tarihte sana ben izin vermiştim, işte geldin “Oğlum büyüdü, bir göz oda yapayım.” diye rica etmiştin falan gibi böyle hikâyeleri var bu dönüşümün.

Özür dilerim; belki gereksiz oldu bu son anlattıklarım.

Proje alanı içerisinde birbirleriyle anlaşamayan vatandaşların ortak bir paydada buluşması ve anlaşmalarının sağlanması için hem kamu menfaatini hem vatandaş memnuniyetini sağlayacak projenin tanıtımını doğru yapacak, yanlış ve eksik anlamaları ortadan kaldıracak proje alanında görev yapan müşavir kuruluşlara ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz.

Kamu kurum ve kuruluşları arasındaki uyumsuzluk ve çekişme, projelerin başlayamaması ve gecikmelerin önüne geçmek için Çevre ve Şehircilik Bakanlığının çatı kurum olarak belirlenmesi, yerel yönetimlerin projenin bir paydaşı olarak muhakkak yer alması, tüm kurumlar arası koordinasyon ve eş güdümün TOBAŞ benzeri müşavir bir kamu şirketi tarafından sağlanması da önem arz etmektedir diye düşünüyoruz.

Efendim, benim arz edeceklerim bundan ibaret.

Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet, biz çok teşekkür ediyoruz.

Biraz sonra değerli milletvekillerimizin de soruları olacak; soru-cevap kısmını da birlikte icra edeceğiz inşallah. Oraya geçmeden önce, ben, Komisyonumuzun değerli üyesi milletvekillerimize bir duyuru yapıp ve bir de –karar almayla ilgili- oylarına sunacağım.

IV.- KARARLAR

1.- TBMM İç Tüzüğü'nün 105'inci maddesi gereğince Komisyon çalışmaları için bir aylık ek süre talep edilmesine ilişkin karar

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Değerli vekillerimiz, malumunuz Komisyonumuzun çalışma süresi 10 Kasım 2020 tarihinde başladı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'müze göre üç ay, artı bir aylık bir çalışma süremiz mevcut.

Değerli arkadaşlar, Meclisin de on günlük tatil kararı dolayısıyla Komisyonumuzun ilk üç aylık süresi 20 Şubat tarihinde doluyor. Ek süremizi kullanabilmek için de Meclis Başkanlığımıza İç Tüzük'ün 105'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca talep yazımızı göndereceğiz, o talep yazısı öncesinde de ben Komisyon üyelerimizin oylarına sunacağım.

Değerli üyelerimiz, Komisyonumuzun çalışma süresi için ek sürenin alınabilmesini ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 105'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca da sürenin 20 Şubat 2021 tarihinden geçerli olmak üzere bir ay uzatılması hususunda talep yazımızın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Arkadaşlarımız, ilgili kararı değerli vekillerimize imzaya sunacaklar.

Teşekkür ediyorum.

III.- SUNUMLAR (Devam)

1.- Toplu Konut İdaresi-Ankara Büyükşehir Belediyesi İnşaat, Emlak, Mimarlık ve Proje AŞ Genel Müdürü Ferhat Ertürk'ün, uygulamaları ve kentsel dönüşüm konusundaki yaklaşımları hakkında sunumu (Devam)

BAŞKAN RECEP UNCUOĞLU – Evet, Genel Müdürümüz Ferhat Ertürk'e tekrar teşekkür ediyoruz.

Tabii, TOBAŞ, bugün, gerçekten, bu büyüklükte çok önemli bir projeyi başarmış bir müşavir firma olarak önemli deneyimlerini, süreç içerisinde uygulamadan mevzuata kadar karşılaştıkları birçok hususu ve bizim de kentsel dönüşüm kanunlarımızda ilk uygulamasıyla birçok değişikliğe, birçok yeniliğe, gelişime sebebiyet vermiş, Kuzey Ankara Kent Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi'nin de detaylarını bizlerle paylaşmış oldular.

Tabii, öneriler kısmında da önemli hususlar vardı. Öncelikle, tabii ki yargısal süreçlerin hızlandırılması, gerekirse bunların ihtisas mahkemeleri şeklinde gayrimenkul ihtisasına yönelik yeni mahkemelerin kurulması ve bu noktada da varsa kentsel dönüşümle ilişkin tüm mevzuattaki yargısal süreçlerin öncelikli ve hızlı tamamlanmasına dair mevzuatta yapılabilecek değişiklikler bunlara da işaret ettiniz. Bunlar zaten bizim de Komisyonumuzun çalıştığı önemli hususlardan biriydi.

Bir de bütün belediyelerimizin, kentsel dönüşüm yürüten belediyelerimizin TOBAŞ benzeri müşavir kuruluşlarla bu süreçleri yönetmelerinin çok isabetli olacağına değindiniz. Tabii, şimdi, TOBAŞ hakkında bize de biraz daha bilgi verirsiniz. TOBAŞ'ın bugüne kadar devam eden bir faaliyeti var, en önemlisi de bahsettiğiniz bu Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi. O günden bugüne TOBAŞ başka dönüşümler için ne gibi faaliyetler sürdürdü? Yapısı nasıl? Ve bu model sürdürülebilir olarak diğer ölçeklerde, daha küçük ölçeklerde nasıl modellenebilir, nasıl tavsiye edilebilir? O yönüyle TOBAŞ'ın hâlen devam eden farklı müşavirlik hizmeti sunduğu işler var mıdır?

Bir de 5.070 adet finansman konutu - 11 bin küsur adet hak sahipliği konutunun yanında 5.070 adet finansman konutu- üretiminden de bahsettiniz ve proje maliyetleri içerisinde finansman konutlarının maliyetlerini de zikrettiniz. Bu finansman konutları proje maliyetinin yüzde kaçını karşılayabildi, satışı mevzu bahis oldu? Satışı karşılığında proje maliyetine ne kadar katkı sağladı? Bu proje kendi kendini finanse edip bütün altyapı, rekreasyon, cami ve sosyal donatıların alt-üst yapılarının inşası için gerekli olan kaynağa ne kadar katkı sağlamış oldu? O kısımlara da değinirsiniz memnun olacağız.

Diğer milletvekillerimizin de soruları var, onlara da söz vereceğim inşallah.

Buyurun.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Sayın Başkan, TOBAŞ çalışmalarını proje öncesi, inşaat aşaması ve inşaat sonrası diye 3'e ayırıyor.

Proje öncesi çalışmalar daha ziyade fizibilite çalışmaları şeklinde ve projenin etütleriyle geçen bir süreç. İçerisindeki hak sahiplerine bilgilendirmeler yaparak, anketler yaparak projenin hem tanıtımı hem de oradaki hak sahiplerinin genel eğilimini ölçme yönünde. Bir taraftan da mülkiyetin çözülmesine yönelik birtakım formüller geliştiriyor. Dünyanın en güzel projesini yapsanız ama mülkiyeti çözemezseniz bir anlam ifade etmiyor yani bütün kentsel dönüşüm projelerinde mülkiyetin tek elde toplanması esas.

Sizlerin de belki içlerinde müteahhitlik yapan büyüklerimiz vardır. Bin metrekarelik bir parselde en küçük hissedar, bakıyorsunuz en büyük çıban başı oluyor yani 20 metre hissesi olan 1 daire istiyor hiç hakkı olmamasına rağmen. 4 milyon metrekarelik bir alandaki dönüşümü siz düşünün, buradaki eforu bir düşünün. Dolayısıyla, burada proje öncesi çalışmalar çok önemli, çok kıymetli, halkla olan ilişkiler çok önemli, onların eğilimlerinin öğrenilmesi çok önemli, mevzuatı çok iyi bilmek çok önemli, tek ses olabilmek çok önemli. Yani ben genelde bakıyorum, projelerin... Mesela Mamak Kentsel Dönüşüm

Projesi bizle beraber başladı maalesef aynı hızla sonuçlanmadı. Bunun sebeplerini irdedeğimizde de bütün kurumların tek ses olması çok önemli, alanda bir yeknesaklık olması çok önemli. TOBAŞ belki de bunu başardı.

Sorularınızdan bir diğeri, Ankara'da MİA Projesi'nin mülkiyetinin çözülmesi için başlangıçta çalıştık, orada mülkiyetin büyük bir ölçüde çözülmesine katkı sağladık, tanıtımına katkı sağladık, sonrasında, oradaki görevimiz bitti. Hıdırlıktepe projemiz başlamıştı, Hıdırlıktepe'de de TOBAŞ görev aldı. Hacı Bayram'ın karşısındaki o yoğun gecekonduların yıkımında da çok farklı bir metot izledik efendim, eğer uygun görürseniz sizinle paylaşmak isterim. Orası maalesef Ankara'nın uyuşturucu trafiğinin çok yoğun döndüğü bir yerd. Yani bunu huzurlarınızda söylerken bile dikkatli konuşmaya çalışıyorum. "Gayrimeşru âlem" dediğimiz âlem orada çok yoğun, uyuşturucu ticareti çok yoğun. Dolayısıyla, o bölge polisiye vakaların yoğun olduğu bir bölgeydi, çalışmakta da en çok zorlandığımız bölge o bölgeydi. Orada çok değişik bir metot uyguladık biz, Kuzey Ankara'dan farklı bir reçete yazdık. Yerinde dönüşümler de bazen ilaç olmuyor projelere. Yani her alanı yerinde çözemezsiniz veya her alanı yerinde çözmeniz doğru olmuyor. Öyle alanlar var ki oraya yeniden yapı yapmak belki de bir cinayet yani orayı tamamen yapıdan arındırıp bir rekreasyon alanına çevirmeniz gerekiyor. Ama baktığınızda da halk orada olmak istiyor, ne yapacaksınız? Ona yönelik birtakım formüller geliştirmeniz gerekiyor. Biz, orada, reele yakın arsa fiyatlarını şerefiyelendirerek belirledik. Yani vatandaş emlakçıya gittiğinde o paraları bulamadı, belediyeye gelip arsasını... Ki "Menderes tapusu" dediğimiz bir de öyle bir şey vardı, çok karışık, tapuda problemleri olan bir bölgeydi. Orada, biz, konut sözleşmesi yerine vatandaşın arsasını satın alarak ve kısa sürede bedelini ödeyerek o bölgenin gecekondu arındırılmasını sağladık. Tabii, bizim işimiz 3 fazlı anlattığım gibi. Biz 1'inci kısımdaki vazifemizi yani mülkiyetin devri, vatandaşın bilgilendirilmesi ve gecekondu yıkımlarını yaptıktan sonra oradaki mimari projelerin hayata geçirilmesi meselesi geliyor ki orada TOKİ yoktu, belediye imkânlarıyla da o proje maalesef bugün bile hayata geçmedi, o da işin üzücü bir yanı. Onu da zaman zaman ben anlatıyorum. "Kapıda alacaklı varken pencereden zekat verilmez." diye bir atasözü var yani biz merkezi tam dört dörtlük çözmeden Ankara'nın dışında konutlar yapıyoruz. Bu bana çok doğru gelmiyor doğrusu. İlk önce bizim "eski kent" dediğimiz, "eski şehir merkezi" dediğimiz Ulus, Hacı Bayram, Kale ve etrafını bence çözmeye yönelmemiz gerekir, daha sonra da şehrin dış çeperlerine doğru, çevre yolunun dış çeperlerine doğru yapılaşmayı özendirmemiz daha doğru olur.

Diğer bir sorunuz Başkanım, işin finansman boyutu. Bu proje ilk kurgulanırken kendi kendini finanse edecek şekilde kurgulandı. Zaten finansman konutlarının yapılmasının temel amacı da buydu. Projenin ilk kurgusunda paydaşlar tüm harcadığı parayı geri alacak, 500 milyon dolar civarında da para havuz hesabına kalacak idi. Sonradan kat nizamı değişti. Yani genel manada Türkiye'deki kat nizamı değiştiği için bizim 10 bin olarak düşündüğümüz finansman konutu adedimiz 5.070'e düştü. 5.070'e düşünce bizim o fizibilite rakamlarımız da şaşıtı maalesef. Bunun azalmasının sebeplerinden bir tanesi de az evvel bu imarlı arsa bölünmesinden dolayı 5 bin olan hak sahibi konut sayısı 8 bine çıktığından finansman konutlarından da biraz taviz vermek zorunda kaldık. Kat nizamının 10 katla sınırlandırılmış olması da bizim bu fizibilite raporunda şaşmamıza sebep oldu.

BAŞKAN RECEP UNCUOĞLU – Evet, genel olarak proje kendi içerisinde yüzde kaçını karşılayabilmiş oldu sizin tecrübelerinizle?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – 1 milyar civarında bir gelir elde ettik.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – 3 milyar civarında proje maliyeti düşünülürse yani bunun yüzde 33'ünü, üçte 1'ini mi karşılayabilmiş oldu?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Evet, tabii, şimdi, bunun içerisinde şehrin genel altyapısı için yapılan şeyler var. Hani konutu...

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Bir kısmı normal şehircilik hizmetleri içerisinde, evet.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Aynen efendim.

Mesela, oradaki 3,5 kilometrelik yolu siz bu projenin giderine koyamazsınız.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Tüm bölgeye hitap eden bir kongre salonunu ve külliye ki onu...

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Proje içerisinde değerlendiremeyiz.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – ...değerlendiremezsiniz.

Rekreasyon alanımız 650 bin metrekare Altındağ, Keçiören, Pursaklar gibi geniş bir hinterlanda hitap ediyor. Onun maliyetlerini getirip bu projeye yüklemeniz çok doğru olmaz ama kendi içinde...

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Sadece konut yapımı olarak bakılırsa yüzde 50'ye yakınına karşılamış olur.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Kesinlikle karşılar. Sadece burada bana göre handicap bundan sonrası için kat nizamındaki sınırlamalar -özür diliyorum sizlerden- kentsel dönüşümün önünde bana göre bir handicap. Yani şöyle düşünelim: Bugün Kadıköy, Erenköy oraların şeyine baktığınızda ya bölgenin rantının çok yüksek, konut satış değerlerinin çok fazla olması lazım ki kendi kendini finansa etsin; diğer türlü, şimdi, siz yüzde 33'ünü biz hesap yaparken genel altyapı için ayırırız, yüzde 33'ünü müteahhit payı olarak, yüzde 33'ünü de arsa sahibi değeri olarak hesap ederiz. E bunu elde etmek için de zaman zaman emsali yükseltmek gerekiyor. Yani siz 1/60 klasik emsaldeki bir yeri zaten dönüştüreyim dediğinizde 3/20 emsal vereceksiniz ki müteahhit payıyla beraber o düzelsin. Öbür türlü, aynı kendi yerinde çözmeye kalktığınız zaman burada bir emsal hesabı sizin önünüze bir engel olarak çıkıyor. Bunun da bana göre başka çareleri var. Yani vatandaşın illa ki gecekonduyunun olduğu yerde bunu çözeceksiniz diye ısrarını kabul etmediğiniz sürece bunun formülü gayet basit. Arsa maliyetinin daha düşük olduğu yerlerde genel altyapı hizmetlerini devletin kurumları sağlar ise sıfır maliyetle hazine arazileri üzerinde sadece yapım maliyeti ve altyapı maliyeti harcanarak oradaki vatandaşlarımızın veya oradaki alanların dönüşümü mümkün diye görüyoruz.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Tabii, bir de şeyi nasıl değerlendirirsiniz? Şimdi, bu bölgede bu ölçekte bir proje gerçekleştirildikten sonra bunun mutlaka bir etki değerlemesi kapsamında bir çevre etkisi var. Bu çevresel, mekânsal etkiler içerisinde işte bölgedeki sosyoekonomik yapı, bölgedeki işsizlik oranlarından tutun da diğer bazı demografik özellikler...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Yeni istihdam alanları olabilir.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Yeni istihdam alanları kazandırabildik mi? Bölgenin her anlamda cazibesinin arttığı işte diğer...

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Sosyokültürel, sportif faaliyetler.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – ...kültürel faaliyetlerinde bu noktada gelişip bir cazibe alanı hâline dönüşmesine ne kadar katkısı oldu veya komşu bölgelerine bir değer transfer edebildi mi? Bu noktadaki değerlendirmeleriniz nasıl? Yani bölge başka yatırımlar için de işte özel okuldan tutun da başka birtakım ticari faaliyetlerde tercih edilir bir noktaya geldi mi? Bu projenin bu şekildeki çevre etkilerini nasıl değerlendirirsiniz?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Sayın Başkan, kentsel dönüşüm projelerini ben suya atılan bir taş gibi görüyorum. O haleler şeklinde etrafına, hinterlandına muhakkak değer katıyor.

Burası bir çöküntü bölgesiydi, biz projeye ilk başladığımızda kadastro parselleri 80, imarlıları 135 liradan el değiştiriyordu. Ki biz, sözleşmelerimizin birçoğunu, parasal manada yaptığımız şeyleri bu değerler üzerinden yaptık. Proje daha sonuçlanmadan TOKİ, bir kısım arazilerini 1.200 liradan sattı. Şimdi, bazen “rant” kelimesi de yanlış anlaşılıyor; eğer bir proje, bünyesinde rantı, değer artışı barındırmıyorsa zaten o proje başarısız bir proje demektir. Muhakkak ki kendisine ve çevresine değer katması lazım o projenin. Katamıyorsa ya projenin tamamen kamu kaynaklarıyla üretilmesi gerekiyor; örnek

Yapracık Projesi. Bu, mesela, orada, şehrin dışında, birtakım değerler elde edemiyorsunuz. Mesela ticari mekânlar, vesairler falan orada para etmediği için sadece ne yapıyorsunuz? Konut üretiyorsunuz, onun üzerine cüzi bir şey koyup vadeli olarak vatandaşa satıyorsunuz ama şehrin iç çeperindeki, merkezindeki dönüşümlerde kendi kendine dönüştürme imkânları daha fazla.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet.

Teşekkür ederiz.

Tabii, uzmanlarımızı da... Bizim de konuştuğumuz bir konuda bana da küçük bir not iletiler. Şimdi, biz birçok sunum aldık, bu sunumların içerisinde özellikle belediyelerimizin, yerel yönetimlerimizin kentsel dönüşüm noktasında yürüttükleri projelere ilişkin daha nitelikli, gayrimenkul geliştirme uzmanlığına sahip birimlerinin olması gerektiğinin, kentsel dönüşüm projelerini her zaman proje bazında tutulan müşavir firmalar yoluyla değil, kendi içlerinde de sürdürülebilir kılmaları gerektiğinin, bu noktada bilgi, beceri ve kabiliyete sahip olan birimlerinin yetkinliğinin artması gerektiğinin altı çok çizildi. Tabii bununla beraber de –sizin de öneriler kısmında bahsettiğiniz- TOBAŞ benzeri müşavir yapıların mutlaka bulunması gerektiğini belirttiniz. Tabii, bir de değişik hocalarımızdan aldığımız sunumlar içerisinde bunun dünya örneklerini de dinledik; Amerika, Latin Amerika uygulamalarında her bir kentsel dönüşüm için yine ayrı bir şirket kurulduğu ve bir kentsel dönüşüm için yine bir kamu kuruluşunun yürütücülüğünde değil de halkın da içinde olduğu bir şirket modeliyle, bir proje ortaklığı modeliyle bir uygulamadan da bahsedildi. Bunu da biz değerlendirebilecek bir teklif olarak tartışıyoruz, düşünüyoruz. Bu noktada -siz çok uzun zamandır TOBAŞ'ın Genel Müdürüsünüz- hem TOBAŞ'ın sürekliliği var; bu projeden sonra devam ettirdiğiniz projelerden de bahsettiniz. Bu noktadaki görüşünüz nedir?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Çok sağ olun Başkanım.

Aslında bu, bizim yaramıza... Ne diyelim?

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – “Tuz basmak” derler ya.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – “Tuz basmak” derler.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Biz tuz basmış olmayalım.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Ben şuna üzülüyorum: Neticede bu, kendi şirketimiz değil, bu kamu şirketi, kamu kaynaklarıyla kurulmuş. Benim göreve başlattığım arkadaşlar inanın üniversiteden yeni mezun olmuştu, şimdi on yedi yıllık –hep teknik personel bunlar– on beş yıllık mühendis oldu bu çocuklar, mimar oldular. E, şimdi, böyle bir tecrübe birikimi var, bir Alman atasözü der ki: “Tecrübe sahiplerinin tecrübelerinden istifade edin. Bu, onlara çok pahalıya mal olmuştur, size bedavaya verir.” E şimdi, biz bedavaya tecrübemizi vermek istiyoruz, inanın buna. Beni Hakkârî’den çağırırsınlar, masraflarını kendi cebimden karşılar giderim, gittim de. Yani yeter ki... Şu sizin çağırmanız o kadar değerli ki Sayın Başkanım, inanın biz koş koş geldik.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Sağ olun.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Üç-beş gündür arkadaşlarımla heyecanla çalışıyoruz. Acaba, bizim... Ben okudum, çok değerli hocalarımızın fikirleri olmuş. Zaten onların alanlarına bizim girmemiz de doğru değil, ben deprem uzmanı değilim ama ben bir alanın nasıl dönüştüğünü –Allah’ın izniyle– biliyorum. Yani biz bunun içerisinde yattık, kalktık, tecrübeler edindik. Şimdi, Avrupa Birliği projelerine bakıyorsunuz; Avrupa Birliği projelerinde daha evvel aynı benzer projeden destek almış firmayı müşavir firma ilan ediyorlar. Bu ne demek? Ya o adamın başından geçmiş, bir daha tecrübeyi tecrübe etmeye gerek yok ki. O kurum, belediye parasını alıyor, efendim, orada müşavir oluyor. Biz de büyüklerimize sesleniyoruz: “Bizi değerlendirin.” Yani ben 60 yaşına gelmiş bir insanım, kendi ticari işlerim var ama bu gençleri biz yetiştirdik. Bu şirket yaşasın, bunun “know-how”ı değerlendirilsin, yani az bir tecrübe yok efendim. Abdullah ağabeyi görüyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet, onun da bir sorusu olacak. Sözlerinizi tamamladıysanız...

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Tamamladım efendim.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – İstanbul Milletvekilimiz Abdullah Güler’e ben söz veriyorum.

Buyurun Değerli Vekilim.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Evet, çok teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Ben de Ferhat Bey’i burada görmekten çok memnuniyet duyuyorum. Kendisiyle kısa bir zaman olsa da çalıştık bu proje de yakinen, altyapısından üstyapısına kadar ve gelişim sürecine kadar.

Tabii, buradaki esas önemli olan süreç, çok değerli bir konuya temas ettiniz Başkanım biraz önceki soruyla. Bu ortaya çıkan tecrübe ve birikimin gerçekten Türkiye’nin diğer bölgelerinde de örnek olacak şekilde... Çünkü Avrupa örneğine de bakıyoruz, dünya örneklerine de bakıyoruz, her projenin kendi özellikleri, kendi yapısal durumları, çevresel etki durumları farklılık arz ediyor. Aynı şeyi siz farklı şehirlerde uygulayamazsınız; İstanbul’un şartları çok farklıdır, Ankara yine öyledir, maalesef bunu tek bir sistem içerisinde yürütemezsiniz elbette. Ancak çok değerli bir birikim var burada, o da şu: “Kentsel dönüşüm” dediğimiz hadisede, yerel yöneticilerle yani belediyelerle yine kamunun ciddi bir ortaklığının olması zorunluluk arz ediyor. Yani siz sadece bakanlık düzeyinde yapacağınız bir çalışmayla o bölgedeki kentsel dönüşümü sürdürmeniz tek başınıza yeterli değil. Mutlaka oradaki yerel idarenin

de yerel yöneticilerin de belediyelerin de buna çok ciddi destek vermeleri lazım. Altyapısından çevre düzenlemesine kadar oradaki kültür, spor etkinliklerinde ihtiyaç duyulacak diğer tüm hususlara bu konuda belediyenin ciddi katkı vermesi lazım. Tabii, Ankara Büyükşehir Belediyesiyle beraber TOKİ Başkanlığımız, TOKİ'nin operasyonel gücü, finans gücü, bu konudaki deneyimleri çok değerli ve kıymetli, Ankara Büyükşehir Belediyesinin de bu mahiyetteki durumu. Tabii, bu başlangıç itibarıyla, gerçekten yani, TOKİ belki üzerine düşen görevi layıkveçhile yapmış olabilir ancak gerçekten bunu örnek sunacağımız noktada belediyelerin gerek altyapı noktasında gerekse oradaki ulaşım aksı noktasında yapmaları gereken birçok husus var. Bu, başlangıcından itibaren bugüne kadarki süreçte -ki arada da seçimler de oldu tabii- bu çalışmalarında aksayan veya üzerine düşmesi gereken 5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında... Ve belediyenin de yüzde 50 ortaklığı var zannedersen burada, yüzde 50-50.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Evet efendim.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Dolayısıyla, yönetimde de bir temsiliyeti var. Bunun olumlu mahiyette başlangıcından itibaren yaşadığınız bu tecrübeyi de bu ortaklık noktasında diğer şehirlere de yansıtacağımız ölçüde bir iş birliği sağlandı mı, belediyelerin bu konudaki yapmaları gereken hususlarda ne gibi aksaklıklar meydana geldi, şu anda var mı üzerin düşen görevler vesaire? Bu konuda da paylaşırsanız çok memnun oluruz.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Sayın Vekilim, Allah razı olsun, sizin de çok büyük katkılarınızı gördük biz TOKİ'de görev yaptığınız dönemde, yapıyı da çok iyi biliyorsunuz.

Şimdi, bir kere söylediklerinizde, ben -herhâlde sonradan geldiniz salona- az evvel ifade etmiştim yani bir çatı örgütün olması çok mühim, bu TOKİ olabilir, bakanlık olabilir ama muhakkak ve muhakkak yerel yönetimler bu iş içerisinde olmalı, onların emrinde olan TOBAŞ gibi bir müşavir şirket olmalı. Yani, şimdi, Dikmen Vadisi Projesi'ne baktığımızda orada bir başarısızlık yaşandı. Onu da ben analiz ettiğimde şunu gördüm: Şimdi, -Sayın Vekilim bilir- şantiye alanını ben projenin tam göbeğine yaptırdım. Vatandaşın ulaşılabilir olması çok önemli. İnanın bu kızcağıza aynı amca 10 defa geldi, 10 defa çayını, kahvesini içti, aynı soruları sordu. Bıkmadan, usanmadan aynı cevapları verdi. Hatta bir gün biz bir kıymet takdiri yapmışız, yeni gençlerden biri de sordu böyle, ben de arkadan dinliyorum, “Amca ne istiyorsunuz?” dedi, bugünün rakamıyla söyleyeyim, “500 bin lira.” “Olur mu amca? Senin şeyin 30 bin lira etmez.” dedi. Ben hemen müdahale ettim: “Bir dakika, oğlum, yanlış söylüyorsun, amca doğru söylüyor.” Dedim, amcanın şeyi belki 500'den de fazla eder ama bizim imkânlarımız onu vermeye müsait değil.

Şimdi, her kentsel dönüşüm projesinde gecekondy yapanlarla, sahipleriyle binalar arasında duygusal bir bağ var. Bunu siz göz ardı ederseniz, onu değersiz, onu yok sayarsanız Dikmen Vadisi'nde olduğu gibi: “Delikanlıysan gel de yık. Gel de çatımdan bir tane kiremit al.” der. Onun için her hâlükârda vatandaşa değer verip hemen içerisinde, hemen ulaşabileceği bir noktada sizin onun sorularına cevap vermeniz lazım. Dikmen Vadisi Projesi'nde şantiye binası yoktu, yaşlı amcam iki dolmuş parası veriyordu Varlık'a geliyordu. Varlık'ta -özür dilerim memur arkadaşlardan- biri o odaya itekliyordu, biri o odaya itekliyordu, kan ter içerisinde “Hadi gücünüz yetiyorsa alın.” şeyiyle çıkıyordu, yani nefret etmiş, devletin o ceberut yüzünü görerek şey yapıyordu. Burada kentsel dönüşümün yaklaşımı çok önemli. Abdullah ağabey, onun için ben muhakkak bir müşavir... Ben TOBAŞ olsun demiyorum haklısınız, TOBAŞ belki İstanbul'da başarılı olamaz veya bu kadar başarılı olamaz ama İstanbul'un yerel

şartlarını bilen bir müşavir şirket muhakkak olmalı. Yani sadece bürokratlardan oluşan bir sistemi ben reddediyorum, muhakkak özel sektör mantığıyla çalışan bir sistemin devreye sokulması lazım. Öbür türlü devletin soğuk yüzünü gösteriyorsunuz siz ve maalesef duvara tosluyorsunuz yani vatandaşa rağmen bir dönüşümü yapmak mümkün değil. Aslında anlatılacak bu hususta çok şey var.

Ben bu arada yüksek lisansımı bu konuda yapıyorum Sabahattin Zaim Üniversitesinde.

Az evvel bir sorunuz cevapsız kaldı Başkanım, özür dilerim.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU- Buyurun, estağfurullah.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – O da şu: Bu tür kentsel dönüşüm projelerinin sosyal ve kültürel etkilerini ben bir tezimde anlattım.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU- Evet.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Emniyetin kayıtlarıyla ispat edilmiş bir gerçek var: Suç oranları en az yüzde 50 nispi düşüyor. Şimdi, yani bu bataklığı kurutmak gibi bir şey.

İkincisi, ben Çinçin’de de görev yaptım, meşhur Çinçin suç örgütlerinin, hırsızlık şebekelerinin olduğu bir yerde. Oranın ilk başlangıcı Aktaş-Atilla Projesi’dir, o zaman Altındağ Belediyesinde başladım. Şimdi, bu insanlar böyle yaşamayı hak ediyor mu? Yani gittiğimizde inanın ben şu cümleyle karşılaştım: “ ‘Başkan, Başkan!’ dediler, normal şartlarda biz seni mahalleye sokmayız ama bakıyoruz, seni takip ediyoruz, adaletli davranıyorsun, onun için sana bir şey yapmıyoruz.” dediler. Şimdi bu cümle çok önemliydi yani vatandaşı kendisine yapılan muamelenin adalet çizgisinden ayrıldığını gördüğü dakikada karşınıza dikiliyor.

Çinçin Projesi’nde niye suç oranları düştü? Onu da analiz ettik. Şimdi kat mülkiyetine geçtiğinde hani “Allah’tan korkmaz, kuldan utanır.” şeyi devreye giriyor, rehabilite oluyor efendim. Önceden adam ayakkabısını kapının önünde çıkarıyor, hesap vereceği kimse yok; çöpünü istediği saatte çıkarıyor; hesap vereceği, bunu kınayacak kimse yok ama bir toplum içerisinde yaşamının getirdiği kuralları orada öğreniyor. Belki suça meyilli bir yapısı olsa bile o alan içerisinde artık o eski alışkanlıklarından vazgeçiyor. Bu, suç oranlarıyla alakalı şey.

Diğer türlü şimdi, bizim ilk başladığımızda, dizine kadar çamura batarak okula giden çocukları düşünün. E, şimdi bu onun kaderi miydi? Hayır, değildi. Şimdi gayet güzel okullarımızı yaptık, parklar var, geliyorlar çocuk bahçelerinde oynuyorlar; gençlik merkezi var, yaşlılar merkezi var, hanımlar lokali var, yüzme havuzu var her sitenin içinde. Sağ olsun TOKİ Başkanlarımız hepsinin emeği çok büyük, geldiler, hizmet ettiler, insanca yaşanılabilir alanlar üretildi. Öyle olunca herkesin, tarafların hepsinin kalitesi bir anda yükseliveriyor, insan kalitemiz de yükseliyor, çevre kalitemiz de yükseliyor. Bunun getirdiği bir de değer oluşuyor.

Şimdi, bakın, Pursaklar’da bizden 1 kilometre ötedeki daire fiyatları artmıştır, biraz daha öteye gidin Saray, eski Saray Mahallesi’nde arsa fiyatları artmıştır. Ben, şehrin içini hiç saymıyorum. Hatta ve hatta Akyurt’ta bile artmıştır yani her kentsel dönüşüm projesi domino etkisi yaparak etrafına bir değer katıyor Başkanım.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz. Çok güzel örneklerle de değindiniz. Tabii ki kentsel dönüşüm şehirlerin hem depreme güvenli konut stokunun artırılmasına hem şehircilik açısından, altyapı açısından, donatılarının eksik olduğu, altyapının yetersiz olduğu birçok alanın yeniden dönüştürülerek o bölgelerde aidiyetin, şehir kültürünün gelişmesi hem suç oranlarının azalmasına hem

o bölgelerdeki bütün günübirlik ticari faaliyetlerin canlanmasına, o gelen değerle ve yaşam kültürüyle, oradaki gencinden yaşlısına, öğrencisine her kesimin çok daha mutlu, huzurlu ve üretken bir şekilde yaşamasına olanak sağlıyor. Hem kentsel dönüşüm hem başarılı belediyeçilik uygulamalarıyla sağlıklı donatılar, sağlıklı ve yeterli altyapıyla birlikte yaşayan bölgelerin, mahallelerin sayısının artmasıyla bu gibi, hem suç oranlarının hem organize suça yönelik birtakım şartların oluşmasının önüne geçilmesi çok yaşadığımız ve güzel örneklerini gördüğümüz bir süreç oldu bu sizin de yaptığınız, saydığınız uygulamalarla. -İnşallah bunların sayısı artarak devam ediyor.

Evet, şimdi de İlyas Şeker Kocaeli Milletvekilimiz, Komisyon Başkan Vekilimizin sorusu var.

Buyurun, Değerli Vekilim.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Evet, Sayın Genel Müdürüm öncelikle sunumunuzdan dolayı teşekkür ediyorum.

Projenizi, yanlış hatırlamıyorsam 2008 veya 2009 yıllarında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi İmar Komisyon Başkanı olarak arkadaşlarla birlikte ziyaret etmiştik o zaman.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Biz de sizi ziyarete geldik efendim.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Doğrudur, daha yeniydi o zamanlar yanlış hatırlamıyorsam. Gerçekten, özellikle havaalanına gidiş gelişte, hele akşam saatlerindeki o aydınlatmalar falan çok mükemmel ve yeşili bol olan bir proje dışarıdan gördüğüm kadarıyla, iç kısmını gezmedim bitmiş hâliyle ama havaalanına gidip gelirken çok dikkatimi çeken bir şeydir, ışıklandırmasıyla birlikte. Güzel bir proje; emeğinize sağlık, teşekkür ediyorum.

Ben, bir iki konuda bir bilgi almak istiyorum, ilave bilgi. Az önce bir şey anlatırken dediniz ki “Biz imar planından önce, uygulamasından önce tasarım projelerini yaptık, tasarım projelerine göre arkasından imar planlarına ve diğer uygulamalara geçtik.” Doğru, yani “Son hâlini önce bir görelim, bu iş bittikten sonra ne olacak, onu görelim? Ona göre de aşağı doğru inelim, ikinci bir işlem çıkmasın.” diye mantık olarak doğru bir mantık ama bu tasarım projelerini yaparken elinizde mesela jeolojik etütler var mıydı? Hem bölge çok engebeli bir bölge, çok eğimli olan yerler var. Dolayısıyla bu, jeolojik etütlere göre, eğimli olan yerler de kayma riski olan, toprak kaymasının olabileceği alanlar herhâlde dikkate alınmıştır diye düşünüyorum. Bazen böyle dedikodular da ortalıkta dolaşüyor; “Yok işte, bir bölgesi kayıyor.” falan diye. Bu konuda bir açıklayıcı bilgi verirsiniz memnun olurum.

İkincisi “400 metrekare tapu tahsis belgesi olanlara 80 metrekare inşaat verdik.” dediniz, çok genel olarak geçtiniz, ifade ettiniz. Yani, 400 metrekare tapu tahsis belgesi olan ve üzerinde de bir gecekondusu olana, herhangi bir bedel ödemeksizin direkt 80 metrekare inşaatı veriyorsunuz ama 100 metrekare istiyorsa üzerini kendisi mi ödüyor? Bunu bir açarsanız memnun olurum.

Bir de bunun dışında, tapu tahsisin dışında, normal gecekondular için de aynı şeyi söylemek istiyorum yani orada genel itibarıyla gecekondusu olan herkese karşılığında en az işte 80 metrekare, 90 metrekare bir yer verdik mi borçlandırmadan? Yoksa, bu sistem nasıl çalıştı? Bunu bir izah ederseniz, sevinirim.

Yine, şeyden bahsettiniz “ısıtmalı yol” dediniz. O tüneli geçtikten sonraki rampanın olduğu yer mi yol, buradan giderken?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Hayır, efendim tamamında. Çevre yolu başlıyor, bittiği noktaya kadar, eğimin bitip düze geldiği noktaya kadar...

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Tüm çevre yolları mı?

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Hayır, projenin çevresindeki tüm yollar.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – 3,5 kilometre.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Isıtma dediğimiz herhâlde buzlanma olabileceği yerlerdir.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Artı 2’de devreye giriyor efendim. Isıya duyarlı sensörler var –belki havaalanına gidip gelirken görürsünüz- tamamında değil, teker izine denk gelen yerlerde elektrikli ısıtıcılar devreye giriyor, buzlu yolda kazaların önlenmesi için çok faydalı bir şey oldu.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Evet, değişik, güzel bir uygulama.

Bir de şunu öğrenmek istiyorum. Şimdi az önce projenin toplam maliyetinin eski parayla 3,4 katrilyon olduğunu söylediniz ve bunun içerisinde -yine siz az önce ifade ettiğiniz- genel alanlar da var dediniz. Kongre merkezi var, bu sadece bu projenin değil, Ankara’nın ihtiyacını karşılayacak; rekreasyon alanları var, sadece bu bölgenin değil, bütün Ankara’nın ihtiyaçlarını karşılayacak. Peki, mesela bu dairelerin maliyetini belirlerken oradaki hak sahiplerine daireleri verirken bu maliyetin içerisindeki bu sosyal donatı alanları için yapmış olduğunuz yatırımın tamamı dâhil edildi mi? Örnek olarak söylüyorum, mesela Kocaeli’de genelde bu tür projelerde, işte, biraz maliyet düşün diye altyapısını büyükşehir kendi bütçesinden karşılıyor; su, kanalizasyon altyapı hizmetlerini? Burada da böyle bir uygulama oldu mu olmadı mı? Bunu bir açarsanız memnun oluyorum.

Teşekkür ediyorum.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Sondan başlayayım Sayın Vekilim. Bir kere hak sahiplerinin bedel ödemesi, bu manada bir bedel ödemesi söz konusu değil arsası yetiyorsa. Sadece 100 metrekare arsası olup 200 metrekareye tamamlaması gerektiğinde o günün bayındırlık birim fiyatlarından borçlandırıldı.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – “100 metrekaresi olup 200 metrekareye tamamlamak isterse...” Ne demek bu, neyi kastediyorsunuz?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Şimdi şöyle, başından anlatayım efendim: Bizimle sözleşme imzalaması için asgari sahip olması gereken tapu miktarı 100 metrekare. Şimdi 50 metrekaresi olup gecekondusu varsa o da olur ama 100 metrekarenin altında arsası olup gecekondusu yoksa onu dâhil etmedik. Niye dâhil etmedik? O zaman müthiş bir daire sayısı çıkıyor. Bunun yerine kendi içinde satışlar oldu, 50 metrekaresi olan gitti, 30 metrekare birisinden aldı, 20 metrekare birisinden daha aldı, 100 metrekareye tamamladı.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Yani 100 metrekare taban arsa payı kabul ettiniz.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Taban arsa, bu olmazsa olmazımız. Peki, 200 metrekare şartımız var, 80 metrelik bir daire vermek için. Aradaki 100 metrekareyi o günün bayındırlık birim fiyatlarından borçlandırdık. O günün fiyatları da 298 liraydı.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Yani 200 metrekare arsası olana bir daire verdiniz, üstüne bir şey almadınız.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Ücretsiz, hiçbir şey almadık.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – 200 metrekaresinin altındaysa borçlandırıyorsunuz.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Borçlandırdık, onu da bayındırlık birim fiyatlarından.

Dolayısıyla, şimdi o genel maliyetin hak sahiplerine bakan yüzünde bir şey yok.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Peki, daire derken mesela kaç metrekaresi veriyorsunuz 200 metrekaresi olana?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – 80 metrekaresine net, 96 metrekaresine brüt; 100 metrekaresine net, 120 metrekaresine brüt; 120 metrekaresine net, 144 metrekaresine brüt daire sahibi oldular.

Bir de burada belki anlatırken tam izah edemedim. Hiç tapusu olmayan, kaçak gecekondu yapanlara Karacaören bölgesinde, başka bir alanda 2.500 daire ürettik, onu da TOKİ ihale etti. TOKİ'nin müteahhitlere ihale ettiği rakamın üzerine yüzde 5 genel hizmet bedeli var, onu koyuyorsunuz. Ondan sonra ne yaptık orada? Bir pozitif ayrımcılık yaptık vatandaş lehine, bunu burada söylemekte beis görmüyorum, aslında çöpe attığımız gecekonduya bir değer biçtik, enkaz bedeli.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Peki, üzerine ödeyerek o bölgeden almak istese o vatandaş verebildik mi ona?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Hayır, yok. Tapusu yoksa onlara orada verdik, zaten çok yakın efendim.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Yani 2 tane kentsel dönüşümü iç içe yaptınız.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Kesinlikle.

Şimdi, tapu tahsis meselesine gelince 2981 sayılı Yasa'nın özünde şu var, 400 metrekaresine fikslemiş şeyi. O tarihte devlet vatandaşına demiş ki: "Ey vatandaşım, hazine arazisi üzerine kaçak yaptığın şeyi... Ben affediyorum seni, yetmiş iki ayda arsa bedelini bana öde." Şimdi, benim sunumumun başlangıcında söylediğim itiraz da şu yönde: Otuz beş sene geçmiş, babası ödememiş, çocuk büyümüş -mirasçılara da geçiyor bu, böyle de ters bir şey var yani 2981'den gelen hak miras yoluyla da aile bireylerine geçiyor -o da yatırmamış. Şimdi, sadece elinde bir tane kağıt parçası var, üzerinde de 400 metre tapu tahsisi. Şimdi, baba öldü, çocuk da anlamıyor bu işten, geziyor şimdi "Benim 400 metre tapu tahsisim var." diyor, geliyor bize. Ya, kardeşim bak, bu üzerinde yazıyor. Bak, sen işine gelen tarafı okumuşsun. Bu, tapu yerine geçmez; bir. İkincisi, rahmetli baban, evet müracaat etmiş o tarihteki -hatırlarsınız- yeminli bürolara. 2 bin lira da Ziraat Bankasına yatırmış, bir de büyükçe çizdirmiş evinin bahçesini, olmayan bir şeyi çizdirmiş. Ona rağmen devlet görmezlikten gelmiş, değeri 100 liralık yere de belediye kararıyla 30 liradan sana değer biçmiş, bunu da üç senede öde demiş sana. E, kardeşim otuz beş sene geçmiş ne yatırmışsın ne baban yatırmış. E, bugün gelmişsin "Hak sahibiyim." diyorsun. Önce bir git, bugünkü değerden bunun parasını bir yatır. Yani öyle hiç bedel yatırmadan hak sahibi yapmadık. Onun otuz yıllık ihmali tolerans ettik. Nasıl tolerans ettik? Bugünün değeriyle ama reel değerinin yine altında ödemesini sağladık, yine vade verdik.

Anlaşıldı mı efendim? Yani tapu tahsis bedelinin ücreti alınmadan ev sahibi yapıldı.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Yani taksitlendirmelerin bir kısmını ödemiş, bir kısmını ödememiş olanlar kalan kısmını güncel rakamlarla ödüyor, ona göre dikkate alıyorsunuz.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Öylesi de vardı, evet efendim. Hiç ödemeyen var, yarısını ödemiş geri kalanını ödememiş, tamamını ödemiş tapuya dönüştürmemiş, öyleleri de var.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – İşte, tapuya dönüştürmeme nedeni vatandaştan da kaynaklanmıyor.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Belediyeden de kaynaklanıyor.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Hisseli bir arazi. Belediye veya hazine orayı parsellemediği için tapu veremiyor. Yani yasal uygulamadan kaynaklı.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Evet, orada da mevzuatta aslında birtakım boşluklar var. Şöyle: 2981’in özünde o bölgedeki hazine arazisi oradaki hak sahiplerine bölümüyle çıkar. 400 diye bir kaide de yok.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Mükerrerlikler oluşmuş. Çok mükerrer şeyler var orada.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Evet, yani Sayın Vekilim, 400 metre yazıyor ama siz olmayan bir şeyi veremezsiniz ki. Şöyle örnek vereyim: 100 bin metrekare hazine arazisi var, içerisinde de 10 bin tane kaçak gecekondur var diyelim -olmazda- 100 bini 10 bine böleceksiniz. Yani olmayan bir şeyi veremezsiniz ki.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Uygulamada şu: 100 bin metrekare hazinenin tapulu arazisi var, bunun üzerindeki gecekonduların tapu tahsislerini topluyorsun 150 bin çıkıyor. Böyle problemler var.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Aynen, ben de onu izah ettim veya tersinden söylüyorum, 100 bini paylaştıracaksınız.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Olanı paylaştıracaksınız.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Olanı paylaştıracaksınız.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Araziyle ilgili, eğimlerle ilgili, heyelan bölgesi olma...

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Biyolojik etütler yapıldı mı?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Burada Afet İşleri Genel Müdürlüğü yıllar evvel bu bölgeyi haritalandırırken zeminin kötülüğünden değil zemin kaya, eğimden dolayı afet alanı ilan etmiş. Şimdi, neticede biz projeyi bitirdik -öyle alanlar var ki mesela denize inşaat yapılıyor- Afet İşlerine müracaat ettik. O zaman Erdoğan Bayraktar Bakanımız vardı, ben kendisine bölgeleri de işaretledim, dedim ki: “Bu, kamu malı yazık yani eğimden dolayı yıllar evvel buralar afet alanı ilan edilmiş ama zeminde bir problem yok. Buralara da ev yapılabilir. Bunu hazineye kazandırılabilir.” Ve onun girişimiyle herhalde 100 dönüme yakın bölgeyi afetten çıkarttık, oralara da konutlar yapıldı.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ. ŞANTIYE MÜDÜRÜ MUSTAFA ERCAN SELÇUK – Tabii, şeylerle birlikte, jeolojik etütler yapıldı...

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Tabii tabii, jeolojik etütleri, her şeyi yaptıktan sonra. Her imar planı yapılmazdan evvel malumunuz zemin etüdü yapmak durumundasınız.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Yani bu dedikodudan dolayı dairesini satanlar zararda şu anda demek ki.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Çok şey olan olmadı da bu bazı gecekondular aşırı yağışlarda eğimden dolayı zarar görmüş, kaymakamlıklar vesaireler yardımcı olmuş. “Buralar tehlikeli.” demiş, taşınmış. Bazıları almış, götürmüş.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Efendim, gecekonducu evini her zaman en sağlam yere yapar; bu, tecrübeyle sabit, en sağlam yere yapar.

BAŞKAN RECEP UNCULOĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Adana Milletvekilimiz Müzeyyen Şevkin Hanım’a söz veriyorum.

Buyurun Değerli Vekilim.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Teşekkür ederim sunumunuz için.

Aslında, jeolojiyle ilgili konuyu sordu zaten sayın vekilimiz. Tabii, kaya üzerinde o “yamaç molozu” dediğimiz, o teressubat tarzı malzemenin üzerine yapıldıysa o kayabilir, tabii ki yağışlarla kayabilir. Onun, imar planının esas jeolojik etüt sırasında saptanıp oranın yapılaşma dışı bırakılması gerekiyor elbette. Onu tabii, ben, konuyu bilmediğim için yorum yapmam doğru değil.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Sayın Vekilim, bir açıklama yapayım mı orada?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Evet.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – 2 türlü zemin etüdü yapılıyor.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – İmar planına esas jeolojik etüt...

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Bir, imar planına esas zemin etüdü. Ayrıca, inşaatlara başlamadan evvel, bir de konutlara yönelik zemin etüdü yapılıyor.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Tabii, tabii; parsel bazında olur.

Hani, buradaki yapıyı bilmediğim için o konuda yorum yapmıyorum ama hem imar planına esas jeolojik etütte, eğer heyelanlıysa zaten o bölgenin sakıncalı alan ilan edilmesi gerekir.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Zaten çoğu öyle efendim, yarısı sakıncalı alan; AJE bölgelerimiz çok.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Evet.

Şimdi, ben şeyi merak ettim yani bu finansman konusunda kredi mi alındı bu proje yapılırken?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Öz kaynaktan, her iki kurum da öz kaynaktan.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – İkinci sorum: Sosyal dokuyu nasıl etkiledi? Yani daha sonrası için bir çalışma yapılıyor mu? Örneğin, dediniz ki: 5 katlı bir binası vardı, “Oğlum oturuyor, öbür tarafta...”

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Başka bir bölge içindi yalnız o örnek.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Yani diyelim ki aynı bölgede böyle bir sorunla karşılaştınız. Mesela, Adana’da biz yaşadık, kentsel dönüşüm alanında bir balıkçılar çarşısı vardı. Diyor ki: “Tamam, yıkıyorsunuz. Ben 3-4 tane bankamatiğe kiraya vermişim. Sen burayı yıktığın zaman, sadece benim dükkânımı yıkıyorsun, buradaki gelirim de yok ediyorsun.” Bu tür itirazlar oldu. Bu tür itirazları nasıl çözdünüz diye merak ettim.

Zaten, jeolojiyle ilgili konu da sorulmuştu.

Teşekkür ederim, bu kadar sorum.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Sayın Vekilim, hiçbir kentsel dönüşüm projesinde yüzde 100 memnuniyeti yakalamanız mümkün değil. Niye yakalayamazsınız? Bir kere alışkanlıklar var, insanların alışkanlıkları var. Mesela, hemen bizim şantiye binamızın karşısında bir yaşlı teyzemiz vardı, ne yaptıysak mutlu edemedik. Gerekçesini o kadar güzel ortaya koydu, dedi ki: “Oğlum, benim burada meyve ağaçlarım var, şurada kuzularım var, köpeğim var. Şimdi, sen bana 7’nci kattan daire vereceksin.”

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sosyal doku dediğim oydu.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Şimdi, teyzenin penceresinden, o ev, saray yavrusu. Dolayısıyla biz teyzenin yüzünü güldüremedik.

Bu arada söylemeyi unuttum, proje başladıktan sonra, evleri yıkılan vatandaşları biz ya belediye lojmanlarından yararlandırarak ya da kira yardımı yaptık yani vatandaş o manada mağdur edilmedi kesinlikle. Yalnız o eski alışkanlıklar var ya, mesela, lojmanlarda balkona kuzu çıkaranlar oldu. Aylarca asansörlerin tamiratlarıyla uğraştık. Ben sık sık toplantıya gittim, vatandaşlarımıza şunu anlatmaya çalıştım, dedim ki: Burayı, sizin yeni hayatınızın provasının yapıldığı bir yer olarak görün. Önceden siz, bağ-bahçe nizamında, kendi müstakil evinizde bir yaşam sürüyordunuz ama burada ortak kurallara uymak zorundasınız. Akşam dokuzda çöpünüzü çıkaracaksınız, kapınızın önüne ayakkabı çıkarmayacaksınız, balkona çamaşır asmayacaksınız, vesaire vesaire... Ha, elektrik su faturası ortak gider ödeyeceksiniz. Mesela, asansör bozuluyor, para toplayamıyorlar. Oturduk biz kendi arkadaşlarımızla, oraya, lojmana site yöneticisi atadık, dedik ki: İçinizdeki en garibanı da görevli olsun, o da temizleyiversin. Gidiyoruz, çok kötü, temizlenmemiş filan. Hani, ben burada hızlıca anlattım ama bu işin gerisinde büyük bir hikâye var. Ben artık bir sunum yaparken şeyi anlatmıyorum Sayın Vekilim; rakamlar beni çok rahatsız ediyor, işte, şu kadar milyon metrekare, şu kadar adet... Özü var, ruhu var -o projeyi anlatırken- orada insan var, malzemesi insan; orada hayatlar var, hikâyeler var yani her dönüşüm projesinin aslında bir hikâyesi var. Biz hep şeye takıldık bugüne kadar... Belki ben yaşlandım, altmış yaşına geldim, daha duygusal davrandığım için belki böyle görüyorum ama bugün kentsel dönüşüm projelerinde başarılı olmak istiyorsanız o insan ögesini birinci planda tutmanız lazım. Yani sadece rakamlardan ibaret bir dönüşüm başarılı olamıyor.

BAŞKAN RECEP UNCUGÖLÜ – Evet, teşekkür ederiz.

Sivas Milletvekilimiz Ulaş Karasu...

Buyurun Sayın Vekilim.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle Sayın Genel Müdüre teşekkür ediyorum.

Bir kısa bilgi alıp ona göre soracağım. Birincisi, ilk oturum ne zaman başladı bu konutlarda birinci etapta?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – 2012.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Yani şunun için soracağım: Müşavir firma olarak denetimleri siz mi yaptınız projede?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Biz yaptık.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Çünkü 2012’de oturumun başladığı inşaatlarda, 2018 yılında yeniden TOKİ bakım ve onarım ihalesine çıkmış.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – O öyle değil, anlatayım.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Onunla ilgili bir ihale düzenlemiş. Onun amacı neydi? Onu bir öğrenmek istiyorum.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – 2007 Haziranında ilk temel atıldı.

ULAŞ KARASU (Sivas) – 10 kat dediniz. Bir de birinci etaptaki konutlar 10 katlı değil daha yüksek katlı binalardan oluşuyor.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Sonradan 10 kat nizamı getirildi.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Sonradan geldi. İlk etap öyle değildi.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Zaten 36 katlı binamız vardı.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Onun dışında arsa sahiplerine verilen konutlar ile finans konutları farklı konutlar değil mi?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Tabii, farklı konutlar.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Yani orada kalite farkı da mevcut.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Var.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Çünkü şimdi Emlak Müzayede... 169 metrekaare konutu 140 bin liradan satışa çıkmış. Yani bu fiyatlar, bu metrekaareler nasıl oluyor, nasıl kurtarıyor? Ben de inşaat işi yapıyorum. 169 metrekaare konutu 140 bin liradan satışa çıkarmışlar.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA-BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – 2.500 liradan aşağı bugün bir konutu mal edemezsiniz bugünkü reel şeyde...

ULAŞ KARASU (Sivas) – Onu soruyorum işte.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Ucuz efendim. Varsa tanıdıklarınız söyleyin alsınlar yani.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Şimdi, ödemeler memur maaş zammına endeksli olarak artıyor ama değil mi?

BAŞKAN RECEP UNCUGÖĞÜ – Geri ödemeleri var bunların.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Tabii, geri ödemeler altı ayda bir güncelleniyor.

BAŞKAN RECEP UNCUGÖĞÜ – Kaç yıl örneğin, o 140 bin lira denen 169 metrekairelik konutun kalan geri ödemesi ne kadardır?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Şimdi, bu satılan daire bahçe katı daire, öncelikle onu söyleyeyim.

Bir şeyi de cevaplandırayım özür dileyerek: “Bu niye bakım ihalesi çıktı?”

Şimdi, bazı vatandaşlarımızın 10’a yakın dairesi oldu. Yine, mevzuatta bir boşluk, bu da bir tecrübe. Dairesinin tapusunu almaya gelmiyor vatandaş.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Tapu masrafından dolayı mı?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Tapu masrafından, KDV’sinden ve bir şey yapamıyorsunuz.

Şimdi, bu arada site yönetimi teşekkül ediyor. Bu da belki de sizin konunuza giriyor. Site yönetimi onun gıyabında şey tahakkuk ettiriyor mecburen.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Gider aidatı.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Gider aidatı. Çünkü üstünüz boş, altınız boş olmuyor. Belli bir derecede yakmak durumundasınız. Yakıt parası ve genel yönetim gideri şeyi çıkıyor. Şimdi, öyle olunca vatandaş epey bir borçlanıyor, birinci problem bu.

İkincisi, daireleri sahipsiz kalıyor efendim. Bu TOKİ’ye ait de olabilir vatandaşın kendisine de ait olabilir. Hırsızlık olayları oluyor. Mesela TOKİ’ye ait şeylerde TOKİ’nin mevzuatında güvenlik işi -Abdullah Bey bilir- bizim en çok sıkıntılı olduğumuz şey. Daireyi müteahhit kabulünü yaptırdıktan sonra sahibi yok. Şu manada sahibi yok; bekçisi yok. Maalesef orada -bilmiyorum bugün çözüldü mü Sayın Vekilim- bir güvenlik ihalesi yapılması lazım.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Özel yönetimlerle çözülmeye çalışılıyor. Henüz tabii, mal teslim alındıktan sonra orada yaşam başlıyor. 36 dairelik bir apartmanda 10 tanesi TOKİ’nin, 26’sında yaşam başlamış, tabii orada güvenlik tutamıyorsunuz. Orada ortak yönetimden kaynaklanan giderleri karşılama adına ortaya çıkan o zararların...

ULAŞ KARASU (Sivas) – TOKİ kendinde kalan dairelere... Çünkü bu yönetimler daha çok yine TOKİ tarafından gönderilen yönetimlerden oluşuyor, o sitelerdeki yönetimler.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Adı geçici site yönetimi.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Geçici site yönetimi ama on yıllık sözleşmeler yapılıyor yani yaklaşık onar yıllık sözleşmeler yapılıyor.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Hayır, vatandaş isterse kat malikleri gelir onu lağvedebilir.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Orada aidatlara aynı şekilde TOKİ katılım sağlıyor mu ?

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Yok, kendi dairesi varsa sağlıyor.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Kendi dairesi varsa sağlıyor.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA-BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Boş, satılmamış dairesi varsa sağlıyor.

ULAŞ KARASU (Sivas) – Yani vatandaşın ödediği şekilde TOKİ de aidatlara katılım sağlıyor.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Aynen şahıs gibi muamele görüyor.

ABDULLAH GÜLER (İstanbul) – Yönetimi yine “emlak yönetimi” diye TOKİ’nin iştiraki olan bir şirket yapıyor ama belli yerlerde bu dönüşüm ve sistemin oturması... Kat Mülkiyeti Kanunu gereği kat malikleri bir müracaatla her zaman TOKİ’den yönetimi devralabilirler. Ama uzun müddet gerek Kuzey Ankarada olduğu gibi, birçok daire sahibi ya kiraya veremiyor ya tapuyu almıyor, birçok daire boş kalıyor tabii. Bunların da, uzun müddet oradaki sistemin oturması için de emlak yönetiminin bu yönetim şeklini devam ettirmesi gerekiyor. Tabii, orada TOKİ’ye ait olan daireler de varsa onların gideri, ortak giderleri TOKİ tarafından da her zaman ödeniyor. Tabii, buradaki esas zorluk şu: Genel Müdürümüz de bahsetti, bizim, merkezî yerler dururken, dışarıda bu tür böyle kentsel dönüşüm noktasında bir çalışma yapmak... İlerleyen zamanda oradaki yaşamı beğenmeyen veya tercih etmeyen insanların birçok dairesinin boş kaldığını görüyoruz. Şehir dışındaki bu şekildeki birçok projede yani 36 dairelik bir apartmanda işte 20 dairenin dolu olduğunu, 16 dairenin uzun müddet boş kaldığını görüyoruz. O dairelerde işte dönem dönem hırsızlık olması, yıpranması vesairesi gibi... Dolayısıyla bizim daha çok merkezî alanlarda, yaşamın da bir an önce başlayacağı ve bütün dairelerin burada yaşamın sürdürüleceği bir boyutta olması gerekiyor. Uzun müddet bu tür boş kalmalar maalesef Kuzey Ankarada da yaşanmıştır, birçok zarar ve ziyanın meydana gelmesine de sebebiyet vermiştir, bu tür onarım ve tadilat ihaleleri de bu nedenle yapılmak zorunda kalmıştır, onu da ifade edeyim.

BAŞKAN RECEP UNCUGÖLÜ – Teşekkür ederiz.

Tabii, depremin zararlarının en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirleri araştıran bir araştırma Komisyonu olarak da bu gibi kentsel dönüşümlerin öncelikle depreme güvenli yapı stokunu artırması ve güvensiz yapıların da dönüşümüne katkı sağlaması açısından, o yüzden Abdullah Bey’in dediği gibi, daha merkezî yerlerde, daha deprem güvenliği olmayan konutların yerine uygulanabilecek dönüşümler olması bizim de aynı şekilde tercihimiz olacaktır.

Şimdi Hatay Milletvekilimiz Lütfi Kaşıkçı.

Buyurun Sayın Vekilim.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Başkanım, teşekkür ediyorum.

Aslında Abdullah Bey ile siz özetlediniz. Geçen hafta, hatırlarsanız, bir toplantı sırasında şunu tartışmıştık: Acaba gecekonduların kentsel dönüşümünü bir kenara bırakmalı mıyız yani onlar zaten hâlihazırda bir afet riski taşımayan yapılar, asıl yoğunlaşmamız gereken yerler daha yüksek yapıli konutların olduğu ve risk taşıyan binaların dönüşümü diye. Benim, bugün Sayın Genel Müdürümü izlerken de aslında geçen haftalarda o tartıştığımız konu aklıma geldi.

Şunu söylemek istiyorum: Yani uzun süredir bu projenin içerisindeyiz, gerek projenin başlangıç aşamasında gerek projelendirme aşamasında şöyle bir geriye dönüp baktığımız zaman bir “keşke”niz oldu mu?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Oldu.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Veya bizle paylaşabileceğiniz, ileriye dönük bu tür büyük projeler yapacak iştiraklere de böyle bir yol gösterecek bir “keşke”niz oldu mu?

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Şöyle efendim...

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Ben bu projeyi, özellikle Hatay’a gidip gelirken daha çok üstten bakma şansım oluyor uçaktan, alçalma alanı olduğu için. Sayın Cumhurbaşkanının da son zamanlarda eleştirdiğı o dikey mimarinin... Çok yüksek, 10 katli herhâlde buralar.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Son yapılanların tamamı 10 kat.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Oradan daha çok gözlemlene şansım, bazen de havalimanına giderken yolun sol tarafında izleme şansım oluyor, gerçekten çok yüksek katli konutlar.

İleriye dönük keşkelerinizi bizimle paylaşabilir misiniz?

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Veya geçmişe dönük.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – İleriye ışık olması açısından.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Sayın Vekilim, Ergün Başkanımızla biz çalıştık, bu benim çalıştığım -Erdoğan Bey, Haluk Bey- 4’üncü TOKİ Başkanımız, Ergün Bey şimdi Fatih Belediye Başkanımız. Çok güzel bir cümlesi var, ben onu birçok yerde kullanıyorum, “Her dönemi kendi şartlarıyla değerlendirmek lazım.” diye.

Şimdi, TOKİ’nin ilk başladığı yıllarda en çok eleştirildiğı konu mimari projelerin çirkinliğıydi veya tekdüzeliğıydi. Şimdi, o günün şartlarına baktığımızda, Türkiye gecekondulaşmanın önlenmesiyle alakalı bir mücadelenin içerisine girmiş, TOKİ yeni yapılanıyor ve süratle konutların yapılması lazım. Bunun için kopyala yapıştır yöntemiyle birbirinin benzeri konutlar ürettik biz. Şimdi, bu dönemde önceliğimiz bizim estetik değildi. O yapılan konutları o dönemin şartlarıyla değerlendirmek lazım. Ama bugün aynı şeyi artık TOKİ’ye söylememiz mümkün değil çünkü TOKİ de eski TOKİ değil, şartlar da eski şartlar değil; daha nezih, daha dışa bakan yüzünde estetik konutlar üretiliyor. Biz de bu projeyi yaşarken istemeden hatalar yapıyoruz veya şartlar bizi hataya sürüklüyor. Bunlardan bir tanesi, şerefiyelendirme yapamamamız. Burada belki istemeden vatandaşlara karşı bir haksızlık yapmış olabiliriz, o da şöyle: Şimdi, bir arazi düşünün, 4 milyon metrekare. Bu arazinin yola yakın kısmıyla -vatandaşın ağzıyla söyleyeceğim- dağın başındaki aynı değer değildir. Yani yol her zaman için bir değer parametresidir, ne bileyim manzara bir parametredir. Yani çukurdaki bir arsayla manzaralı bir arsa aynı değildir. Biz burada arazi şerefiyelendirmesi yapamadık. Yani arazinin tamamı tek bir fiyattan hesap

edildi, birinci belki haksızlığımız veya keşkemiz; bunu yapabilseydik. İkincisi de, binanın kendi içinde şerefiyelendirilmesini yapamadık, o da şöyle: Vatandaşın kura hakkı vardı, o kurada vatandaş 7'nci kattan güzel, manzaralı konut da çekebildi, girişten de çekebildi, eksi kottan da çekebildi. 7'nci kattaki gayet memnun "Allah razı olsun." diyor, eksi 1'deki "Hakkımı helal etmiyorum size." diyor. Şimdi, gel, buyur, bu işin içinden çık. Yani ne onun kurasını ben çektim ne 7'nci kattakinin kurasını ben çektim. Yani "Bu niye yapılamadı?" dersiniz, bu da ayrı bir şey. Şerefiyelendirme biliyorsunuz, bir değeri sıfır noktasına getirmek için birisinden alırsınız, birisine verirsiniz, yani birisinin eksik değerini yüksek değerliden alıp telafi edersiniz. Burada para mevzuu olmadığı için, biz arsa karşılığı daire verdiğimiz için, bir para toplama mekanizması da oluşmadı, anlatabiliyor muyum? Yani bu bir eksiklikti, belki buna bir formül bulunabilirdi. Onun dışında, hani bunu keşke diye de veya tecrübe paylaşımı diye de anlatabiliriz. Zaten mümkün olduğunca buraya yansıtmaya çalıştım, öneriler kısmında. Burada eksik kalan, unuttuğumuz şeyler olursa her zaman bu Komisyonun emrinde olarak geliriz, bilgi veririz veya uygulamaya yönelik bir şey olursa arkadaşlarımızla beraber çalışırız, yani o manada biz şeref duyarız milletimize hizmet etmekten.

LÜTFİ KAŞIKÇI (Hatay) – Teşekkür ederiz.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Böylelikle değerli vekillerimizin soruları...

SEVDA ERDAN KILIÇ (İzmir) – Benim bir sorum var.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – İzmir Milletvekilimiz, Değerli Milletvekilimiz Sevdâ Erdan Kılıç'a ben söz veriyorum.

Buyurun Değerli Vekilim.

SEVDA ERDAN KILIÇ (İzmir) – Teşekkür ederim Başkanım.

Teşekkür ederim, güzel bir sunumdu. Hakikaten rakamlara boğmak yerine daha çarpıcı ve akılda kalıcı bir sunumdu. Teşekkür ediyorum ben hem sunum için hem de emekleriniz için.

Gerçekten, oradan geçerken, hele de gece vakti geçtiğimizde o ışıklandırmalarıyla falan örnek bir proje, emeğinize sağlık. Ama birçok şikâyet de olmuştur, herhâlde birçok davaya da konu oldu bu projeniz. Hâlen devam eden kaç davanız var? Sonuçlanmış kaç davanız var? Bunu daha sonra yazılı da gönderebilirsiniz. Bir de bu 474 no.lu etapla ilgili, işte evlerin tepelerinden sular aktığı, birçok şikâyet olduğuna ilişkin basında da birkaç haber okumuştum. Bu etapla ilgili sıkıntı devam ediyor mu? Bununla ilgili de bir bilgilendirme yaparsanız.

Teşekkür ederim, sağ olun.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Sondan başlayayım.

Her konutta, her blokta ilk alınan şeylerde eksiklikler oluyor ancak TOKİ'nin sisteminde şu var: Müteahhit hiçbir zaman elini çekmiyor şeyden. İlk dairesinin teslim alırken kendi gördüğü eksikleri zaten not ettiriyor. Geçici kabul aşamasından itibaren kesin kabule kadarki sürede bunları müteahhit telafi ediyor, birincisi. İkincisi, kanundan gelen bir şey var. Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nde müteahhidin on beş yıl sorumluluğu var. Dolayısıyla vatandaşımızın öyle bir mağduriyeti varsa oradan da hak arama kapısı her zaman açık kendisine. Ben, doğrusu, inanmıyorum, eğer hâlâ yakın tarihte size gelmiş bir şey varsa hemen dönünce ilgileneyim Sayın Vekilim. Bana öyle müşahhas bir şey intikal etmedi ama tabii ki şikâyetler oluyor yani 11 bin konut yapmışsınız, çatısı da akıyor, bacası da akıyor. Müteahhitler süttten çıkmış ak kaşık değil Sayın Vekilim, bakın, şimdi döve döve bunlara iş yaptırıyoruz; bak, aynen böyle. Birçoğu hırsız*, daha ne söyleyeyim?

* Bu ifadeye ilişkin işlem bu toplantı Tutanak Dergisi'nin "Tutanaktan Çıkarma İstemleri" başlığı altında 32'nci sayfasında yer almaktadır.

SEVDA ERDAN KILIÇ (İzmir) – Öyle de demeyelim.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Öyle demeyelim.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Peki, öyle demeyelim. Lafımı geri alıyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Sonuç itibarıyla güzel bir mekanizma içerisinde işini çok doğru yapan, düzgün yapan ve dua da alan yüklenicilerimiz var, müteahhitlerimiz var, teknik denetim kadrolarımız var. Tabii, hatalar, eksiklikler, bunlar müstesnadır. O yüzden genele şümul edilemeyeceği için...

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Özür dilerim, maksadını aşan bir cümle oldu ama şurası bir gerçek, bu da belki de kamu ihalelerinin zayıf yönlerinden bir tanesi: Çok düşük marjlarla iş alıyorlar, sonrasında da zarar etmemek için birtakım yollara sapıyorlar yani bu da hayatın bir gerçeği.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Başka soru var mı? Yok.

Ankara Büyükşehir Belediyesi İnşaat, Emlak, Mimarlık ve Proje Anonim Şirketinin (TOBAŞ) Değerli Genel Müdürü Ferhat Ertürk'e ve aynı zamanda, Şantiye Müdürümüz Mustafa Ercan Selçuk'a ve Halkla İlişkiler Uzmanı Şule İşçi Hanımefendiye katılımlarından dolayı, güzel sunumlarından dolayı teşekkür ederiz. Önemli bilgileri, önemli deneyimleri bizle paylaştılar. Bizlerin de tüm çalışmalarında başarıları daim olsun. Teşekkür ediyoruz. Bu değerli deneyimleri dikkate alarak biz de Komisyon çalışmalarımızda değerlendireceğiz.

İyi günler diliyoruz, iyi çalışmalar diliyoruz.

Sağ olun.

TOPLU KONUT İDARESİ-ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İNŞAAT, EMLAK, MİMARLIK VE PROJE AŞ GENEL MÜDÜRÜ FERHAT ERTÜRK – Sağ olun efendim.

Herhâlde son olarak tutanak veya rapor hâline geliyor. O rapordan biz de...

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Tabii, o rapor Meclis Başkanlığımıza sunulacak. Aynı zamanda da Meclisimizin internet sitesinde de yayınlanarak tüm kamuoyuna açıklanmış olacak. Sizler de o süreç içerisinde her şekilde istifade edersiniz.

V.- TUTANAKTAN ÇIKARMA İSTEMLERİ

*1.- Toplu Konut İdaresi-Ankara Büyükşehir Belediyesi İnşaat, Emlak, Mimarlık ve Proje AŞ Genel Müdürü Ferhat Ertürk'ün sunumunda geçen bir ifadesinin tutanaktan çıkarılması hususunun oylanması**

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Değerli Komisyon üyelerimiz, biraz önce sunum içerisinde bahsi geçen o talihsiz cümlelerin ben tutanaklardan çıkarılmasını sizlerin de görüşlerinize, oylarınıza sunacağım.

Genel Müdürümüzün biraz önce geçen ifadesinin tutanaklardan çıkarılmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Tutanaklardan bu vesileyle çıkarılacaktır.

Değerli milletvekillerimiz, sunumumuzu bu şekilde tamamlamış olduk.

Şimdi, değerli arkadaşlar, çevrim içi sunumumuz var. Arkadaşlar hazırlıkları yapsınlar.

* Bu karara ilişkin ifade bu toplantı Tutanak Dergisi'nin 31.'inci sayfasında yer almaktadır.

Şimdi, çevrim içi sunum gerçekleştirecek olan hocamız Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Ayşe Nuray Karancı Hocamıza bağlanacak arkadaşlar, onun hazırlıklarını yapıyorlar ve ardından yine ODTÜ Sosyoloji Bölümü emekli Öğretim Üyesi Profesör Doktor Sibel Kalaycıoğlu Hocamızın sunumunu alacağız ve her iki sunumda da özellikle depremlerin ve depreme yönelik alınan diğer tedbirler, süreçler içerisinde, bütün bunların sosyolojik ve psikolojik boyutlarını değerlendirecek hocalarımız inşallah, onları dinleyeceğiz.

Evet, değerli Komisyon üyelerimiz, şimdi, sunumunu yapmak üzere çevrim içi bağlantıda hazır olan TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Ayşe Nuray Karancı'ya ben söz vereceğim. Hocam bizi duyabiliyor musunuz?

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Duyuyorum, duyuyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Tüm Komisyonumuz adına sizlere selamlarımızı iletiyoruz.

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Sağ olun.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Sizler sağ olun.

Evet, sunumunuz için sözü size bırakıyoruz Değerli Hocam, buyurun.

III.- SUNUMLAR (Devam)

2.- Prof. Dr. Ayşe Nuray Karancı tarafından, video konferans aracılığıyla, “Deprem zararlarını azaltırken psikoloji biliminden nasıl yararlanabiliriz” konusu hakkında sunumu

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Çok teşekkür ederim.

Davet ettiğiniz için çok teşekkür ederim. Psikolojik boyutlarının ele alınması çok güzel aslında, onun için sayın vekillerim, umarım sizlere farklı bir pencereden bakma fırsatı verebilirim. Çok da yorgun olduğunuzu biliyorum, çok uzun bir sunum yapmamak istiyorum. Onun için hemen sunumumu paylaşarak devam edeceğim.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Teşekkür ederiz Hocam.

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Evet, sunumumda “Deprem zararlarını azaltırken psikoloji biliminden nasıl yararlanabiliriz?” Bunun üzerinde durmak istiyorum. Ben çok uzun yıllardır, bayağı uzun yıllardır -1991 yılında Erzincan depremiyle başlayan- deprem alanlarında hem araştırma yaptım -son olarak 2020 İzmir depremi- hem de uygulamalar yaptım bir psikolog olarak, çok önemli olan, deprem sonrası depremedelerin psikososyal açıdan etkilerini artırabilmek adına çalışmalar yaptım. Bunun dışında Avrupa Birliği Yedinci Çerçeve Programında 2 tane geniş kapsamlı proje yaptık. “Bunlar üzerinden ne çıkarabiliriz sizin zamanınızı da çok almadan?” diye düşünerek belli konuları seçtim, bunlarla ilgili biraz daha detayda bilgi vermek istiyorum.

Birinci konum, sosyal fizibilite olacak. İkinci konum, “Hazırlıklı olmak için ve risk farkındalığı için halkı nasıl katabiliriz, eğitimin ötesine nasıl geçebiliriz?” Şu anda çok eğitim yapılıyor ama eğitimin ötesinde psikoloji biliminden aldığımız sonuçlarla nelere dikkat etmek gerekiyor? Depremlere toplumsal dayanıklılık yaratmak için neler yapılması gerekiyor? Deprem sonrası psikososyal destek üzerinde durmak istiyorum.

Öncelikle deprem zararlarını azaltmak dediğimizde bunun çok disiplinli bir alan olduğunu biliyoruz. Benim deneyimlerimde hem Ulusal Deprem Konseyi üyesi olarak hem de AFAD Deprem Danışma Kurulu üyesi olarak şunu görüyorum ki: Sosyal bilimler çok dışarıda bırakılıyor ve belki bunun nedeni deprem dediğimizde, işte inşaat, jeoloji, şehir bölge planlama, bunlar aklımıza ilk gelen disiplinler ama sosyal bilimlerin de çok önemli katkıları olabiliyor, onun için bir kere daha teşekkür etmek istiyorum, bugün bizi davet ettiğiniz için.

Ayrıca, bu alan çok paydaşlı bir alan, yani kamunun yaptığı çok şey var, belediyeyle birlikte koordineli şekilde. Ama üniversiteler ve STK'lar ve halk, bu paydaşların arasında ve unutulmuş bir taraf belki, halk tarafı olabiliyor, bunun üzerinde de durmamız gerekiyor. Onun için ilk çalışma, sizlerle paylaşmak istediğim, çok detaylarına -zaten elinizde var sunumlar- girmek istemiyorum ama İstanbul'da yapılan bir projede ben sosyal fizibilite kısmının yürütücüsüydim -bu projenin- ve bu projede belki bizde kalması gereken şey... 369 bina, bu binalar, daha önce 3.500 bina Bakırköy Belediyesi ve JICA tarafından "yüksek riskli" olarak saptanmış binalar ve bu binalar arasından bir kısmı "Biz bir çalışmaya dâhil olabiliriz" diye onay vermişler. Yani oturan kişiler, ev sahipleri ve kiracılar böyle bir çalışmaya... Yani binalarının detaylı olarak teknik incelemesinin yapılması, bir projelendirilme ve bu güçlendirme projesi olarak ortaya konmuş.

Şimdi, bu projede "sosyal fizibilite" kısmının çok önemli olduğu söylenmiş Dünya Bankası tarafından ve mutlaka "Oturancının tutumları nedir, risk algıları nedir, böyle bir güçlendirmeye karşı tutumları ne olur ve hangi şartlarda böyle bir güçlendirmeyi kabul ederler?" diye detaylı bir şekilde araştırılması istenmiş. Biz de bunu yaptık, 2.500 anket dağıttık bu binalarda. Ayrıca, apartman sakinleriyle defalarca görüşmeler yaptık yani "Onlar bu onayı nasıl görüyorlar?" diye. Mesela şöyle şeyler; çok detaya girmeyeceğim: Mesela, yüzde 45 oranında emekli oldukları, orta gelir seviyesinde oldukları, Bakırköy'de oturdukları yere çok bağlı oldukları, buradan başka bir yere gitmeyi kesinlikle düşünmedikleri ve güçlendirme için ise kafalarında şöyle bir kargaşa olduğu: Eğer Büyükşehirden izin çıkarsa ve kat sayısı artırılırsa -o vakit güçlendirmeyi yamalı bir elbiseye benzetip yani- güçlendirme iyi olabilir ama bizim esas istediğimiz yepyeni evler. Yani burada verilen bilginin nasıl algılandığını bilmeniz çok önemli ve güçlendirme için de güven çok ön planda çıktı; kim yapacak, bu güçlendirme çalışmasını yapacak firma ne olacak? Bu güven konusu, zannediyorum Sibel Hocam da konuştuğunda çok ortaya çıkacak yani sizler de bunu çok iyi biliyorsunuz, güven olmadan halkın katılımını sağlamak çok zor, halkın görüşlerini almadan... Yani teknik olarak deprem zararlarını azaltmak için her şey yapılabilir; ben buna inanıyorum ve çok mühendislerle projelerde birlikte çalıştığım için yapılabilir ama sosyal açıdan bu kabul edilir mi ve şu anki kentsel dönüşüm çalışmalarında da yine halkın görüşünü almak, nasıl algılıyorlar, hangi şartlarda bunu isterler ve onlarla bir kerelik değil defalarca buluşup bir konsensüs sağlayabilmek çok önemli gibi geliyor. Yani fikir olarak bu yansıda vurgulamak istediğim şey; teknik yapılabilirlik ile sosyal yapılabilirliği ele ele götürebilmemiz gerekiyor. Biz genellikle sosyal kısmını bırakıyoruz ve biraz yukarıdan aşağıya "Bu sizin için iyi olacak." diyoruz ama o alt tarafta bu nasıl alınıyor, ne kadar güveniliyor ve ülkemizde de biliyoruz çok fazla söylenti oluyor yani bir ranttır bu, öyle yapılmayacak, zorlukları olacak; bunun çok iyi anlatılması gerekiyor.

İkinci konu olarak da toplumsal dayanıklılık üzerinde durmak istiyorum. Toplumsal dayanıklılık katılım sağlamak ve hazırlıklı olmak. Hazırlıklı olmak derken de AFAD'ın çok geniş ve etkili çalışmaları var eğitim konusunda ama maalesef artık günümüzde, 21'inci yüzyılda eğitim bir gruba bir şey anlatmak değil yani bilgi vermek değil o bilgiyi verirken örgütlenmeleri de sağlayabilmek ve istediğimiz şey, o bilgiyle hem risk algısını hem tutumları değiştirmek ve sonunda da hazırlıklı olmayı sağlamak, davranış düzeyinde davranış değişimine yol açabilmemiz çok önemli ve bütün dünyada bu risk iletişimi ve eğitim çalışmaları konusunda çok güzel örnekler var ama maalesef hepsinde eksik kalma durumu oluyor. Bir tek Türkiye'de değil bu, başka ülkelerde de Amerika'da da Avrupa'da da hazırlıklı olma davranışlarını göstermeye gidemiyoruz. İşte, burada psikoloji biliminin bazı kuramları var ve bu kuramlardan çıkacak -çok genel olarak özetledim- belli faktörler var, bireysel faktörler ve toplumsal faktörler. Yani bir bilgi verdiğimizde halka, nasıl bunu davranışa dönüştürürler? Bir kere risk algısı çok önemli, yani risk algısı derken "Evet, deprem olacak ve olursa da bana, aileme oturduğum yerde çok zarar verebilir." Bunun bir kere sağlanması gerekiyor.

İkincisi, “olumlu sonuç beklentisi” dediğim insanların bu yapılacak önlemlerin -bu kentsel dönüşüm olabilir, güçlendirme olabilir, iç içe yapısal olmayan düzenlemeler olabilir- onları deprem tehlikesinin yaratacağı zararlardan koruyacağına inanması gerekiyor. Biraz kaygı duymaları gerekiyor, halkı sakinleştirmek iyi bir çözüm değil, biraz o korkuyu orta düzeyde devam ettirmemiz gerekiyor ve “kritik farkındalık” dediğimiz depremlerle ilgili konuşmalarını ve düşüncelerini sağlamamız gerekiyor. Bir arada komşuların mahallelerde “Hani, olursa nasıl olacak, ne yapabiliriz?” Ve “öz yeterlilik” bir psikoloji kavramıdır. Öz yeterlilik... Ben bir şeyler yapabilirim bu konuda, benim gücüm de yeter, öğrenebilirim, yani bir basit eşya sabitleme bile beceri gerektiren bir şeydir, ben bunu yapabilirim.

Başka çok önemli bir şey -çok özet geçiyorum- sorumluluk, yani vatandaş sorumluluğu ki Türkiye’de bu konuda çok ciddi sıkıntılarımız olabilir. Sorumluluk genellikle dışa atfediliyor, yani “Devlet yapar, Meclis Komisyonu var deprem zararlarını azaltmak için onlar bulur, ben yapamam.” Bunu onlara geri döndürebilmemiz ve kaynak vermemiz gerekiyor, yani kaynak derken de hem bilgi hem de maddi destek.

Şimdi, bunlar olursa hazırlıklı olmaya ve zarar azaltmaya gidebiliyor insanlar ama bir de ketleyen faktörler var, yani bunları yapmamalarına yol açan ki birincisi, kadcercilik. Bizim ülkede çok üzerinde durmamız gereken bir şey, yani Diyanet İşlerinin belki hutbelerde bu konuyu işlemesi gerekiyor. Çok açık olarak sizin elinizden gelen her şeyi yapmanız gerekiyor, daha sonrası Allah’a kalmış; bunun, bu mesajın çok net bir şekilde kitlelere iletilmesi ve tabii ki herkese farklı yollarla... Ama bu kadcercilik anlayışımızı biraz yıkmamız gerekiyor.

Onun dışında “gerçekçi olmayan iyimserlik” diye bir kavram var. İnsanların genelinde, bizim araştırmalarımızda da çıktı “Evet, deprem olur, ama bana bir şey olmaz.” Herkes diğerlerine göre daha şanslı, korumalı, iyi olabileceğini düşünüyor. Bu iyimserliği de yıkabilmek gerekiyor ve riskin telafisi de ketleyici bir şey. Riskin telafisi dediğim dışarda belediyenin, devletin yaptığı çalışmalar. “Zaten yapıyorlar, yeterlidir; benim bir şey yapmama gerek yok.” Bunu da yıkmamız gerekiyor.

Şimdi, öyle bir grup olarak üstünden geçtim. “Tehlike var mı?” sorusuna genellikle yaptığımız araştırmalarda “Evet.” diyorlar yani artık deprem tehlikesi Türkiye’de biliniyor diyelim, hele İstanbul’u düşünürseniz o kadar çok konuşuluyor ki bu biliniyor ama “iyimserlik yanlılığı” dediğim kavram... Mesela, bizim İstanbul’da yaptığımız bir çalışmada “Deprem olur.” diyor “Ne vakit olur?” deyince “İki ila beş yıl sonra olur.” diyor yani “Hemen olur.” demiyor çünkü hemen bir şey yapması gerekiyor, biraz öteliyor. Bu bilginin de yine verilmesi gerekiyor.

“Zarar azaltmak için bir şey yapılabilir mi?” diye sorduğumuzda yine genellikle, oldukça yüksek bir düzeyde “Yapılabilir.” diyor. Artık insanlar Deprem Yönetmeliği olduğunu, binaların ona göre yapılması gerektiğini iyi kötü biliyorlar. Ama “Sen bir şey yapabilir misin?” “Siz bir şey yapabilir misiniz?” dediğimizde öz yeterliliğin düşük olduğunu görüyoruz çünkü kolay bir şey değil. Yüksek katlı bir binada yaşarken tek başınıza destek almadan kendinize güvenli bir mekân yaratabilmeniz o kadar kolay değil. “Kimin sorumluluğudur?” diye sorulduğunda da gördüğümüz gibi “devlet” diyorlar. Yani devletten bekleniyor, kendisinin ne yapacağını çok bilmeyebiliyor. “Hazırlık yaptınız mı?” deyince düzey çok çok düşük yani yüzde 20-30’larda kalıyor. Yani demek ki bizim halkın hazırlık yapmasını artıracak çok daha kapsamlı modellere ihtiyacımız var. Sadece eğitim vermek değil, eğitimin besleneceği yerel örgütlenmelerin de getirilmesi gerekiyor. Milli eğitim müfredatında ilkokuldan başlayarak farklı derslerin içine bu bilinci koymamız gerekiyor.

Bir de toplumsal faktörler var, şu ana kadar bireysel faktörlerden bahsettim. Toplumsal olarak da güven çok önemli bir şey. Hazırlıklı olmak, zarar azaltmak, yapılanlara katılmak için güven gerekli, “güven” derken de mesajların güven duyulan bir kesim tarafından verilmesi, arkasında durulması,

sürekliliğinin olması, şeffaf olunması çok önemli, toplum katılımı önemli. Bizim genellikle yaptığımız, Avrupa Birliği projelerinde de gördüğümüz, farklı ülkelerde de yine aynı şey araştırıldı, biz yukarıdan aşağıya gidiyoruz yani karar alıyoruz, “Böyle yapılacak.” diyoruz, alttan onların katılımını, onların sesini, onların kaygılarını çok dinleyemiyoruz. Toplumun birbirine bağlı olması gerekiyor yani bu yerel örgütlenmeleri, grupları, doğal grupları, bunları işin içine koymamız gerekiyor. Toplumun sorumluluğunu alması ve toplumun bir arada “Biz yeterliyiz, kendi sorunlarımızı, kendi tehlikelerimizi inceleyip kendimiz de bir şeyler yapabiliriz.” düşüncesi önemli. Yaşadıkları yere bağlı olmaları ve güçlendirici kurumların olması önemli. “Güçlendirici kurum” derken bir örnek ile devam edeceğim: Genellikle, kurumlar doğru bildiklerini... Bizim gerçekten çok detaylı afet planlarımız var. İl AFAD müdürlükleri bunları uyguluyor ama orada kime yapacağız bunu? Karşı tarafımızdaki halkı çok düşünmüyoruz.

Biz bir proje yaptık TACTIC Projesi. Kaynaşlı’da yürüttük bu projenin Türkiye ayağını, yine Avrupa’da ülkeler vardı ve şunu sağlamaya çalıştık: “Afetlerle ilgili kamu kurumları halkı ne kadar tanıyor ve halk hangi kurumlardan bilgi alıyor? En çok hangi kaynaklardan, gazeteden mi, televizyondan mı, sosyal medyadan mı bilgi alıyor ve nedir eksiklik?” diye 2 tarafa da baktık ve sonunda şöyle bir platform oluşturduk: Halkın doldurabileceği bir değerlendirme anketi, bütün afetle ilgili bilgileri, beklentileri, tutumları, bilgiyi nereden aldığını ve kurumların halka ilgili bilgileri değerlendirebilecekleri bir değerlendirme sistemi ve bir de sanal kütüphane oluşturduk. Bu sanal kütüphanede de iyi uygulama örneklerini koyduk ve sistem şöyle çalışıyordu: Kamu kurumlarından değerlendirmeyi doldurdukları zaman onlara bir rapor çıkıyordu, “Siz, şunları iyi yapıyorsunuz ama mesela, gençlere yönelik daha çok sosyal medyayı kullanarak bir şeyler yapmanız, risk iletişimini o platformundan yapmanız daha iyi olur, eğer öğrenmek istiyorsanız kütüphanedeki şu örnekleri inceleyebilirsiniz.” gibi. Yani burada kamu kurumlarının biz biliyoruz, yapıyoruz ama öbür tarafla karşılıklı etkileşim içinde olmasını sağlayabilmemiz ve böyle bir bakış açısı getirebilmemiz ve vizyon getirebilmemiz kamu kurumlarında ve belediyelerde çok önemli.

Şu ana kadar anlattıklarımı şöyle bir özetlersem farkındalık çok önemli dedim. Hem tehlikeler hem de kırılganlıklar, bunların analizi -Sibel Hocam daha çok üstünde duracaktır- toplumun kırılganlıkları. Bu hatalı düşünceler dediğim kadercilik, iyimserlik yanlılığıyla savaşmak sürdürülebilir bir şekilde bilgi ve beceri kazandırmanın önemli ama bilgi ve becerinin yanında hem kaynak vermek hem de yerel örgütlenme ve ağırları güçlendirmek ve sorumluluğun içselleştirilebilmesini sağlamak çok önemli. Ne olduğunu hatırlamak da önemli. Biz bunu çok değişik yerlerde yaptığımız zaman biz hatırlamıyoruz mesela, Erzincan depreminde 39 depremini biz bilmiyorduk, bize anlatmadılar ama Japonya’da Kobe’ye gittiğimizde Kobe’de çok güzel bir deprem anı müzesi var. Hatta o müzede Kobe depremini yaşayan böyle yaşları biraz daha ileri insanlar bilgi aktarıyor, hikâyelerini anlatıyor. Bu, okulların ziyaret edebileceği, hani ülkemizde de bunu yapıyoruz Marmara depremi sonrası yapıldı böyle bu tür şeyler ama çok sürdürülebilir kılmıyoruz. Bunların da toplumda bunu gündemde tutabilmek için çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Toplumsal dayanıklılık konusuna geldiğim zaman ise yine bir proje yaptık; emBRACE Projesi. Bu projede hem Avrupa’da hem Türkiye’de afetlere, Türkiye’de depremlere karşı dayanıklılığı inceledik, Van ve Adapazarı’nda inceledik. Van daha yeni deprem geçirmişti. Dolayısıyla, deprem sonrası dayanıklılığı neler artırıyor? Adapazarı da epey bir vakit geçtikten sonra ve böyle bir model çıkarttık. Bu model şunu gösteriyor bize ki: Toplumu dayanıklı yapabilmek, depremlere karşı dirençli yapabilmemiz için hem kaynaklar önemli hem öğrenme önemli hem de değişik afet risk yönetimi aşamalarındaki yapılanlar çok önemli, çok basit olarak, belki sizin de sorularınızla açarız.

Van'dan aldığımız sonuçları paylaşmak istiyorum. Bu, Van'daki sonuçlarımız: Depremzedeler nelerin kendilerine dayanıklılık verdiğini nasıl değerlendirdi? Gördüğünüz gibi liste çok uzun ama kırmızıyla gördükleriniz son yaptığımız çalıştayda "Sizin için bir deprem olduktan sonra dayanıklılığınız için en önemli 5 şey nedir seçin" dedik ve çok da böyle bilebileceğimiz şeyler, şunlar çıktı: Birincisi "Risk farkındalığı ve deprem eğitimi." dediler. İkincisi, depremden sonra onları güçlü kılan dinî inançları yani dinî inanç üzerinde çok durmamız gereken bir şey çünkü deprem öncesi bazen hazırlıklı olmayı engelleyen bir şey. Deprem sonrası ise olanları daha kabul edip daha psikolojik olarak iyilik hâlini artıran bir şey. Bunun çok iyi vurgulanması ve işlenmesi gerekiyor. Fiziksel olarak depreme dayanıklı binalar yani buradan yine ne yapılması gerektiğini biliyorlar. Sosyal olarak sivil toplumun olmasını vurguladılar. Enteresan olarak politik açıdan diğer ülkelerde çıkanlardan çok daha fazla konuyu Van'daki gruplar daha önemli buldu. Nedir bunlar? Sosyopolitik ortam, barış ve eşitlik. Ancak barış olursa terör olmazsa ve eşit hissederseniz o vakit dayanıklı olabiliriz. Afet sonrası verilen hizmetlerde de etkili ve eşit bir dağıtım önemli bizim için ve etkili afet yönetim sistemi.

Evet, buradan deprem sonrası psikososyal desteğe geçmek istiyorum, bu da çok önemli bir şey çünkü buna da hazırlıklı olmamız gerekiyor. Depremlerden, afetlerden sonra gördüğünüz gibi bu piramitte en alt tarafta "akut destek" dediğimiz herkese verilmesi gereken bazı psikolojik destek mekanizmaları var. Yani, insanları sakinleştirmek, temel ihtiyaçlarını karşılamak, güvenlik, destek ve psikolojik ilk yardım dediğimiz bir şey. Yukarıya gittikçe daha az insana daha uzmanların desteği gerekiyor ama baktığımız zaman, psikososyal destek, hem Europe'nin -Avrupa Konseyinin- bir kararı olarak da "Herkese destek gitmesi gerekir." deniyor. Türkiye de bu anlaşmanın içinde ama aynı zamanda zaten Türkiye'nin Afet Müdahale Planı içinde psikososyal destek yer alıyor. Burada bir sorumuz yok ama daha iyiye gidebileceğimiz bazı konular var. Bu psikososyal destekten sorumlu olan, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve destek çözüm ortakları var altında, tabii ki içinde STK'ler de var. Şimdi, burada önemli olan -bu Bakanlıkta da tekrardan bir organizasyon değişikliği oldu- kurum elemanlarına ve STK'lere eğitim verilmesi gerekiyor yani psikososyal destek nasıl verilir, bunun standart bir eğitimi olması gerekiyor. Biz, Van depremi sonrası -Türk Psikologlar Derneğinin de içinde olduğu bir yapı- bu Bakanlığın çalışanlarına Ankara'da eğitim verdik ve şunu gördük ki: Hani, deprem olmuş, bir kısım eğitim verdiklerimiz alana gitmiş, geri gelmiş yani gitmeden eğitim almamış da gittikten sonra almış. Burada kesinlikle bir planlama yapılması gereği ortaya çıkıyor, bütün bu elemanlara depremler olmadan önce ve standardizasyonu olan bir eğitim programının verilmesi gerekiyor.

STK'lerle ilgili dikkatinize sunmak istediğim bir husus var, o da şu: Ben aynı zamanda Türk Psikologlar Derneği Travma Birimi üyesiyim ve biz İzmir depremi olduğunda... Bir tek oradan diyeceğim çünkü Türk Psikologlar Derneği bir STK olarak Marmara depremi sonrasında çok yoğun çalışmalar yaptı depremin olduğu bölgelerde. Deneyimimiz var, her depreme gidiyoruz fakat İzmir depremi olunca biz yirmi gün beklemek zorunda kaldık ki tekrardan akredite olalım diye. Yani her deprem olayından sonra akreditasyona bakılacağına, bunu bir süreklilik içinde ele almak herhâlde zor bir şey değildir yani altı aylık, bir yıllık akreditasyon verilebilir bu tür derneklere. Şu anda biz İzmir depremini yaşayanlara, yaklaşık 2.000-2.500 kişiye çevrimiçi psikolojik destek çalışmalarımıza devam ediyoruz, Bakanlıkla bir protokolümüz var ama bir yirmi günlük aksaklık oldu orada. Yani, bunu daha önceden yapıp bu kadar gönüllü kişiyi istihdam etmek çok iyi olabilir diye düşünüyorum.

Afet yönetiminde önemli bulduğum için bu toplumun geçirdiği evrelerin üzerinde durmak istedim çünkü toplumlar afet geçirdikten, deprem yaşadktan sonra ilk bir kahramanlık evresi geçirebiliyorlar yani herkes birbirine yardımcı olmaya çalışıyor. Son İzmir depremini düşünürseniz, bu oluyor. Balayı döneminde böyle yardımlar yığıyor, bizim politikacılarımız alana gidiyorlar, güzel oluyor, sözler veriliyor fakat bunlar bir süre sonra unutulabiliyor ve büyük bir hayal kırıklığı dönemi oluyor. Onun

için burada, depremlerle ilgili çalışan bütün kamu kurumlarında da bu psikososyal yönlerinin iyi tanınması önemli. Bir ara JICA'nın bütün valilere, kaymakamlara, belediyelere bir kursu vardı bu şekilde, psikososyal boyutları da anlatılıyordu. Bunun tekrardan ele alınması iyi olabilir.

Ben, sonuç olarak önerilerimi şöyle topladım: Çok yönlü ve farklı hedef kitlelerini odak alan halk eğitim programlarının geliştirilmesi ve bunun yeni bir gözle tekrardan ele almak. AFAD'ın yaptığı çok değerli çalışmalar var ama onu yerel örgütlenmelerle daha canlı hâle getirebilmek çok önemli. Kadercilik için güvenilir kaynaklardan... Daha önce dedim, bu, camiler kullanılabilir din adamları burada daha güvenilir bir kaynak olduğu için. Şu şeyi artık duymayalım yani "Tanrı'nın cezasıydı bize, ondan oldu." Yani depremin bir doğal olay olduğunu ve bir şeyler yapılabileceğini artık insanlarımıza anlatmamız gerekiyor. Sosyal fizibiliteye bakmak çok önemli. Bütün yapılabilecek deprem zararlarını azaltma projelerinde bunun sosyal yapılabilirliği, sosyal yapıya nasıl entegre edileceğinin üzerinde durmak önemli. Destek programları için de kapasite artırılması psikososyal destek için, eğitimlerin verilmesi, bu STK akreditasyon sisteminin sürekli yapılması, vatandaş güçlendirici bir yaklaşım benimsenmesi, kamu tarafından çok disiplinli ve aktörlü iş birliklerinin belki teşvik edilmesi ve son olarak da araştırma desteklerinin artırılması -TÜBİTAK'ın şu ara TÜBİTAK 1001 çağrısı var, depreme ilgili; bu, çok sevindirici, olumlu bir gelişme- onunla bilgi birikimimizi arttırabilmemiz çok önemli.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCUGÖLU – Evet, Değerli Hocam, biz çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten, depreme karşı alınabilecek tedbirler, bunların zararları ve deprem afeti yaşandıktan sonraki süreçlere dair hem davranışsal olarak hem bütün depremzede vatandaşlarımızın beklentilerini, algılarını, süreç içinde bunların nasıl değiştiğini çok güzel bir şekilde bize yansıtmış oldunuz sunumunuzda; tekrar teşekkür ediyoruz.

Tabii, öncelikle, depreme yönelik zararları azaltma noktasında tüm çalışmalarımız içinde kentsel dönüşüm, depreme güvenli konut dönüşümünü sağlayabilmek, deprem güvenliği kazandırabilmek bir şekilde konutlarımıza, yapılarımıza ve afet yönetimi, deprem öncesi, deprem anı ve deprem sonrası afet yönetimi kabiliyetimizi geliştirebilmek, bu noktada tüm paydaşların koordinasyonunu, kabiliyetlerini artırabilmek en önemli hedeflerimiz arasında. Tabii, görüyoruz ki bizim de önemseydiğimiz güçlendirmeye dair vatandaşın yaklaşımını slaytlarınız arasında siz de belirttiniz; bizim de daha önceki toplantılarımızda, sunumlarda, özellikle inşaat mühendisliği bölümüyle alakalı değerli hocalarımızın sunumlarında değişik güçlendirme önerileri mevzubahis olduğunda bütün bu hususları bizler de uygulanabilirlik açısından dile getirmiştik. Tabii, bu noktada, hem mali anlamda desteğin artırılması hem de uygulanabilirlik noktasında değişik imkânlar sağlanması, sistemin özellikle 1999 depreminden sonra yapılan bazı başarısız güçlendirme uygulamalarıyla henüz geniş kitlelerce tam kavranmamış olması, bugün güçlendirmeye dair yönetmeliğin, geliştirilen mevzuatın ve güçlendirme imalatlarının denetiminin mevcut olmasının birçok kesimde örnekleriyle henüz çok iyi bir düzeyde algılanamaması sebebiyle güçlendirmeye yaklaşımın böyle zayıf çıktığını sizin tespitlerinizde de görmüş olduk. Tabii, karşımıza çıkan en önemli husus, kentsel dönüşüm uygulamalarında toplumun farkındalığının, algısının, bu uygulamalardan beklentisinin genellikle bir şey kazanma noktasında olduğu; kendisine de bir artı kazanç sağlayacağını öngörerek hareket ediyor ve bu da tabii, birçok alanda o beklentiye karşılayamayacak, gerek imar kısıtlamaları dolayısıyla gerekse başka anlaşmazlıklar, hukuki süreçler, mülkiyet sorunları dolayısıyla uygulanamayan birçok örnek de karşımıza çıkabiliyor.

Tabii ki kentsel dönüşümü burada çok dile getirdi, hem değerli vekillerimiz hem de değerli hocalarımız sunumlarında da -kurumlarımız da- altını çizdiler. Kentsel dönüşümde vatandaşın kendisinin de fedakârlık ederek katılması gereken bir süreç olduğunu, öncelikle bütün bu organizasyonların

sonuç itibarıyla onun kararlılığı, onun niyeti, onun o süreci hızlandıracak girişimleriyle, o sürece katkı sağlayacak birtakım fedakârlıklarıyla sonuca ulaşacağı ve bunun birlikte gerçekleştirilebileceği algısını ya da farkındalığını henüz yeterli düzeyde yansıtabilmiş değiliz. Siz de -çok önemli- bizi ketleyen unsurlar arasında kadercilik, gerçekçi olmayan iyimserlik ve riskin telafisinin nasıl olsa yapılıyor, nasıl olsa çalışılıyor algısıyla ötelendiğinin de altını çizmiş oldunuz. Bu konuda gerçekten somut, uygulanabilir ve toplumda “Önce can senin canın ve bu noktada sevdiklerinin canı, bunu korumak için de fedakârlık yapmak gerekiyorsa fedakârlık yapabilmelisin.” algısını biraz daha güçlü bir şekilde hissettirebilmemiz lazım. Yani bir hastalığın tedavisi için bile -Allah korusun- böyle, çaresiz ya da çok büyük masraflar gerektiren bir hastalığın tedavisi için insanlar o fedakârlıkları yapmaya hazırlarken veya yaparlarken, bu farkındalık eksikliğinden midir nedir, işte depreme karşı tedbir alma noktasına geldiğinde konfor şartları öne çıkıyor: “Benim binamın değeri düşecek.” “Efendim, ya şunlar katılmazsa...” gibi birtakım anlaşmazlıklar hemen öne çıkıyor ya da işte “Bizim muhitemiz çok güzel, manzaramız çok güzel, buradan taşınırsak nereye gideriz?” “Nasıl taşınırsınız?” “Efendim, kim uğraşacak bu işlerle?” vesaire gibi birtakım yaklaşımlarla sürekli riski öteleyen, biraz da o dediğiniz gibi o iyimserlikle, gerçekçi olmayan bir tavırla... Ve Hocam, şunu tespit ediyoruz: Bunlar da, birbirini tetikliyor yani aynı apartmanda, aynı bölgede, deprem algısı, deprem korkusu çok canlıyken insanların oturmadığı veya işte çekindiği yerlerde, bir süre sonra, herkes birbirine bakarak, herkes birbirinden etkilenecek oralarda hayat tekrar eskiye dönüyor, canlanıyor ama bakıyorsunuz, yeterince güçlendirilmemiş ya da riskli binalarda, hâlâ insanlar birbirine bakarak, birbirinden destek veya güç alarak, birbirini kopyalayarak oralarda yaşamaya devam ediyorlar. Bu, bizim toplumsal anlamda karşılaştığımız, önemli bir sorun. Bunu sizlerin somut birtakım önerileriyle, birtakım projeleriyle, işte, kamu spotları mı olur, kısa filmler mi olur ya da bunu işleyecek yerel yönetimlerin, belediyelerin başka yereldeki faaliyetleri mi olur...

Biz şunu da düşündük Hocam: Vatandaşın da katılabileceği, vatandaşın da birtakım site yönetimlerinin içinde olacağı tatbikatlara katılması, bunların sık sık olması, depreme karşı o riskin varlığını daha sık hissetmesi belki faydalı olur diye düşünüyoruz; hem bir yandan deprem anında yapacaklarını tespit etmeleri açısından, öğrenmeleri açısından, organize olmaları açısından faydalı olacaktır, bir yandan da deprem riskini unutmasını engelleyecek, kendi binasını da bir şekilde gözden geçirmesini, risk değerlendirmesini yaptırıp kendi şartlarını zorlayacak birtakım arayışlara girmesini sağlayacak, toplumsal anlamda uygulanabilir yol ve yöntemlere ihtiyacımız var Hocam. Bu noktada sizlerin nasıl tavsiyeleri olur, nasıl daha somut projeler geliştirilebilir, bu noktada görüşleriniz nelerdir Hocam?

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Çok güzel özetlediniz, teşekkür ediyorum.

Gerçekten birbirlerini çok etkiliyor insanlar ve bir tetiklenme oluyor. Bu rant şüpheliği yani hem rant istiyor hem bir de bir şüphe var, işte o da güvene geliyor yani şeffaflık, güven olmadığı için... Tatbikatlara mutlaka ki gündemde tutmak açısından iyi ama biraz böyle bir özendirme tarafını da düşünmek gerekiyor. Yani, hani, kendisini tamam gündeme getirecek ama yani yapanlara bir motivasyon sağlamak gibi. Mesela, bizim DASK sigortamız, bölgelere göre her evden aynı primi alıyor yani o bölgenin içinde mesela çok güvenilir bir binanın priminin düşük olması gibi, bir şeyleri onlar için düşürmek gibi bir özendirme sistemi düşünülebilir. Ama bence bu hani, bahsettiğimiz 369 bina için, biz bir beş sene sonra, yine gidip onlarla görüştük, bir kısmıyla ve hiçbir şey yapılmamış, aynı bu dediğiniz resim vardı, orada. Yani, beş sene geçmiş aradan, o yüzden yüksek riskli olduğunu biliyorlar binalarının, hiçbir şey yapılmamış ve sorduk “Ne yapıyorsunuz?” diye. Yani, kimi diyor ki: “İşte, ben çok kaygılıyım, ilaç kullanıyorum sakinleşmek için.” Kimi diyor ki: “Dua ediyorum.” Kimi “Düşünmemeye çalışıyorum.” diyor. Yani, insanların psikolojik mekanizmaları, inkâr etmek, kendini sakinleştirmek, ötelemek -ki deprem öyle bir şey, çok sık tekrar eden bir durum değil- ama bence en

önemli şey insanların etkileşim yapabilecekleri ortamları sağlamak. Yani, bu kentsel dönüşüm için de bir araya getirmek, bir liderlik altında, onların kaygılarını dinlemek, kaygılarına cevap vermek ve bunun niye iyi olacağını örneklerle onlarla göstermek. Yani, galiba kamu spotuyla yapılacak bir şey olduğuna inanmıyorum ben, o çok geçici oluyor. İnsanları gerçekten bu konuyla düşünmeye sevk edecek bir süreci başlatmak yani tekrar eden, yineleyen... İşte, çocuk eve gelecek diyecek anne ve babasına “Biz güvenli miyiz?” Onun için ben okullardaki eğitime çok önem veriyorum, çocuktan aileye gelecek sorular... Ve bunun bakılması gerekiyor yani onun için “araştırma” dedim. Yani, Türkiye’de kendi kültürümüz içinde bu tür “doğru davranış” diyelim, sağlıklı davranış, güvenli davranışa itecek hangi faktörler daha önemli, bunun çok sistemli bir şekilde büyük kitlelerde araştırılması gerekiyor çünkü gerçekten bilmiyoruz ama komşusu yaparsa o da yapıyor; olumlu yaparsa o da yapacak, olumsuz yaparsa o da yapacak. Ama dediğiniz gibi, çok rant, değer düşme... Yani binalar incelenip üzerlerine mesela deprem güvenliğine dair bir bilgi asılırsa bu ev sahiplerinin hiç hoşuna gitmiyor çünkü binalarının değeri düşüyor. Yani, şeyi anlıyorum, sizin dediğinizi, çok karşılaştık, “küçük hesaplar” diyorum ben buna. İnsanların kafalarında küçük küçük hesaplar var. İşte, kentsel dönüşüm olursa kat çıkılmazsa benim dairem daha küçük olacak, ben niye onu kabul edeyim, değeri düşmüş olacak ama şeyi düşünemiyor, çocuğunu, ailesini; ki çocuk ve aile Türkiye’de çok motive edici bir şey güvenliğe gitmek için. İşte, bunları ancak tartışmak, sabır ve pratiğimizi biraz onlarla, hani, onlara gidip söylemek değil, önce onların görüşlerini almak, ondan sonra o görüşleri inanacakları bir şekilde, sabırla işlemek belki. Benim aklıma bu geliyor.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet Hocam, teşekkür ediyoruz.

Tabii, sizin de bahsettiğiniz gibi, deprem güvenliğine ilişkin, hem yapıların periyodik bir şekilde... Yaşına göre, yapım yılına göre, bölgesine ve yapım türüne göre, kat yüksekliğine göre periyodik bir muayene sistemi öngörüyoruz, bunun faydalı olacağını düşünüyoruz. Hem bu yapıların zaman içerisinde alabileceği, hem kullanımdan kaynaklanan ya da kendiliğinden kaynaklanan -korozyon gibi ya da kullanıcı hatası gibi- sebeplerden hasar görmeleri ya da taşıyıcı sistemin özelliğini yitirmesi gibi sebeplerin tespit edilmesi hem de birtakım kaçak uygulamaların tespit edilmesi açısından bir periyodik yapı muayene sistemini öngörüyoruz, düşünüyoruz, tartışıyoruz ve bununla birlikte, yine, yapıların birçok bilgisini içinde barındıran, bu muayene bilgileriyle beraber, ruhsat durumu, yapım yılı vesaire, diğer bütün bilgilerini de içinde bulunduran, Yapı İşleri Genel Müdürlüğümüzce Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın sürdürdüğü bir Bina Kimlik Sistemi var. Bunun da bir karekodla bina girişlerinde hazır hâlde olması... Hem birçok vatandaşın binaya ilişkin genel bilgilere, deprem güvenliği açısından kendisine fikir verebilecek bilgilere erişimine hem de arama kurtarma noktasındaki çalışmalara ve afet yönetimi çalışmalarına katkı sağlayabilecek bir Bina Kimlik Sistemi çalışması da var. Tabii, bununla beraber sizin de bahsettiğiniz gibi, bütün bu periyodik faaliyetler, deprem farkındalığını toplumda daha üst seviyede tutmak ve buna karşı tedbir alan ile almayan arasında bir fark ortaya koymak. İşte, bahsettiğiniz, DASK bahsinde, bizim de burada sunumlar esnasında üzerinde durduğumuz bir konuydu. Deprem Sigortası’na dair primlerin bölgelere göre, aynı zamanda binaların deprem performanslarına göre de farklılık göstermesi, gerekirse diğer kamu hizmetleri, emlak vergisi olsun veya farklı kamu hizmetleriyle alakalı birtakım farklılıklar ya da teşvik edici hususlar ortaya konulması, bizim de öneriler arasında dikkate aldığımız, üzerinde çalıştığımız hususlar. İnşallah, bütün bu faaliyetlerin artması, bu noktada yeni uygulamaların hayata geçmesi, vatandaşın ilgili yerel yönetimler olsun ya da diğer kamu idarelerinden bu yönde faaliyetlerle ilişkili birtakım denetleyen, sorgulayan yaklaşımın içinde olması; vatandaşta da işin daha ciddiye alındığına dair, bir şeylerin olacağına, değişeceğine dair ve bu noktada kendisinin de artık harekete geçmesi gerektiğine dair bir algıyı güçlendirecektir diye düşünüyoruz. Hem

bunların teknik anlamda sonuçları olacak hem de toplumda böyle bir farkındalığın, böyle bir hissiyatın, “Artık bu işler bir seferberlik hâlinde yürütülüyor.” farkındalığının artması onları da harekete geçirecek bir unsur olacaktır diye düşünüyoruz.

Şimdi, milletvekillerimizden İzmir Milletvekilimiz Kamil Okyay Sındır’ın sorusu olacak, Değerli Vekilimize söz veriyorum.

Buyurun Sayın Vekilim.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Çok teşekkür ediyorum Hocam.

Bugün biz Komisyonumuzun 12’nci Toplantısını yapıyoruz ve sizin alanınız itibarıyla belki de ilk sunumu sizden almış olduk. Aslında çok önemli gerçekten konu itibarıyla çünkü toplumda bir korku yani depreme bağlı olan bir korku gittikçe büyüyor. Tabii, bu depremlerle ilgili konular, olaylar, sadece yazılı ve görsel basında değil, sosyal medyada da her deprem sonrası bu teknolojinin gelişmesiyle toplumdaki bu endişe ve korku duygusu her gün gittikçe daha da yaygınlaşıyor. O nedenle size belki bu anlamda daha da çok görev düşüyor.

Şimdi, bir söz vardır: “Deprem öldürmez, aslında bina öldürür.” diye. “Bina öldürür.” demek de pek doğru değil, “Akıl ve bilimden yoksun yapılaşma öldürür.” Hatta belki şöyle de söylenebilir: Bu akıl ve bilimin içerisine psikoloji de mutlaka koymak gerekir çünkü bir deprem olduğunda bina yıkılmasa bile, kimi zaman şahit oluyoruz, balkonda atıyor kendisini. Yani o korkuyla, o panikle, ne düşünüyorsa, binanın altında kalıp ölme korkusu balkondan atlayıp belki hayatımı kurtarırmı şeyine mi dönüşüyor, bilemiyorum.

Şimdi, tabii, şöyle: Siz de bundan bahsettiniz, depremin bir öncesinde, bir hazırlık dönemi demeyelim ona, aslında deprem riski altında veya depremsellik riski olan bölgelerde, alanlarda yaşayan yurttaşlarımızın deprem olmasına hazırlık değil de yani depremin ne olduğuna dair bir farkındalık, bir bilinç ve bu konuda onların bu korkusunu, endişesini de ortadan kaldıracak her hâlde bir çalışma gerekir diye düşünüyorum. Depremin akabinde, hemen sonrasında... Ki İzmir depreminde değişik kurumlara bağlı psikolojik destek amaçlı görevliler vardı yıkım olan binaların yanında. Hatta ben şahit oldum, yaşlı bir amcamız aslında eşini kaybetmiş farkında değil, hastaneye gitti diye biliyor. Ona kimse “Eşini kaybettin, eşin vefat etti.” falan diyemiyor. Orada ben çağırdım görevli olan o psikolog arkadaşı, zannediyorum AFAD’dan mıydı, tam hatırlamıyorum hangi kurumdu. Yavaş yavaş, alıştırma alıştırma o kişiye bu aktarılmaya çalışıldı. Yani demek istediğim, depremin akabinde de psikolojik destek mutlaka gerekiyor diye düşünüyorum. Tabii, maruz kalan bölgelerde bu deprem sonrasında da her hâlde üzerlerindeki travmanın o yarattığı psikolojik ve sosyolojik bütün etkileri ortadan kaldıracak uzun süreli bir çalışma da gerekir diye düşünüyorum. Yani bunların belli bir organizasyon çerçevesinde olması gerekir diye düşünüyorum. Bu konuda organizasyonel anlamda yani bunun kurumsal yapıları da içinde yer almak üzere bir öneriniz olabilir mi?

Kadercilik, tabii, kimi zaman da... Daha doğrusu, ben yorum yapmayayım kadercilik üzerine ama şunu sormak istiyorum: Kadercilik ve psikolojik travma karşı karşıya geldiğinde hangisi insanın psikolojik anlamda daha sağlıklı, psikolojik anlamda etkilenmemesine imkân verir? Çünkü kaderci olan birisi psikolojik etkiden biraz uzaklaşmış oluyor. Yani hep eleştiririz kaderciliği ama kadercilik aynı zamanda o korkuyu da endişeyi de bir ölçüde üzerinden alıyor. Bir bireyi bazen bilmesi gerekenden fazla bilgilendirirseniz bu sefer fazla, aşırı korku, endişe gibi duygulara da kapılabilir mi, bilemiyorum.

Tabii, herkesin deprem uzmanı veya mühendis veya bu konuda uzman birisi olmasını bekleyemeyiz ve herkes tek katlı bir yerde yaşamıyor, çoklu, birden fazla konutun, bir apartman tarzında bir arada olduğu binalarda yaşıyor. O nedenle devlete, belediyesine binanın güvenliği konusunda da güven

duymak istiyor. Yani insanlar yaşadığı konutta “Ben sağlam binada oturuyorum. Burada deprem de olsa, 7 şiddetinde de olsa, 8 şiddetinde de olsa bu bina yıkılmaz.” güvenini duyması için de devletine güvenmesi lazım, bu işi yapanlara güvenmesi lazım, bu konuda güvence veren devletine, belediyesine güvenmesi lazım. Çok yönlü bir konu aslında. O nedenle bu aklımdaki şeyleri sizinle paylaşmak istedim ama bu kadercilik ve depremin psikolojik etkilerini karşı karşıya getirdiğinizde nasıl bir sonuç, nasıl bir değerlendirme yaparsınız? Bir de organizasyonel anlamda bir öneriniz var mıdır?

Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Kesinlikle organizasyon açısından ne yapılacağı belli aslında çünkü bir grafik göstermiştim, kahramanlıkla başlayıp birinci yıla kadar devam eden psikolojik etkileri olabiliyor. Yani yıl dönümleri mesela çok çok önemlidir psikolojik açıdan. Onun için öyle bir organizasyon yapılması gerekiyor ki Türkiye’de bu belirlenmiş. Hangi bakanlığın altında ve hangi diğer kuruluşlarla beraber, bunun çok iyi planlanması gerekiyor.

Dediğiniz gibi kimi insan çok basit bir psikolojik destekle atlatabiliyor ama kimi insan... Ben şu anda oradaki depremi yaşayanlara -İzmir’de- ve desteğe ihtiyacı olanlara destek veren psikologlara çevrim içi süpervizyon veriyorum. Her hafta buluşuyoruz “Neler var?” diye, eşini kaybetmiş olabiliyor, evini kaybetmiş olabiliyor; bunlar gerçekten çok ağır travmalar ve hani, uzman, akredite edilmiş kişiler gerekli. Ben burada sizleri bir arada bulmuşken -Deprem Komisyonu olmanıza rağmen- şunu söylemeden gidemem çünkü meslektaşlarım bana kızar: Bizim bir psikologlar yasamız yok bu ülkede yani bu kadar deprem sonrası depremezdeleri emanet ettiğimiz psikologların bir meslek yasası yok bu ülkede. Mecliste, sağ olsunlar, bazı dönemlerde bize sürekli önyak oldular ama hep böyle bir engelle karşılaşıldı; bu bilgiyi de size vermek istiyorum.

Organizasyon yapmak çok kolay çünkü bunun çok örnekleri var yani “Psikososyal destek nerelerde verilir?” İşte, ilk başta, biz Van depreminde verdik, Marmara depremi sonrası verdik; Kızılayın bünyesinde çalışanlar var, Bakanlık bünyesinde de çok psikolog var ama eksik olan eğitim. Yani ne yapılacağının bilindiği kaliteli travma eğitimlerinin verilmesi gerekiyor bu kişilere.

Kadercilikle psikolojik tepkilere geldiğimizde ise tam öyle olmuyor Kamil Bey, şöyle oluyor: Kaderci de olsa yine o travmanın... Çok şey kaybedince -yani bu insan kaybı olmayabilir- evini kaybedince bütün anıları gidiyor, üzerinde onun yarattığı çok yoğun bir örselenme olabiliyor ama kaderciliğin olumlu tarafı bu örselenme ve tepkileri de kabullenebiliyor yani “Zor bir şey geçirdim, böyle bir şey oldu, bunlar geçecek.” Belki o yaşanan duyguların kabulüne aracı olabiliyor, çok güzel oluyor. Mesela, biz Van’da çadır kentleri ziyaret ettik, kadınlar Kur’an kursuna geliyorlardı. Orada o Kur’an okumak kadar, hatta belki daha önemlisi bir arada olmaları ve anlaşmalarıydı yani sıkıntılarını konuşabilmeleri, yalnız olmadıklarını görebilmeleri de çok çok gerekli ve önemli onlar için diyeceğim. Yani kadercilik bizi psikolojik tepkilerden o kadar kurtarmıyor, çok inanan kesimlerden de psikolojik rahatsızlıkları olan insanlar var.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Peki, Hocam, deprem sonrası değil, bir de öncesi yani o korku, o endişe, her an bir sarsıntı olacaktı endişesi, deprem öncesi olan “Ya, aman sen de boşver, zaten varsa alnımızın yazısı, bu başımıza gelecek.” kaderciliğinden de bahsedebiliriz yani sadece deprem sonrası, yaşananlar sonrasında değil.

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Ben şöyle diyorum: İki ucu keskin bir şey bu. Bir tarafta biraz koruyor deprem sonrası ama deprem öncesi kesinlikle olumsuz bir etkisi var ve bu etki olduğu zaman... Galiba Sibel Hoca’yla beraberdik, Van’da, bakkal gibi bir yer, açmış dükkânını; orada bir cami var minaresi yıkılmış, bir de bir bina var yıkılmış. “Ya, niye açtın? Burası tehlikeli. Sence niye yıkıldı bu caminin minaresi?” dediğimde şöyle bir şey dedi: “Tamamen yapım hatası, müteahhidinden dolayı.”

“Peki, bu bina niye yıkıldı?” “Çünkü onun içinde internet, kumar oynuyorlardı, oyun oynuyorlardı. Onlar günah işlediler, onun için yıkıldı.” Yani insanların kavramaları çok farklı olabiliyor. Bizim onlara “Bu bir kader değildir, bir binanın yıkılması eksikliklerinden dolayıdır.” bu mesajı çok iyi vermemiz gerekiyor ve güvenecekleri bir kişi tarafından verilmesi gerekiyor. Kaderci bir kişinin en güveneceği bizim din görevlilerimizdir. Din görevlilerimizin de bu görevi aksatmadan yapmaları çok önemli yani bunu günahlara bağlamayıp, eksiklere bağlamayıp bunun gerçekten neden öyle olduğunu anlatmaları.

Bir de bir şey daha söylemek istiyorum: Bu Bina Kimlik Sistemi çok güzel bir sistem, gerçekten hem bilinci uyanık tutması hem insanlara farkındalık vermesi açısından ama orada galiba -Sibel Hoca yapacağı sunumda değinecektir- yani toplumdaki kırılgan kesimler imkânları yetmeyerek o binalarda oturmak durumunda kalabilirler. Ona çok dikkat edelim çünkü o binaların yani bina kimlik kartında güvenli olmayan bir binanın kirası da biraz daha düşük olacak. O vakit maddi imkânı olmayanlar oraya gidebilecek; birinci aklıma gelen ve dikkat edilmesi gereken bu.

İkinci de bu hasar tespitlerinde olan güvensizliğin aynısı buraya da yansiyabilir. Yani biliyorsunuz, hasar tespitlerinde... Biz çok halkla beraber oluyoruz mesleğimizi icabı, gittiğimiz zaman deprem bölgelerine bizimle konuşuyorlar. Haklısın, haksızsın; bilimsel yaklaşımda böyle bir şey yok, biz onları anlamaya çalışıyoruz. Onları anladığımız zaman da diyor ki: “Yani duydum ben, orta hasarlıları yüksek hasar yapmış, onu onu yapmış...” Yani çok güvenilir bir kurumun ve şeffaf bir şekilde neye bağlı olarak... Yani, işte binadan karot örneği mi alınacak, demirleri mi incelenecek? Bunlara en azından o bina yöneticisiyle çok açıkça birlikte bakmak iyi olur gibi geliyor. Güven yani o bina değerlendirmelerinin de güvenilir olduğu... Yoksa, ben size hemen söyleyeyim, diyecekler ki: “Binaya güvensiz raporu verdiler, bu binayı almak istiyorlar, yıkmak istiyorlar, şöyle yapmak istiyorlar.” Yani bunların önüne geçmek için şeffaflık ve güven çok önemli.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet Hocam, teşekkür ediyoruz.

Tabii, bu hususta, Bina Kimlik Sistemi yüzde 100 binanın deprem güvenliğini gösteren bir sistem şeklinde değil de binanın ruhsatlı ruhsatsız süreçlerini gösteren, taşıyıcı sisteminin türünü gösteren, işte bağımsız bölüm sayısını gösteren, yapım yılını, ruhsat aldığı zamanı gösteren ve diğer sadece arama kurtarma ve afet yönetiminde kullanılabilecek türden verileri, onların uygulamasını gösteren, onların alabileceği bir sistem şeklinde olacak. Bu yönüyle Bina Kimlik Sistemi, binaların yüzde 100 deprem performansını yansıtır, kamuoyunda farklı bir algı, beklenti ya da başka dinamikleri harekete geçirecek bir sistem yerine, binanın işte -özellikle milat kabul edilen- 1999, 2000 yılı öncesinde yapılar yapılmadığı, işte ruhsata aykırı eklerinin ne durumda olduğu gibi hususları yansıtan bir sistem. Tabii, bununla birlikte de binanın işte -biraz önce bahsettiğim gibi- çeşitli değişkenlere göre periyodik olarak muayenesi sırasında da ortaya çıkmış olan raporlara belki erişimini sağlayacak olan bir sistem. O raporlar da binanın depreme güvenliğini, tüm yapısal olarak performansını değil, sadece kullanımı sırasında bir önceki muayeneden bir sonraki muayeneye kadar değişen hususları yansıtan, bu noktada biraz fikir veren raporlar olacak. Yani vatandaş kanun gereği iki yılda bir otomobilini araç muayenesine götürüp, oradaki süreci nasıl tamamlayıp aracını o şekilde trafığa çıkarıyorsa şimdi de vatandaşımız “Ben bu binada istediğim değişikliği yapamam, istediğim duvarları yıkamam, efendim, binanın altına istediğim imalathaneyi açamam, buradaki taşıyıcı sisteme istediğim gibi montajlar yapıp oralara hasar veremem çünkü bunlardan sorumlu olurum. Bunlar iki yılda bir, üç yılda bir denetlenecek ve ben buranın maliki ya da kullanıcısı olarak sorumlu tutulacağım.” algısıyla biraz daha bilinçli bir davranış ortaya koyacak.

Tabii, özellikle de bugün mevzuatımızda belediyelerimizin ve Bakanlığımızın binalara ilişkin resen risk analizi yapıp o binaların risk durumuna göre onların iskânlarını iptal etme, yıkım kararı alma yetkileri de var. Aynı şekilde de vatandaşların bu noktada anlaşarak, bir araya gelerek 6306 sayılı

Kentsel Dönüşüm Yasası kapsamında riskli yapı tespiti yaptırıp binanın yıkımına ve ondan sonra kentsel dönüşüm olanaklarından yararlanarak yeniden yapımına varacak bir süreci işletme hakları var. Onun dışında, bir şekilde, bu Bina Kimlik Sistemi olsun, binalardaki periyodik muayene olsun, bunlar o manada “Binanın yüzde 100 deprem performansı vardır.” veya “Yoktur.” gibi bir yaklaşıma neden olmayacak şekilde dizayn edilmeli. Sizin altını çizdiğiniz hususa biz de katlıyoruz. Tabii, deprem geçirmiş, afetten sonra yapılan hasar tespitleri için, hem AFAD’ın hem Çevre ve Şehircilik Bakanlığının hem de işte polişe teminatı ödeyen DASK’ın aynı metodoloji içerisinde hasar tespiti yapmalarına yönelik çok ciddi düzenlemeler de oldu. Bu kurumlar da bir arada hasar tespit metodolojisini ortaklaştırmak için çalışmalarını hâlâ sürdürüyorlar.

Tabii, birçok husus var, afet geçirildikten sonra o bölgede hasar tespiti yapılmasını engelleyen bazı durumlarla karşılaşılabilir, bazı binaların içindeki kaplamalardan tutun da oradaki birtakım donatılar, mobilyalar ya da işte zemin katlarda birtakım makine, teçhizat konuşlandırılan yerlerde bazı yapısal hasarlar zamanında görülemiyor vesaire, bunlara dair zaten bütün hak sahiplerinin itiraz mekanizmaları açık. Bunlar içerisinde orta hasarlı ve ağır hasarlı yapılarda, zaten ağır hasarlı yapılara mutlaka yıkım kararı veriliyor, orta hasarlı yapılar güçlendirilmeden iskân edilmiyor, belli bir süre içinde güçlendirilmezse zaten ağır hasara dönüşüyor. Burada sadece az hasara ilişkin, az hasar-orta hasar arasındaki farklara ilişkin vatandaşlar, depremzedeler arasında, hak sahipleri arasında farklı tercihler oluyor ama o konuda da bir hayli mesafe alındı. Ama tabii, kamuoyunda bu kötümser bakış açısı ya da o güvensizliğin hemen kulaktan kulağa yayıldığı, birçok bilen, bilmeyen insanı etkilediği, sebep-sonuç ilişkilerini bilmeden “Şu kişi az hasara itiraz etmiş, binasına hasarsız raporu almış.” ya da işte “Orta hasarı az hasara döndürmüş.” gibi birtakım hikâyeler anlatılıyor, bunlarla biz 1999 depremi sonrasında Sakarya’da da çok karşılaştık. Tabii, o günden bugüne de hasar tespiti noktasında kurumlarımızın kabiliyetleri de çok arttı, ilgili mevzuat da gelişti ve hepsi aynı eş güdüm içinde, aynı koordinasyon içinde, ellerinde tabletler ve belli bir arayüz içerisinde hasar tespiti yapıyorlar ve bu noktada da daha ileri bir durumda olduğumuzu söyleyebilirim. İnşallah, bütün bu çalışmalar neticesinde de bu farkındalık artar.

Kamil Bey, başka bir husus var mıydı değineceğiniz?

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Yok.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Değerli Hocam, çok teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Ben de çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Varsa ekleyeceğiniz hususlar, son sözlerinizi de alabiliriz.

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Ben bir tek şunu merak ettim son sözüm olarak.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Buyurun.

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Bu binaların değerlendirilmesini araba muayenesine benzettiniz de hani araba muayeneden geçemeyince trafiğe çıkamıyor, bina geçemeyince yasal olarak ne olacak? Yani bu konuyu eminim düşünüyorsunuzdur.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Tabii, tabii. O noktada şöyle bir uygulama var...

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Son olarak, ben hepinize çok teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum. Beni dinlediğiniz için çok onur duydum, paylaşımlarımız için.

İyi günler diliyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Çok teşekkür ederiz Hocam.

Tabii, bu, şu anda bizim yasal mevzuatımızda zaten hem belediyelerin hem Bakanlığın artık deprem olmadan... Malum, biliyorsunuz, Kartal'da Yeşilyurt Apartmanı'nda kendi hâlinde bir yıkım oldu ve vatandaşlarımızı orada kaybettik, Allah rahmet eylesin. İşte bu gibi durumların önüne geçebilmek için yani oradaki taşıyıcı sistemin artık kendi hâlinde dahi birtakım basit vibrasyonlarla bile binanın toptan göçmesine sebep olabileceği durumlar olabiliyor. Bu gibi durumlarda o yapı mutlaka iskândan menedilecek, boşaltılacak ve ilgili idare tarafından yıkım kararı alınacak. Eğer onun dışında güçlendirerek ya da birtakım tedbirler alarak, işte birkaç taşıyıcı eleman kapsamında birtakım müdahaleler gereken yerlerde de bunlara zaten yol gösterilecek. Bu noktada da birçok kat maliki zemin katlardaki farklı mülkiyetlerden dolayı, oralarda imalathaneye, depoya vesaireye çevrilmiş yerlerin akıbetini bilemiyor, birçok yer bu şekilde kilit altında olabiliyor. Siz binanın üstünde bir daire sahibisiniz ama bodrumdaki, zemin kattaki imalathanede ne oluyor, ne bitiyor bunu göremeyebiliyorsunuz. Bu noktada da hem daha sıkı denetimin hem de yapıların durumunun, risk taşıyanların öncelikli tespit edilebilmesinin önünü açacak diye düşünüyoruz bu uygulama.

Çok teşekkür ediyoruz Hocam.

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Ben de çok teşekkür ediyorum.

İyi günler.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Başarılarınız daim olsun. Tüm Komisyon üyelerimiz adına selamlarımızı, teşekkürlerimizi iletiyoruz.

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – Sağ olun.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – İyi günler diliyoruz. Hocam, sizler sağ olun.

PROF. DR. AYŞE NURAY KARANCI – İyi günler.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Değerli milletvekillerimiz, Komisyon Üyesi değerli arkadaşlarımız; şimdi de yine çevrimiçi sunumumuz var ve sunumu gerçekleştirmek üzere Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü emekli üyesi, Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Profesör Doktor Sibel Kalaycıoğlu Hanımefendi şu anda on-line bağlantıda.

Sesimi duyabiliyor musunuz Değerli Hocam?

PROF. DR. SİBEL KALAYCIOĞLU – Evet, duyabiliyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Tekrar tüm Komisyon üyelerimiz adına, sizlere selamlarımızı iletiyoruz Meclis Komisyonumuzdan.

Ben şimdi sunumlarını almak üzere Değerli Hocamız Profesör Doktor Sibel Kalaycıoğlu'na sözü bırakıyorum.

Sizi dinliyoruz Hocam, buyurun.

3.- Prof. Dr. Sibel Kalaycıoğlu'nun, video konferans aracılığıyla, deprem sonrasında meydana gelen sosyal kırılanlıklar ve kırılanlığı azaltmaya yönelik politikalar hakkında sunumu

PROF. DR. SİBEL KALAYCIOĞLU – Çok teşekkür ediyorum.

İyi ki çağırdınız, iyi ki böyle bir imkâna, olanağa kavuştuk. Nuray Hocamın da ifade ettiği gibi gerçekten bu konu önemli bir konu, onun için sizin böyle bir düşünceye sahip olmanıza, bizi de sosyal bilimciler olarak buraya katmanıza öncelikle çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Biz teşekkür ederiz Hocam, sağ olun.

PROF. DR. SİBEL KALAYCIOĞLU – Biz de burada yaptığımız çalışmaları ve elde ettiğimiz birtakım sonuçları ve oradan çıkan, alınan dersleri belki sizlerle paylaşma imkânı bulacağız.

Sayın vekiller, beni dinleyeceğiniz için çok çok minnettarım gerçekten. Böyle bir ortam her zaman olmuyor; işte konferanslarda tabii, konuşuyoruz ama hep birbirimize, herkes bilen bilene anlatıyor ama farkı disiplinlerden, farklı konulardan insanların birbirleriyle etkileşimi çok önemli. Bu, çünkü disiplinler arası bir konu. Biraz önce Nuray Hocam da söyledi, biz Nuray Hocayla da daha önce çalıştık; bizim psikolog, bizim sosyolog ama yani inşaat mühendisleriyle çalıştık, jeoloji mühendisleriyle çalıştık, jeologlarla yani bu anlamda disiplinler arası çalışmayla ancak bir yere varabiliriz çünkü ortak konumuz insan yani insanı iyi anlamak lazım, insanın ihtiyaçlarını iyi anlamak lazım diye düşünüp buradan devam edeceğim.

Ben hemen sunumunu paylaşayım. Evet, dediğim gibi ben de birtakım çalışmalar yapıyorum 99 depreminden beri. Nuray Hoca kadar eski değiliz bu konuda ama 99 depreminde ODTÜ bir seferberlik ilan etti, neredeyse tüm bölümlere dediler ki: “Siz, herkes, her bölüm, kendi disiplini gereğince ne, nasıl bakmak gerekiyorsa...” desteği verdiler ve biz 99 depreminde her disiplin, her bölüm olarak çalıştık kendi şeylerimiz açısından. Dolayısıyla o, benim için bir göz açıcı bir başlangıç oldu özellikle depremlerin sosyal etkilerini anlamaya yönelik. İşte, Adapazarı ve İzmit'te hemen hemen tüm çadır kentleri, daha sonra da prefabrikleri dolaşarak durum saptaması, insanların hayatlarında ne vardı, ne değişmiş, nasıl etkilenmişler böyle bir çalışma yaptık öğrencilerle, böyle birkaç bir ay, bir buçuk ay boyunca her hafta giderek. Benim için önemli bir başlangıç noktasıydı, oradan çıkardığım dersler çok fazla oldu, özellikle, demin Kamil Bey'in söylediği, örgütlenme konusunda, toplumsal dayanışma konusunda. Farklı toplumsal kesimlerle, kadını, gençti, çocuktu bunlarla ilgili çok fazla gözlemlerim oldu orada.

Derken 2010-2011'de biz Eskişehir Odunpazarı'nda yine bu coğrafi bilgi sistemleri, inşaat mühendisleriyle, jeologlarla, iktisatçılarla beraber ortak bir bütünlük deprem kırılabilirlik analizi çalışması yaptık. Eskişehir 99 depremini yaşamıştı ancak çok fazla yıkıma uğramamıştı. Bu anlamda Eskişehir seçildi o zaman, Eskişehir Odunpazarı ilçesiyle. Orada hemen hemen büyük bir örneklem, 3 binlik bir örneklem tarandı, temsili bir örneklem ve bu örneklemde hanelerde, farklı bina kırılabilirliklerine sahip hanelerde sosyal, ekonomik ve de kültürel sunular ilettik. Yani özellikle bu deprem algısı, depremle ilgili eyleme geçme, önlem alma gibi birçok sorumuz vardı bununla ilgili. Biz, burada bir sosyal kırılabilirlik analizi ortaya koyduk. İnşaat mühendislerimiz aynı mahallelerde bina kırılabilirliği verilerini topladılar. Daha sonra, bir deprem anında erişilebilirlik, özellikle, mesela, itfaiye araçlarının, ambulansların vaka yerine ulaşabilmesi, oradan hastaneye ulaşabilmesi anlamında erişilebilirlik çalışması... İktisadi çalışma, özellikle bu Eskişehir'in sanayi bölgesinde iş yerlerinin depreme hazırlıklılığı konusunda da bir çalışma yapıldı. Bütün bunlardan herkes farklı farklı kırılabilirlik endeksleri geliştirdi, sonra bunların ortak kesişme noktasını bulduk yani bütünlük bir kırılabilirlik analizi yaptık burada, bütünlük ve kırılabilirlik endeksi çıktı ve bunu da mahallelere yayarak... Şöyle bir şey gördük: Yani bir mahallede bina olarak kırılabilir ama sosyal olarak kırılabilir değil veya başka bir mahallede tersine, sosyal olarak kırılabilir ama bina olarak değil veya başkasında ikisi de kırılabilir değil, başka birinde ikisi de kırılabilir; böyle böyle farklılıklar gördük. Yani bu anlamda, tek bir şeyde “Herkes yoksul kırılabilir.” diye toplama bir sonucun hatalı olduğunu, kırılabilirliğin veya depremin sosyal, ekonomik, teknolojik etkilerinin her grupta, her yerde farklı farklı yaşanabileceğini burada görmüş olduk.

Buradan 2011'deki bu Van Erciş depreminde –orada işte zaten Nuray Hocam da söyledi- orada herkes yine kendi açısından depremin sosyal analizini yapmış oldu. Bu daha kısa bir zamandı, bizim sahada geçirdiğimiz dönem çok kısa bir dönemdi. Hızlı bir etüt yaptık orada. İşte, bu, depremin daha çok sosyoekonomik etkileri, psikososyal etkileri ve mimari boyutlarıyla incelendi. Van Erciş depreminin özelinde benim konumda benim görebildiğim, sosyal kırılabilirliğin daha çok -malın, canın yanında veya onun kadar önemli- sosyal dayanışma ve güven eksikliğinde yaşandığı görüldü. Daha sonra, sosyal ve

ekonomik kayıplarla beraber bir önemli ihtiyaç olan barınma, çadır bulma, nerede barınacağız... Kasım ayıydı, soğuktu hava. Bu anlamda, burada yaşanan lojistik desteklerin tam eşit olarak dağıtılamamasından veya insanların bunlara ulaşamamasından çıkan kavgaların bir sosyal dışlanmıslık duygusu yarattığını gördük. Van Erciş depreminin sosyal incelemesinde özellikle deprem esnasında dikkat edilmesi gereken konunun, bu yardımların eşitsizlikler içinde verilmesine, ulaştırılmasına dair bir parçalanmıslık hissi yaratıldığı ve kesimler arasında da güven ve dayanışmanın olumsuz etkilendiğini görmüş olduk. Yani burada, tabii, güven ve dayanışmayı veya bu parçalanmıslık hissini çeşitli ifadelerle insanlar bize anlattılar. Bu anlamda o toplumdaki en önemli şey, bir afet esnasında toplumdaki en önemli olan o dayanışma hissini kırılması, parçalanması çok önemli bir bulgu sosyal olarak, çok önemli bir etki. Artı, yine bu Van Erciş depreminde biz, özellikle örgütlenme açısından çok önemli olan kurumlar arası hizmet sunumundaki koordinasyon eksikliğini görmüş olduk. Deprem yarattığı kayıp hissini bu daha da güçlendirdi.

Bir başka kırılma ise göçle yaşanan kırılma yani orada bir uygulama yaşandı Van ve Erciş'te, depremzedeleri başka illere göndermek gibi. Ama bu da bu depremzedelerin deneyimlediği bir dışlanma çünkü gittikleri yerde bir etiketlenme, mahrumiyet yaşamış olduklarını ifade ettiler, bunun da bu kırılma noktaları artırdığını söylediler.

Bir başka araştırmamız, 2018'deki İstanbul il alanının afetler karşısındaki sosyal hasar görülebilirlik analizi. Buraya linkini de koydum. Burada da çok büyük bir örneklem tarandı İstanbul Büyükşehir Deprem ve Etüt İnceleme Dairesinin desteğiyle. 50 bin hane tarandı da biz 40 bin haneye ulaşabildik, hane bazında bir kırılma tespiti yapıldı. Sonra bu hane bazındaki kırılma tespiti mahallere ve ilçelere göre de haritalandı. O anlamda sosyal hasar görülebilirlik İstanbul'da 2018'de yapılan bu çalışmada haritalanabildi. Hangi mahalle, hangi açıdan daha kırılma, bir afet durumunda. Ama bunu derlediğimiz zaman sadece depreme karşı sosyal kırılma değil de biz malum bir tezi de denemek istedik, dolayısıyla bir de sosyoekonomik statü endeksi geliştirdik, iki endeks; bir taraftan sosyal hasar görülebilirlik endeksi, bir taraftan sosyoekonomik endeksi. Hani "Yoksullar daha çok etkilenir." veya "Herkes eşit derecede etkilenir." tezleri var, bunu da denemek istedik biz bu çalışmada. Bu çalışmadaki önemli bir yaklaşım, mekân ve sosyal alanın iç içe geçtiği... Bunu bu son Covid şeyinde de gördük, yani mekân ile sosyal alan nasıl iç içe geçip birbirini etkiliyor? Burada da önemli bir yaklaşım buydu bu çalışmada. Birtakım bulguları söylemek gerekirse yani toplumsal eşitsizlik dedim, yoksulluk dedim; evet, bunlar, sosyal hasar görülebilirlikle yakından ilişkili ama tek başına belirleyici değil yani "İlla yoksullar en çok etkilenir." veya "Varsıllar hiç etkilenmez." gibi bir böyle tektenci, toptancı bir sonuca ulaşmak mümkün değil bizim araştırmamıza göre. Bu önemli bir şey çünkü hep böyle düşünülüyor, böyle bir algı var.

Bir başkası, risk algısı ile tutumların çok belirleyici bir role sahip olması. Nuray Hoca da çok güzel anlattı ama bu risk algısı ve tutumlarda eğitim çok önemli olmasına rağmen "Her şeyin başı eğitim. Eğitelim, herkes öğrensin." yeterli değil, eğitimin büyük katkısı var fakat yeterli değil. Yani aile planlamacıların da dediği gibi insanların öğrenmesi, bilmesi, riskin farkında olması eyleme geçmesi için veya tutumlarını değiştirmeleri için yeterli bir faktör değil.

Bir de riski dışsallaştırma eğilimleri yüksek, yani daha güvenli bir çevre ve gelecek üretilmesi için bu anlamda düşük hazırlıklı oldukları, işte biraz evvel kadercilik tartışmasında olduğu gibi yani bu anlamda riski dışsallaştırdığı zaman "Benim evime olmaz." "Başkasına olmaz." "Benim mahallem olmaz." dediği noktada zaten hazırlıklı olma imkânını da düşürmüş oluyor.

En son, şimdi, şu anda bir proje içindeyiz: 2020-2025, beş senelik bir proje, Geleceğin Kentleri ve İstanbul Araştırması. Bu, aslında İstanbul değil sadece, dört vaka var yani Katmandu, Nairobi, Kyoto gibi 4 kent üzerinden karşılaştırmalı bir araştırma; İngiltere destekli bir araştırma, başkanlığı

İngiltere’de. Ama 4 tane vaka var, o 4 tane vaka arasında özellikle farklı gelişme düzeyindeki toplumlar arasındaki çoklu afetlerin etkilerini azaltmaya ve karşılıklı bilgi, deneyim alışverişi yapmaya yönelik bir çalışma. Amaç, burada anahtar kelime çoklu afetler. Artık sadece deprem değil, deprem, sel, heyelan çünkü deprem sonrası yangın da çıkabiliyor, heyelan da olabiliyor. Bu anlamda birbirini tetikleyen çoklu afetlerin yoksul kesimler için yaratacağı risklerin azaltılması ve geleceklerinin planlanması, risk azaltma planlanması. İnterdisipliner bir proje ama bu şu anda henüz daha bir sonucu yok, devam etmekte olan.

Şimdi, ben bunları söyledikten sonra hemen, hızlıca buradan yani bunun gibi çalışmalardan çıkan, alınan dersleri, ben en son söyleyeceğimi en başta söyleyeyim, sonra detaylandıracağım.

Birincisi toplumsal grupların kırılganlığı ve riske açık olmaları. Bunu çok iyi analiz etmemiz, anlamamız lazım. Kırılganlık nedir? Kimler kırılgan? İlla otomatikman -işte dediğim gibi- toptancı bir konuşmayla “Yoksullar kırılgandır veya riske açıktır.” demememiz lazım. Her toplumsal grubun kırılganlığa ve riske açık olma ihtimali farklı farklı; bunu bir anlamamız lazım.

İkincisi, hazırlıklı olma ve planlama. Yani daha önce koruyucu tedbirlerin üzerinde durmak. Biraz sonra söyleyeceğim gibi afet sırası ve sonrasında ziyade afet öncesi herhangi bir afetin olasılık... Deprem bir doğal olay, heyelan bir doğal olay; bunları tahmin edip önceden hazırlıklı olmak ve bunlar için planlama yapmak çok çok önemli. Güven duygusunun tesis edilmesi hem vatandaşlar arasında hem vatandaşlar ile kurumlar arasında hem kurumlar arasında hem de bilim ile halk arasında -bilime de güven duygusunun olması gerekiyor, kurumların bilime güvenmesi gerekiyor- dolayısıyla çok boyutlu bir güven duygusunun tesis edilmesi gerekiyor.

Bir başka sonuç, halkın eğitimi. İşte, bu farkındalığın sürekli gündemde tutulmasını, artırılmasını, örgütlenmesini, halkın alttan yani kendi içinden örgütlenmesini, bu farklılığı kendi içinden fark etmesini sağlamak ve burada da sivil toplum kuruluşlarının etkin katılımı çok önemli.

Bir de afet yönetimi konusunda kurumlar arası ilgi, bilgi ve iş birliği.

Bunlar benim önemli başlıklarım, şimdi bunları biraz daha detaylandıracağım ama oraya geçmeden önce, iki tane benim kavramım var; bir tanesi “risk” bir tanesi “sosyal kırılganlık”. “Risk” kavramı afetlerde toplumsal olarak kayıp olasılığı ifade ediyor. Tabii, riski sadece biz kullanmıyoruz, fen, doğa bilimleri de kullanıyor. Risk, hepimizin ortak kullandığı bir kavram ama bizde toplumsal olarak kayıp olasılığını ifade ediyor. Afetlerin etkilerine maruz kalmaya bağlı bir şekilde ve başa çıkma kapasitesindeki güçlülüğe veya zayıflığa göre kırılganlık ya azalıyor ya da artıyor. Buna neler etki ediyor? Kişilerin eğitim düzeyi, iş ve mesleği, sosyal güvence, sosyoekonomik statüsü, demografik yapısı, özellikle yaş çok önemli bir faktör, toplumsal cinsiyet farklılığı, hane halkı yapısı, kalabalık veya daha şey, hane halkındaki bağımlı nüfus gibi sosyolojik faktörler çok önemli bu kırılganlıkta. Ayrıyeten, hanelerin ve kurumların da riske karşı tedbir alması, işte mülklerin sigortalanması, bilinç düzeyi, riski anlamak, bütün bunlara ilişkin kapasitelerle başa çıkma beceresi de riski bize anlatıyor.

Bir başka konu -yani bu çok tartışıldı, ben de hemen kısaca geçeyim- kişinin sahip olduğu değer, gelenek ve inançlarla arasındaki ilişki risk algısında çok önemli. Biraz evvel Nuray Hoca çok güzel anlattı; dini inançlar, gelenekler yani bunların üzerinden giderek risk algısını güçlendirmek çok önemli ve bu da tabii insanların riske cevaplarını, başa çıkma biçimlerini ve kapasitelerini şekillendiriyor.

Bir de diğer kavramımız “sosyal kırılganlık”. Bunda da işte yoksulluk, eşitsizlik, çevrenin bozulması, zayıf yönetim gibi kırılganlıkların ortaya çıkmasına neden olan afetlerin yarattığı, farklı toplumsal kesimler için yarattığı kırılganlıktan bahsediyoruz. Yani kırılganlık, biraz daha hata görebilirlik, her türlü travmaya açık olabilece anlamındadır. Bugün durumu iyidir ama pamuk ipliğine bağlıdır, en ufak bir değişimde, işte bugün mesela “İşim var, tamam, devam ediyorum.” derken birdenbire iş yeri kapandı,

işsiz kalan insanların gelirini kaybetmesi, başka hiçbir güvencesinin olmaması ve bir anda kırılabilirliğe, hani ekonomik kırılabilirliğe düşmesi anlamında, hata görebilirlik veya buna açıklıktan bahsediyor sosyal kırılabilirlik.

Evet, bu kavramları böyle geçtikten sonra, şimdi, ben özellikle işte biraz evvel söylediğim genel şeyleri biraz daha açayım. Bunlardan bir tanesi: Deprem bu ülkede yüksek olasılıklı bir doğal olay; deprem bir afet değil, deprem bir doğal olay ama hazırlıklı olmazsak afete dönüştürüyoruz. Bu genel fikri herkesin; halkın da kurumların da benimsemesi lazım. Doğal olaylar olur ama bunu biz hazırlıklı olarak afete dönüştürmemeliyiz dolayısıyla da bir sürü mağduriyet yaşamamalı insanlar; can, mal kaybı, sosyal kayıplar, ekonomik kayıplar. Bu anlamda bizim, bu hazırlıklı olma... Yani daha önceki koruyucu olma kısmından çok fazla mesai harcamamız lazım, çok fazla düşünmemiz, çok fazla beraber bir araya gelmemiz ve burada çok fazla iş yapmamız gerekiyor öncesinde.

Şimdi, burada kentsel dönüşüm bir fırsat. İşte, bina güvenliği, güçlendirme; bunlar konuşuldu ancak burada istenen etkinin sağlanamamasının, elde edilememesinin bir nedeni, rant ağırlıklı ilerliyor olması kentsel dönüşümün; ikincisi, yerinde dönüşüm örneklerinin çok az olması. Yerinde dönüşüm yani burada ne kast ediyoruz? İnsanlar başka yerlere gönderilip bu sosyal dayanışma imkânlarını kaybediyorlar; komşuluk, tanıdıklık bütün bu ilişkileri kaybediyorlar, dolayısıyla mahalle çözülüyor sosyolojik olarak ve dayanışmasını, aidiyetini kaybediyorlar. Dolayısıyla buna dikkat eden bir kentsel dönüşüm olabilir. Artı, deprem ve kentsel dönüşüm ilişkisinin etkili kurulamıyor olması, bu da şu demek: Kentsel dönüşüm ilan edilen birçok alan, aslında depremsel değil veya deprem olayıyla hemen bire bir karşılaşacak bir durumda değil. Dolayısıyla her kentsel dönüşüm alanı, her zaman deprem olasılığı veya diğer afet olasılıkları yüksek bir alan olmadığı için burada da insanlar güvenmiyor; o güven duygusunu etkiliyor tabii ki bu.

Şimdi, burada kısaca bunları söyledikten sonra bu koruyucu çalışmaların eksikliğine değineceğim biraz. Özellikle, bu... Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sağladığı bir yardım var, sosyal yardımlar kapsamında "barınma yardımı" denen bir yardım. Barınma yardımı çok az kullanılan bir yardım. Burada, ciddi somut bir öneridir. Özellikle bu koruyucu tedbirler açısından barınma yardımının geliştirilmesini önereceğim. Yani, eğer insanlar evinin güçlendirmek istiyorsa, buna ikna olmuşsa ama elinde imkânı yoksa veya evindeki eşyaları, evini depreme dayanıklı hâle getirecek -eşyaları bağlayacak, şu, bu- bütün o teknik destekler için bir yardıma ihtiyacı varsa bunun için kesinlikle Bakanlığın, sosyal yardım kapsamında olan barınma yardımını geliştirmesi ve açıdan buraya yönlendirmesini öneriyorum. Bu çok somut bir öneri, çok da etkin bir öneri çünkü insanlar biliyor da "Hani, nasıl yapayım?" Bir de buna teknik destek, onu da belediyelere... Belediyeler teknik destek verecek ama bunun mali desteği de bu barınma yardımlarıyla gelecek. Kime? Yapamayan kesime. Evini güçlendirmesi gerekiyor ama buna ilişkin mali konumu yok. Bu anlamda koruyucu tedbir almak için sosyal ve ekonomik desteklerin kesinlikle geliştirilmesi lazım öncesinde.

Bir başka konu: Mahalle düzeyinde örgütlülük, hazırlıklı olmak. Mahallenin kendi içinde eskiden -bizim yaşamız icabı, benim yaşımda olanlar bilir- her binanın, her kurumun bir sivil savunma görevlisi vardı, bu sivil savunma mantığı içinde sivil savunma planları asılırdı binaların girişine, kurumların girişine; oradaki görev neyse, herkes ne yapması gerektiğini bildirdi. Yine, o mantıktan giderek mahalle afet deprem gönüllüleri sisteminin güçlendirilmesi lazım, bunun üzerine gidilmesi lazım. Bunun için eğer sivil toplum kuruluşları gündeme gelecekse, onların desteğiyle yapacaksak o zaman onlarla yapmak lazım. Bu mahalle deprem gönüllüleri sisteminin deprem öncesinde, deprem sırasında da çok faydası olacak çünkü oradan bizzat haber gelecek sisteme. Bu anlamda çok önemli buluyorum ben bu mahalle düzeyindeki örgütlülüğü ve hazırlıklı oluş sisteminin geliştirilmesini.

Bir başkası: Sahiplenici yerel ve merkezî yönetim. Olayı sahiplenecek, olaya önem verecek. Biraz evvel tartışıldı, biraz hüsrân oluyor bu konularda. Sadece binayı yıkıp yeniden yapmak değil kentsel dönüşüm veya depreme karşı koruyucu tedbir almak sadece bina düzeltmek değil. Depreme karşı koruyucu tedbir almak demek bütün ekolojisiyle kenti -insanıyla, kurumuyla, iş yeriyle- tüm bir yeri dönüştürmek demek, oradaki sağlıklı ve düzenli bir çevreyi de yaratmak demek; sadece “Binaları yıkalım, yenisini yapalım, daha sağlıklı bina yapalım.” değil. Bu kadar indirgemeci bir kentsel dönüşüm mantığa sahip olmamanız lazım. Bu anlamda, hem yerel hem de merkezî yönetimlerin daha farklı bir vizyon geliştirilmesini talep ediyorum şahsen.

Bir de sürekli ve sürdürülebilir eğitim yani insanların unutmamasını sağlayacağız. Ne yazık ki depremler bize çok fazla da unutturmuyor ama nerede olursa önemli? Van’da olursa önemli değil ama İstanbul’da olursa çok çok önemli. Herkes İstanbul depremini biliyor, İzmir’de oluyor, Erzincan’da oluyor, Elâzığ’da oluyor. Onlar önemli değil mi? O anlamda, burası bir deprem ülkesi, her köşesindeki deprem çok önemli. Bu anlamda, sürekli bunun gündemde tutulması, sürdürülebilir ve sürekli eğitim gerekli. Bu, çok çok önemli. Bunu kamu spotlarıyla, ne bulursak öyle yapalım. İlkokullarda ders de verelim, kamu spotları da yapalım; her türlü projenin, eğitim planlamasının içine de katalım, filmler yapalım, hutbeler de okunsun ama sürekli gündemde tutulsun; her şey burada geçerli, her neyse.

Bir de şunu anlamamız lazım: “Afetlerin etkileri” deyince bizim 3 tane zamansal durumumuz var; öncesi, esnası ve sonrası. Her birinin planlaması ve önceliklendirilmesi çok farklı. Öncesinde, deminden beri söylediğim bütün o koruyucu tedbirlerin olması lazım, planlama olması lazım; en önemli kısmı aslında orası. Deprem oldu, insanlar etkilendi, arama kurtarma falan falan... Tamam, o, zaten Türkiye’nin bayağı başarı hikâyesi, arama kurtarmada 99 depreminden bu yana çok büyük hamleler yaptık; orada bir sorununuz yok, orası çok iyi, herkes orada görevini yapıyor. Ama ondan sonra, bir de toparlanma aşaması var, sonrası. Peki, bu insanlar nasıl toparlanacak? Covid oldu, geldi geçti. Aşı olduk, geçtikten sonra bu insanlar o işlerini kaybedenler, gelirlerini kaybedenler, aile bireylerini kaybedenler, psikoloji bozulanlar nasıl tekrar toparlanıp da iyi kötü bir normal yaşamlarına dönebilecekler? O anlamda, depremde aynı etkileri yaşıyoruz, öncesi, esnası ve sonrası. Her aşamayı yeni yeni, farklı farklı düşünmek lazım.

Güven duygusu, hepimiz bunu söylüyoruz, güven çok çok önemli. Burada, şeffaf bir afet yönetimi, yerel yönetimlerle vatandaşlar arasında sürekli geri bildirim sisteminin kurulması... “Bu geri bildirim var.” diyoruz ama tutarlı mı acaba? Her kurum farklı farklı bilgiler veriyorsa insanlara ve tutarlılık yoksa bugün böyle, yarın böyle olacak ama başka bir şey veriyorsa, işte, ekmek dağıtılacak ama ertesi gün ekmek verilmiyor da su veriliyor; hani ekmek verilecekti? Şimdi, bu anlamda, geri bildirimde ve hizmetlerdeki her türlü tutarlılık, şeffaf yönetim çok önemli.

STK’ler, sivil toplum kuruluşları burada gene önemli. Yerel yönetimler, STK’ler ve vatandaşlar arasında çok anlamlı, güzel bir ilişkinin kurulması lazım. Yani STK’ler şöyle: Bazı yerel yönetimler bazı STK’lere, bazı yerel yönetimler başka bir STK’ye doğru yenilenirken vatandaşın da -hani nasıl desem, burada kötü anlamda söylemiyorum- sistemi bozuluyor, ahlakı bozuluyor. Dolayısıyla vatandaş bir ona gidiyor, kendini mağdur gösteriyor; bir öbürüne gidiyor, kendini mağdur gösteriyor. Sanki burada ihtiyacı olan ihtiyacı kadar gibi... Bu afet esnasında özellikle bu lojistik desteklerin sağlanmasında biz bunu çok gördük hem Marmara’da gördük hem Van’da gördük yani bizzat yerinde. Yani insanların da bu şekilde karakter çöküntüsüne uğramaması için sistemi güzel kurmak lazım. Sistemi güzel kurarsanız o zaman vatandaşları da yönlendirip o karakter çöküntüsüne yol açmayız.

Bir de bu farklılıklara heterojen yaklaşımların çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yani kimsenin ihtiyacı aynı değil, buna da ilişkin farklı farklı yöntemler geliştirilmesi ve tabii, bu farklılıklara da duyarlı yaklaşılması çok önemli.

Artı, kurumlar arasındaki koordinasyon çok önemli. Çünkü bunu Van'da bizzat gördüm. Erciş'e gittik, Erciş'te Kaymakam Bey, genç bir arkadaş, üç ay olmuş, "Hayatımda ben bu konuda ne ders aldım ne bilgim var, geldim birdenbire depreme yakalandım, ne yapacağımı bilmiyorum." dedi gayet samimi bir şekilde. "Ne yapayım, hemen öğretmenlere haber saldım, bütün öğretmenleri topladım, çadır kentlere ve afet yönetimine öğretmenleri koydum, 'Onlar yaparlar, onlar bilirler bu işi.' diye." dedi. Tamam da öğretmenler de depremzede. Yani şimdi orada AFAD kriz merkezine gidiyoruz; AFAD kriz merkezinin kaymakamdan, kaymakamın validen, kimsenin kimseden haberi yok. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı o zaman bir şeyler yapıyor, ondan kaymakamın haberi yok filan; bu anlamda belediye ile valilik arasında farklılıklar var, farklı davranışlar, farklı tutumlar. Bu anlamda bu koordinasyon çok önemli. Yani işte onun için güven duygusu tesis edilemiyor, parçalanmışlık oluyor ve şeffaflık kayboluyor.

Bir de bu her kesime aynı şekilde yaklaşılması yani ihtiyacım varsa kim olursam olayım herkesin eşit hakkı olması lazım. Bu da yani kurumların farklı ve çelişkili yaklaşımlarını gördük, afetzedelerin farklı hassasiyetlerine aynı derecede önem verilmediğini gördük. Mesela, burada çadır kente gitmek istemeyen aileler var; orta hasarlı, az hasarlı ama evinden ayrılmıyor, evine de girmiyor, evinde de oturmuyor, hayır illa ki... 99 depreminde bu çok büyük kavgalara sebep oldu, baya güvenlik güçleri ile oradaki depremzede vatandaşlar... "İlla çadır kente gideceksiniz." E bırakmıyor evini; hırsızlık var, başını bırakmıyor. Ne yaptılar? Erkekler kaldı, çocuk, kadınlar çadır kente gitti, parçalandılar; böyle bir şey. Veya kadın hane reisi olan aileler hizmetlere ulaşamadılar, çadıra ulaşamıyor, o geride kalıyor; mesela onun ihtiyacını düşünmek... Farklı kültürel kimliği olanlar, göçmenler; bütün bunlar, hepsi ayrı ayrı konular.

Kır-kent arasında bir de kırın ihmal edildiğini görüyorum. Kır kimse gitmiyor yani mesela, Erzincan depremi, en son bu Elâzığ, Malatya depreminde gördük. Kır olduğu için çok fazla şey değil hani köylere gelmedi, herkes kentlere, kentteki yıkıma... E tamam, popülasyonun büyük kısmı kentte yaşıyor ama kırdaki de çaresiz, biçare. Mesela, Van'da yine bizim gördüğümüz olay, köyde adamın ahırını yıkılmış, bütün köyün ahırları toprakla karışmış. Adam "Ben sokakta da yatarım yeter ki şu hayvanlarıma bir çadır ve de yem istiyorum." Ama kimse bunu düşünmüyor; bu, çok önemli bir ihtiyaç.

Velhasıl, risk algısı ve bu değerleri anlamak çok çok önemli. Yani ama işte bunu yukarıda da söyledim, eyleme dönüşmüyor; tamam, farkındalık belli bir seviyeye gelmiş bizim o İstanbul araştırmasından çıkan fakat eyleme dönüşmüyor.

Burada tabii, risk iletişimi -Nuray Hoca da bahsetti- diye kocaman, çok önemli bir konu var elimizde; çok üzerinde durulmuyor maalesef Türkiye'de. İletişim uzmanlarının da burada devreye girmesi lazım ve çok fazla, çok değişik iletişim teknolojileri teknikleri var. Yani her bilgisi olan, her farkında olan eyleme geçmiyor. Bunun arkasındaki nedenleri biz tamam, bulalım ama artık bu riskin de iletilmesi insanlara ve bunun için bir şeyler, bir eylem yapılmasının gereği, bunun da doğru anlatılabilmesi lazım. Yani biz bu Covidle ilgili mesela, maske, mesafe, hijyen konusunu sürekli söylüyoruz ama söylemekle olmuyor bu, yani başka bir iletişim modeli de gerekiyor burada. Bu, gerçekten üzerinde durulması gereken bir konu, daha çok burada mesai harcamalıyız diye düşünüyorum.

İstanbul depreminde sosyal kırılganlık çalışması sonuçlarına göre mesela, büyük bir grup evet, İstanbul'da büyük bir deprem bekliyor, İstanbul'daki depremin bina hasarı ve can kaybına yol açacağını da yine büyük olasılıkla düşünüyorlar, riski azaltmak konusundaki kurumsal faaliyetler ve deprem

güvenliğini artırmak için yapılan çalışmaları yeterli görmüyorlar, kendilerini depreme hazırlıklı görmüyorlar fakat bütün bunların yanında da kendi binalarında hasar beklemiyorlar. Yani “Evet, deprem olacak şöyle şöyle ama benim binam olmayacak.” İşte riski dışsallaştırmak dediğim konu tam da buydu, “Bana olmayacak, başkalarına olacak.”

Yine bir eşitsizlik ve dirençlilik konusu. Yani özellikle eşitsizlik nüfusun çok farklı kesimlerinde şoklar meydana geldiğinde onlarla başa çıkma konusundaki beceri. Fakat bazı kesimler bu beceriden daha uzak, yani yoksul olursan bu becerin daha düşük tabii ki. Bu anlamda eşitsizliği de dikkate alacak koruyucu sosyal güvenlik sistemlerinin geliştirilmesi önemli bir şey. Dirençlilik, dayanıklılık dayanıklı toplum için... Burayı geçeyim yani farklı dirençlilik şeyleri var mesela engelliler bir grup, çocuklar bir başka grup, yaşlılar, kadınlar, göçmenler bunların her birinin kırılabilirliği de farklı, hasar görebilirliği de farklı; daha hassas gruplar ve bunların dayanıklılığını, dirençliliğini sağlamak için ayrı ayrı çalışmalar yapılması gerekiyor.

Demografi aynı şekilde... Bu yaşlılar, kadınlar ve çocuklar için tek tek bu çalışmaların yapılması ve bunların her birinin kapasitelerinin anlaşılması, sosyal sermayesi; bir afetle nasıl başa çıkıyor veya çıkamıyor, ne gibi deneyimler yaşıyor? Bunların hepsinin tek tek çalışılması lazım. Biz biraz bir kısmını çalıştık ama daha çok çalışma gerekiyor.

Kadın olarak yani kadınların konusunu tabii ki bunu söylemeden geçemeyeceğim; özellikle iş gücü piyasasında şu anda Türkiye’de kadınların yüzde 30’luk bir iş gücü katılımı var. İşte, toplumsal ve siyasi statüleri açısından da bayağı geliştirilmesi gereken bir durumda kadınlar ama deprem bunları daha artıran olumsuzluklar yaşıyor; evdeki olanaktan da yoksun, çadır kentte yaşayan ailenin gündelik yaşamını sürdürebilmesi, yemeği, temizliği, her şey çok daha zor şartlarda kadınlara kalıyor; bütün evi idame ettirmek, o ev halkını. Altyapı yok, artık iş olanakları yok; ev eksensiz çalışan kadınlar bu imkânlarını kaybetmişler, komşu desteği yok, okullar kapanınca çocukların tüm sorumluluğu kadınlara kalmış. Bunun gibi birçok olayın düşünülmesi lazım depremin etkisi dediğimiz zaman. Dolayısıyla kadınlara, sadece benim gördüğüm mesela -işte Marmara’da olsun, Van’da kısmendi çünkü Van’da daha çok dışarıya gönderildikleri için- kadınlara örgü ipi dağıtıyorlar, ya, kadın ne yapsın örgü ipini? Yani, kadercilik gibi. Ne olsun? Yani, kadın örgü yapıp kaderine mi razı olsun? Yani o kadına daha çok yardım edecek, destek yapacak o şartlarda. Mesela, çadır kentlerde ortak banyolar. Kadın nasıl girecek o ortak banyoya? Mümkünü var mı? Hele hele Van gibi bir yerde. Yani, kadınların ihtiyacına yönelik hassasiyetler o kadar düşük ki. Bunlara ben tabii çok üzül müştüm o zamanki zamanda. Ya, bunların düşünülmesi lazım.

Sosyal dayanışma; can, mal kaybı kadar önemli yani komşular, tanıdıklar, yardımlaşma kodlarının, ülke için çok önemli olan bu kodların dağılması bir kaosa neden oluyor. Dolayısıyla, afet aynı zamanda bir güvenlik sorunu doğuruyor. Yani, cana, mala karşı suçlar -Marmara’da çadır kentlerde çok dinledik- çocukların kaçırılması, taciz, tecavüz olayları, bütün bunları duyduk biz yani. Bu anlamda, bu mesele bayağı ciddi bir güvenlik meselesi de o sosyal dayanışmanın ve komşulukların kaybedilmesiyle beraber. Ama ne olacak? İşte ne bileyim, bu çadır kentlere yerleştirilirken o sosyal dayanışmaya dikkat edilerek yerleştirilebilirler.

Prefabrikler keza... Yani, adamcağız işine gidiyor, prefabrikler şehrin çok dışında, zaten çok zayıf yapılar “Ben, eşimi burada nasıl bırakabilirim? Birişi kapıyı tekmelese girse ben nasıl kontrol edeceğim? Etrafımdakiler hiç tanımadığım insanlar.” diyor. Şimdi, otel odası dağıtır gibi prefabrik dağıtılıyor insanlara ya. Bu, çok büyük hata.

Yani, neyse ben en son şeyime gelerek bitireyim. Bu Covid'den alınan... En son biz TÜBİTAK için bir Covid çalışması yaptık. Konu deprem ama burada görülen salgın da bir afet diye düşünersek buradaki bir sonuç çok önemli geldi bana, görüşülen kişilere şöyle bir soru sorduk: "Salgına karşı gerekli önlemleri almak her vatandaşın sorumluluğudur. Katılıyor musunuz?" Evet, çok katılıyorlar. "Peki,, aynı şekilde devlet kurumları benim ve ailemin salgından korunmamızı sağlamak için gereken çalışmayı yapmaktan sorumlu mudurlar?" Evet, buna da katılıyorlar. Dolayısıyla hem vatandaş sorumlu bütün bu işlerden hem de devlet kurumları sorumlu. Bu anlamda bütün depremle ilgili olarak da düşünersek sorumluluk herkeste. Şurada da gördüğünüz gibi özel sektörde de bilim insanlarında da tabii ki devlet kurumlarında da herkeste sorumluluk var; hepimiz bu sorumlulukları düşünüp bu önceden hazırlıklı olmak konusunda elimizden geleni yapmalıyız.

Benim söyleyeceklerim bu kadar, çok teşekkürler beni dinlediğiniz için.

OTURUM BAŞKANI İLYAS ŞEKER – Hocam, verdiğiniz bilgilerden dolayı biz teşekkür ediyoruz, ağzınıza sağlık.

Şimdi, son grafiğinizden de hareket ederek, orada özellikle yapmış olduğunuz anket çalışmasında vatandaşın da kısmen sorumlu olduğunu, devletin de yapacakları ve onun da sorumlu olduğunu ifade ettiniz çıkan sonuçlarda. Tabii, şu anda bizim Komisyonumuzun asıl amacı, deprem olmadan önce şu andaki depreme dayanıksız olan binaların güçlendirilmesi. Olası deprem sonucu olası zararları en aza indirmek için ne yapılabilir o konuda çalışma yapıyoruz. Tabii, bu konuda en büyük karşılaştığımız sıkıntılardan, problemlerden bir tanesi de -sunumunuzda da belirttiniz- öncelikle yaşadığımız binaların güvenli bir hâle dönüştürülmesi, işte, kamuoyundaki ismiyle kentsel dönüşüm, belki geniş anlamda kentsel dönüşüm veya binaların güvenli bir hâle getirilmesi. Ve bu aşamada büyük sıkıntı yaşıyoruz yani bu uygulamanın içinden gelen birisi olarak da söylüyorum, sıkıntılar yaşıyoruz. Şöyle, deprem olduğu anda vatandaş çok farklı düşünüyor, depremin üzerinden birkaç ay, birkaç yıl geçtikten sonra farklı düşünüyor, eğer deprem olmamışsa çok çok daha farklı düşünüyor. Örnek olarak, en son işte, İzmir depreminde -yanlış hatırlamıyorsam- Rıza Bey Apartmanı'yla ilgili belediye çalışma yapıyor, o binanın riskli olduğunu söylüyor ama maalesef içeride oturanların bir kısmı orayı terk etmiyor ve yapılan çalışmayı da doğru bulmuyorlar. Böyle bir problemle de karşı karşıyayız. Dolayısıyla, şimdi bizim vatandaş bu konuda, kendi yaşadığı binaları, yaşadığı konutları güvenilir hâle getirebilmesi için devletin vermiş olduğu destekleri de kullanarak, yardımları da kullanarak güvenilir hâle getirmesi için vatandaş nasıl ikna edeceğiz, sıkıntı, problem burada.

PROF. DR. SİBEL KALAYCIOĞLU – Nasıl ikna edeceğiz? İşte, birincisi iletişim, bu önemli yani iletişim demiştim hocam. Yani insanları ikna etmekte iletişim çok önemli bir konu burada yani bu birincisi ama bunun için riski dışallaştırmadan, hani, riskin herkes için geçerli, sürekli gündemde olan bir konu olduğunu sürekli iletmeliyiz insanlara. Yani bugün oldu, kurumlar da unutuyor Sayın Hocam, yani kurumlar da unutuyor, kurumlar da. Bugün oluyor, hemen telaşlanıyoruz, aradan geçiyor bir sene, iki sene, kim hatırlıyor? Kurumlar da unutuyor. Yani, kurumlarda da biraz atalet var, sadece vatandaş unutmuyor, hepimizde bir unutkanlık genimiz var herhâlde toplumda. Yani o anlamda hep beraber unutmuyoruz ama unutmamayı sağlamalıyız yani sürekli gündemde, bu riskin sürekli iletişim hâlinde olması lazım. Umarım, bundan sonra kurumlarımızda yani böyle bahsettiğiniz o çalışmalar sürekli olur, tekrar üzerine toprak serilmez yani ve devam eder, ben onu yürekten istiyorum gerçekten.

İkincisi, yani "Bu vatandaşları nasıl ikna ederim?" sorunuza cevabım –biraz evvel yine söylemiştim- farklı kırılğanlıklar, farklı hassasiyetler, farklı deneyimler var. Yani, yaşının durumu aynı değil, kadın hane reisi olan hanelerin durumu aynı değil, bireyini kaybetmiş evdeki ne derler, para kazanan, ekonomik durumu sağlayan erkek üyesini kaybetmiş hanenin durumu farklı, bağımlı nüfus

olan, küçük çocukları olan yani ne bileyim büyüklerine yakın yaşamak isteyen hanenin durumu farklı, herkesin bir farklı motivasyonu var. Bunları tek tek incelemek lazım, yani bu çok evet, yani burada devletimizin, kurumlarımızın, bunu yapmak isteyen kurumların çok hassas davranması lazım. Her bir insanın farklı şey... Yani, öyle “Bir binayı riskli bina yaptım, hadi bakalım taşının.” demek o kadar kolay bir şey değil yani insanlar tabii ki bunu kabul etmeyecekler. Durumu iyi olanın farklı nedenleri var, durumu kötü olanın farklı nedenleri var. Yani hani, yapamayabilir, gidemeyebilir, orada kiracıdır, başka yerde aynı fiyata ne derler... Yani şeye hiç girmiyorum, bu kentsel dönüşüm yasalarıyla verilen haklarda bazı kişileri dışlayıcı işte, efendim, metrekaresini az bulan var, müteahhit gelmiyor çünkü ekstra kat, o kentsel dönüşümün detaylarına hiç girmiyorum. Bir de oradaki haklar veya alamadıkları haklar konusu var, insanlar biraz da o yüzden... Bunları da böyle “Canım, küçük çıkarlar peşinde insanlar.” diyerek silip atamayız yani bunu görmek lazım. O kadar da kolay değil yani “Bunlar küçük çıkarlar, devlet büyük işler yapıyor, onlar da küçük.” Ya, herkesin, hepimizin ailesi var, hepimizin kendimize göre çıkarlarımız küçük de olsa bizim için önemlidir. Yani kendimizi o insanların yerine koyarak düşünürsek... Yani lütfen, onların da her türlü neyse nedenleri onlara saygı duymak ve anlamak ve beraber çözmeye çalışmak lazım. Bazıları çözülemez, hani, inat ediyordur falan tabii öyle kişilikler olabilir ama bu kaç kişidir yani. O anlamda, insanlara daha çok şeffaf yönetim dediğim biraz da bu. Bütün sebepleriyle, iyi-kötü, yoksul-varsıl her kimse daha hassasiyetle ve şeffaf yaklaşmak ve anlamaya çalışmak ve beraber çözmeye çalışmak eğer mevzuat buna uygun değilse de mevzuatı da buna uygun hâle getirmek yani kentsel dönüşüm yasalarında ben biliyorum yani Ankara’da da ben, bu Mamak’ta yapılan kentsel dönüşüme şahit oldum -oralara hiç girmiyorum onu çünkü Meltem Hoca anlatacak diye tekrar olur ama- orada birçok haksızlıklara şahit oldum yani insanların hak kayıplarına şahit oldum bunu da yapmak istemiyorlar, bizim cevabımız öyle bir şey olacak.

OTURUM BAŞKANI İLYAS ŞEKER – Doğru Hocam ama şimdi yine sunumuzda mesela kentsel dönüşümün rant ağırlıklı ilerliyor algısının olduğundan da bahsettiniz ama maalesef vatandaşta da rant ağırlıklı bir dönüşüm söz konusu.

PROF. DR. SİBEL KALAYCIOĞLU – Gayet tabii, var, tabii tabii.

OTURUM BAŞKANI İLYAS ŞEKER – Vatandaş şimdi mevcut diyelim ki 100 metrekaare dairesi var ve otuz yıllık daire, bunun karşılığında yine 100 metrekaare ve sıfır kilometre de daire istiyor. İnkna etmekte de zorlanıyorsunuz. Diğer taraftan tabii gerçekten deprem sadece bir kurumun, devletin, vatandaşın değil Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşayan herkesin sorumluluğunda, herkesin üzerine mutlaka bir sorumluluk düşüyordur ve depremi bence bir seferberlik alanı olarak ilan etmek lazım çalışmalarını.

Ben Kocaeli Milletvekiliyim her ağustos ayında Kocaeli depreminin yıl dönümünde ulusal basın gelir orada bir akşam bir şeyler, görüntüler alırlar. Özellikle, geçmişe dönük hikâyeler: “Nasıl oldu?” “Enkazdan nasıl çıktınız?” “Nasıl kaybettiniz?” falan onu böyle tamamıyla magazine yönelik programlar yapıyorlar. Ben her seferinde de oradaki konuşmalarda söylemişimdir, bu depremi sadece bir gün değil üç yüz altmış beş gün altı saat hatırlatmak lazım çünkü sizin de yine söylediğiniz gibi deprem bölgesinde yaşıyoruz ve bunu engelleme şansımız yok, bu mutlaka olacaktır, bize düşen, olan depremin zararlarını en aza indirmek, onun için de topyekûn bir seferberlik hâli ilan edip hep çalışmak, koşturmamız lazım diyorum.

Ben tekrar teşekkür ediyorum sunumunuzdan dolayı.

Arkadaşlarımızdan soru sormak isteyen var mı milletvekili arkadaşlarımızdan? Hocam soru yok. Aydınlatıcı bir şekilde aktardınız konuları.

Çok teşekkür ediyoruz, saygı sunuyorum.

PROF. DR. SİBEL KALAYCIOĞLU – Ben teşekkür ediyorum. Beni dinlediğiniz için sağ olun, çok çok teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI İLYAS ŞEKER – Evet, Orta Doğu Teknik Üniversitesi sosyoloji bölümü emekli öğretim üyesi ve aynı zamanda Sosyoloji Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Profesör Doktor Sibel Kalaycıoğlu Hocamızı dinledik.

Hocam, çok teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. SİBEL KALAYCIOĞLU – Ben teşekkür ediyorum. Komisyona kolaylıklar diliyorum, iyi çalışmalar diliyorum. İyi akşamlar.

OTURUM BAŞKANI İLYAS ŞEKER – Sağ olun.

Hayırlı akşamlar.

Evet, değerli Komisyon üyesi arkadaşlarımız şimdi Profesör Doktor Mustafa Şahmaran ve aynı zamanda Doçent Doktor Alper Aldemir Hacettepe Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi hocalarımız çevrimiçi olarak sunum yapacaklar yine.

Öncelikle hoş geldiniz ekrana. İnşallah Covid ortamı biterse yüz yüze de görüşme imkânımız olur.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – İnşallah.

OTURUM BAŞKANI İLYAS ŞEKER Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarımız; Hacettepe Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Mustafa Şahmaran ve Doçent Doktor Alper Aldemir arkadaşlarımız, hocalarımız şimdi sunumlarını yapacaklar.

Buyurun Hocam, sizleri dinliyoruz Komisyon üyesi olarak.

Ayrıca, sunumlarınız yazılı olarak da geldi, arkadaşlarımıza da dağıtıldı Komisyon üyesi arkadaşlarımıza, oradan da takip ediyoruz.

Buyurun Hocam, söz sizin.

4.- Prof. Dr. Mustafa Şahmaran ve Doç. Dr. Alper Aldemir'in, video konferans aracılığıyla, depreme karşı alınabilecek önlemler kapsamında deprem öncesi ve sonrası neler yapılabilir ve inşaat mühendisliği disiplini olarak çalışmalarının sonuçları ve sorunları hakkında sunumu

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında kurulan Komisyonun raporu doğrultusunda inşallah ülkemiz adına güzel neticeler alınmasını temenni ediyorum. Bu manada Komisyonunuza hem başarılar ve kolaylıklar diliyorum.

Öncelikle ismim Mustafa Şahmaran, Hacettepe Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölüm Başkanıyım, aynı zamanda Türkiye Afet ve Acil Durum Bilim Kurulu üyesi olarak görev yapmaktayım.

Bugünkü sunumu, bölümde öğretim üyesi, meslektaşım Doçent Doktor Alper Aldemir Hocamızla birlikte sizlere sunacağız.

Depreme karşı alınabilecek önlemler karşısında deprem öncesi ve sonrası neler yapılabilir? İnşaat mühendisliği disiplini ağırlıklı olarak geçmişte slaytta da gördüğünüz çalışmaların üzerinden sizlere yapmış olduğumuz çalışmalardan ne tip sonuçlar elde ettik ve sorunlardan bahsetmek istedim.

“Kentsel dönüşüm” başlığı altında özellikle kamuoyuyla ortak projeleri de görebiliyorsunuz bu slaytta. Bu çalışmalar kapsamında Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İstanbul Beyoğlu Belediyesi, Gaziosmanpaşa ilçe belediyeleri, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Niğde Belediyesi ve kentsel dönüşüm kapsamında çok kapsamlı yani şimdiye kadar...

OTURUM BAŞKANI İLYAS ŞEKER - Saygıdeğer Hocam...

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – ...riskli alan ilan edilmenin teknik altyapısını oluşturma anlamında çalışmalarda bulunduk.

OTURUM BAŞKANI İLYAS ŞEKER – Mustafa Hocam, kulaklık kullanabilir misiniz, ses yankı yapıyor da daha net duyalım sizi.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Şimdi, geçmişte yapmış olduğumuz, özellikle kamuyla birlikte yapmış olduğumuz çalışmalardan elde ettiğimiz bazı dolumlar hakkında bugün sizlere bir rapor sunmak istiyoruz. Biz hem belediyeler ve Bakanlığın Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Genel Müdürlüğüyle hem de yine Çevre ve Şehircilik Bakanlığının farklı birimleriyle birtakım projeler yaptık. Bir sonraki slaytta da göreceğiniz üzere, özellikle kentsel dönüşüm harici Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, bugün özellikle sunumumuzun ana konusu olan kamu binalarında deprem risk envanteri ve bunun şahıs konutlarına geçişiyle ilgili bazı bilgiler vereceğiz. Bunlara ilaveten, Cumhurbaşkanlığı Programı'nın 2019-2020 Strateji Planı içerisinde bulunan bu 4 tane farklı projede koordinatör olup başarılı bir şekilde tamamladık. Bu projeler ışığında bugün sizlere genel deprem öncesi ya da afet öncesi ve sonrasında yapılabilecek önerilerimizden bahsetmek istiyoruz.

Sunumun bu kısmından sonra sözü Alper Hocama vereceğim, biz arada tekrar yer değiştireceğiz Sayın Başkan izin verirseniz.

OTURUM BAŞKANI İLYAS ŞEKER – Tamam Hocam, buyurun.

DOÇ. DR. ALPER ALDEMİR – Sayın Komisyon Başkanım, Komisyon üyelerim; selamlar, iyi akşamlar diliyorum.

Şimdi, öncelikle, malumunuz üzere, ülkemiz bir deprem ülkesi. Nüfusumuzun yüzde 71'i, topraklarımızın ise yüzde 66'sı deprem riskiyle karşı karşıya.

Deprem tehlike haritamız var, yansıda görebiliyorsunuz şu kısımda. Benden önce birçok akademisyen arkadaşımız da yaptığı sunumlarda aslında bundan bahsetmiştir yani ülkemizin deprem bölgesinde yer aldığı fikri var.

Şimdi, bu konuyla ilgili neler yapabiliriz? Bizim bir şekilde deprem olacağından habermiz var, bu depremi afet hâline nasıl getirmeyebiliriz, bununla ilgili sizinle birkaç veri paylaşmak istiyorum. İlk kısımda afet öncesi hazırlıklardan bahsedeceğim sizlere. Biz daha önce İzmir ve Elâzığ'da yaşadığımız depremlerle ilgili saha çalışmaları yaptık ve bunlarla ilgili yaptığımız araştırmalarla ilgili sizlere bilgi vermek istiyorum. Öncelikle, İzmir ve Elâzığ depreminde yaşadığımız depremlerin tasarım depremleri olmadığı yani en büyük senaryo depremleri olmadığı sadece servis depremi olduğundan bahsetmek isterim. Kandilli Rasathanesinin geçtiğimiz yıllarda yaptığı bir çalışmaya göre, yaklaşık 1 milyon 200 bin bina üzerinde yaptığı çalışmaya göre eğer İstanbul'da 7,5 büyüklüğünde bir senaryo depremi yaşanacak olursa yüzde 43'ünün, 1 milyon 200 binanın yaklaşık olarak yüzde 43'ünün hasar göreceğini tespit etmişler ve bu hasarı da sınıflandırmışlar yani yaklaşık olarak yüzde 26'sı tüm binaların hafif hasar görecektir, deprem sonrasında kullanılabilir, yüzde 13'ü orta derecede hasar görecektir yani yapısal hasar alacak, insanlar uzunca bir süre bu binaları kullanamayacak, güçlendirme ihtiyacı duyulacak. Yüzde 3'ünün ağır hasar aldığı yani yıkılmadığı fakat tekrar kullanılamayacağı, bizim tarafımızdan daha sonra yıkılması gerektiği ve yüzde 1'inin de çok ağır hasar aldığı ya da yıkılacağı düşünülüyor. Yani aslında biz yaklaşık olarak toplam bina senaryomuzun yüzde 20'lik kısmında hasar bekliyoruz, ağır hasar, yüzde 17'lik kısmında. Bizim bir şekilde bu 1 milyon 200 bin bina içinden bunları ayıklayıp bunları güçlendirmemiz gerekiyor, asıl bizim sorununuz bu. Sorunumuzu tespit ettikten sonra ilk yapmamız gereken, elimizde hangi araçlar var yani bu sorunu tespit ettik, nasıl çözebiliriz mevcut, elimizdeki

araçlarla? Mevcut elimizdeki araçlar da, 2 tane aracımız var, Sayın Komisyon üyelerim, birincisi daha hızlı tabir edilen, “hızlı tarama metodu” adı altında toplanan birinci aşama değerlendirme metodu. Bizim riskli bölgelerdeki yapıların tespit edilmesine ilişkin esaslarda bununla ilgili bir kuralımız var, bir yönetimimiz var; ikinci aşama da tek bir binanın, buna “detaylı analiz” diyoruz, kesin hesap yöntemleriyle risk durumunun belirlenmesinde kullanılan yöntem.

Şimdi, biraz konuyu açmak gerekirse, bir binanın riskli olduğunu en iyi bir şekilde bilebilmek için detaylı analizini yapmamız gerekiyor, detaylı analizin aşamaları var: Birinci aşamasında bu binayı sahada ziyaret edip rölövesini çizmek zorundayız, bu yaklaşık bir ya da iki gün sürüyor, binanın oturma alanına göre değişecek tabii ki bu. Daha sonra, binanın beton kalitesini ve içinde bulunan donatıların kalitesini –korozyon var mı, yok mu- tespit etmek zorundayız. Bu, betonların toplanması, laboratuvarında test edilmesi binanın büyüklüğüne göre üç-altı gün arası sürüyor. Binaların daha sonra, bu bilgiler toplandıktan sonra –rölöve çizimleri- bilgisayar modellerine aktarılıyor, burada hesaplamalar yapılıyor ve bu da yaklaşık üç-altı gün sürüyor. Binaların sismik donanımlarının raporlanması da yaklaşık üç-altı gün arası sürüyor. Yani bir binayı detaylı bir şekilde analiz edersek, küçük bir binaysa on gün, büyük bir oturma alanı varsa yaklaşık yirmi güne ihtiyacımız var.

Şimdi, şöyle bir senaryo kurarsak –daha basit, tabii ki yuvarlak rakamlar veriyorum, tam kesin rakamlarımız bu değil- ülkemizde yaklaşık 10 milyon binanın incelenmesini yapacaksak -Türkiye’de en fazla 10 bin ekip bulabiliriz bunun için çünkü bu biraz daha uzmanlaşma gerektiren bir konu- 10 bin ekiple tüm gücümüzle üç yüz altmış beş günün üç yüz altmış günü çalışsak biz bunu en iyi senaryoda yirmi yedi buçuk yılda tamamlayacağız ve unutulmaması gereken bir şey var, bu aşamada yaptığımız tüm analizler binaların riskli olup olmadıklarını bulmaya yönelik yani riskli binaların güçlendirme projelerinin çizilmesi, ayrıca uygulanması bu senaryonun içinde yok. O yüzden elimizdeki bu aracın kullanılabilirliğinin olmadığını söyleyebiliriz. Bu aşamada elimizde ikinci bir araç daha var, bu da birinci aşama tespit formları. Genelde binanın yakınına gidip fiziksel özelliklerini tespit edip çok hızlı bir şekilde binanın incelenmesine yönelik bilgiler topluyoruz. Bu bilgilerde, işte, binanın nerede bulunduğu, mahallesi yani adresi, daha sonra binanın bir fotoğrafını buraya koyuyoruz ve sonra binanın taşıyıcı sistemi, durumu nasıl, yanında bina var mı, yok mu gibi basit fiziksel özelliklerini topluyoruz. Tabii ki bununla ilgili bir formumuz daha var, o da yığma binalar için. Yığma binalar için de yine fiziksel özelliklerini toplayarak ve bu topladığımız fiziksel özelliklere göre binalara ceza puanları vererek binaları sıralıyoruz. “Bu binanın puanı eksi 100 çıktı, o zaman bu çok risklidir. Bu binanın puanı 150 çıktı, artı olduğu için bu daha az risklidir, o yüzden ben bütün gücümle eksi 100 çıkan binaya yoğunlaşayım.” diyoruz teorik olarak ama bizim yaptığımız çalışmaya göre –bu çalışmadaki tüm verileri Çevre ve Şehircilik Bakanlığının sisteminden aldık yani bizim yaptığımız hiçbir analiz yok, biz sadece onu grafiğe döktük- bu, kentsel dönüşümle ilgili yapılan analizlerin hepsinin hızlı tarama sonuçlarını detaylı analiz sonuçlarına göre burada çizdik. Burada maviyle gösterdiğimiz her bir bina riskli yani detaylı analizi yapılmış, on, yirmi gün verilmiş, riskli bulunmuş; kırmızıyla işaretlediklerimiz de risksiz binalar yine detaylı analiz sonucunda.

Burada gösterdiğimiz, soldaki gösterdiğimiz puanlar da hızlı aşama yani birinci aşamadan elde edilen puanlar. Bakacak olursanız, hem riskli hem de risksiz binaların neredeyse aynı yerde toplandıkları, birbirlerinden ayrılmadıklarını söyleyebiliriz ve buradan baktığımızda aslında şunu söyleyebiliriz: Birinci aşamada aldığımız puanlar ikinci aşamada net olarak binanın riskli olarak elde edilebilmesi için ya da addedilebilmesi için gerekli olan metoda korele değil, onunla bir bağlantısı yok. Bir binanın 250 puanının olması ile eksi 30 puanının olması arasında hiçbir fark yok çünkü eksi 30 puanlık bir bina da riskli çıkabilir şuradan bakacak olursanız, 150 puanlık bir bina da riskli çıkabiliyor. Yani o kadar uğraştık ama aslında binanın risk durumuyla ilgili korele bir sistemimiz yokmuş. O yüzden, şimdi,

sorunumuzu tespit ettik, elimizdeki araçları kontrol ettik. Buna yönelik mi acaba, bu sorunu çözmeye yönelik mi? Bizim gördüğümüz kadarıyla, birinci alternatif zaman ve kaynak açısından yetersiz, ikincisi de zaten bize net bir bilgi vermiyor. Yani biz bu yöntemi kullansak dahi günün sonunda elde ettiğimiz şey bir muallak. O yüzden, biz bu fikirden yola çıkarak yeni bir metod geliştirmek istedik. Bu yeni, hızlı, ekonomik ve güvenilir tarama yöntemiyle mevcut yapıları hızlı bir şekilde tarayıp ve bu taradığımız sonucun da ikinci aşamadaki analizlerle alakalı olmasına çalışacağız. Kesine yakın riskli ve risksiz yapı ayırımına o yüzden burada amaç diyebiliriz ve bu aracımızla, bu yeni yaratacağımız yöntemle bunu gerçekleştirebilmeliyiz. Kentsel dönüşüm stratejilerinin belirlenmesinde öncelik verilecek alanların tespitinde bunu kullanabiliriz. Neden? Çünkü diyelim ki Beşiktaş... Beşiktaş'ın tüm binalarını inceledik, buradaki binaların puanları çok düşük çıktı. Bir de Kadıköy var, Kadıköy'dekiler çok yüksek çıktı. "O zaman biz Beşiktaş'a yoğunlaşalım." diyebileceğiz. Daha önceki yöntemlerde hiç olmayan -ki biraz önce sunduğum yöntemler 8 kata kadar binalarda geçerliydi ki 8 katlı binalardan daha yüksek binalarımız da var- bu yöntemle daha yüksek binaların da incelenmesini yapabilmeyi amaçlıyoruz. Yine basit bir sistem kuracağız çünkü çok büyük, karotların alındığı sistemler yaparsak zaten zaman olarak ve yetişmiş kişi sayımız olarak yetersiz kalıyoruz. Yine basit şeyleri, binanın yanına gittiğimiz zaman yarım saat, bir saat içinde toplanabilecek tüm bilgileri toplamaya çalışacağız. Mesela, binanın içine gireceğiz, bunun içinde perde duvar var mı, ona bakacağız ve bu betonarme bir bina mı, binanın komşuları var mı, mesela yanında bitişik binalar var mı, yoksa ayrık mı duruyor gibi, çok basit fiziksel özellikler toplayacağız -binanın yaşı da buna dâhil- ve bu topladıklarımıza bir korelasyon, bir mantık kurup ikinci aşama sonuçlarla körele etmeye, bağlaştırmaya çalışacağız. Bunun için yine bir veri tabanı toplamamız gerekiyor. 402 tane binayı aldık, bu 402 binaya, dediğim gibi, biz hiçbir şekilde karışmadık, bunu sistemden aldık, o yüzden bizim etkimiz yok, hiçbir şekilde sonuçlara biz etki edemiyoruz ve burada yaparken de biraz da daha sıkıntılı illerimiz, daha çok deprem yüküne maruz kalabilecek ve yapı stokundan çok da şüpheli olduğumuz İstanbul gibi illerimizden biraz daha fazla veri toplayıp ama bunu tüm Türkiye'ye yaymaya çalıştık. Bu noktada, aklınıza şu gelebilir yani bir dolu şey yaptık ama beton kalitesiyle ilgili hiçbir şey söylemediniz bize, bu yeterli olur mu acaba? Bununla ilgili de bir çalışma yaptık. Burada gösterdiğimiz gibi, bir binamızın beton basınç dayanımının 5 megapaskal ile yaklaşık olarak 20 megapaskal arasında olduğu zaman riskli ya da risksiz çıkma olasılığı arasında hiçbir korelasyon yok ki bizim yapı stoklarımız genelde 5-20 megapaskal arasındaki betonlardan üretilmiş. Yeni üretilen beton sınıflarımız daha iyi, doğru, 25-30 megapaskallıklar var ama bunlar gerçekten okyanusun içindeki bir damla kadar küçük, o yüzden onlarla ilgilenmemize gerek yok. O yüzden, bu aşamada binalarımızdan karot alma ihtiyacımızın, çok da fazla olmadığını iddia edebiliriz. Yaptığımız yöntem tamamen istatistiksel bir yöntem zaten biraz sonra detaylarını vereceğim. Bu yöntemle binaları ayırmaya çalışıyoruz birbirlerinden. Ne gibi? Yani, mavi ve kırmızıların birbirlerinden yeterince ayrılmasını istiyoruz. Bunun için 4 bölgemiz var. 1'nci bölgemize "mavi bölge" diyoruz. Mavi bölge, sıfırdan büyük ceza puanı olan binalar ve bunlar tamamıyla mavi bölgede kaldığı üzere "risksiz" diye tabir edebileceğimiz binalarımız olacak. 2'nci ve 3'üncü bölgemize, "gri bölge" diyeceğiz. 4'üncü bölgemize -ki bu eksi 100'den daha küçük puana sahip binalarımızı kapsayacak- bu da kırmızı bölge yani aslında, bizim kanallı olmamız gereken bölge burası yani risk durumu yüksek olan ve "Bunlara detaylı analiz yapmamız gerekiyor." dediğimiz bölge burası. Şimdi, bu noktada dikkatinizi çekmek istediğim bir şey var, o da şu: Bizim kullandığımız 402 tane bina "database"inde, veri tabanında kırmızı bölgedeki yani riskli olan binalar yüzde 100 oranında tahmin edilebiliyor, bu basit yöntemle ve "tamamen risksiz" diye addebileceğimiz binalar -ki o da mavi bölge- onlar da yüzde 95 doğruluk oranıyla tahmin edilebiliyor. Arada kalan, muallakta kaldığımız bölgedeyse ki ona "gri bölge" dedik, onlarda yüzde 80-85 oranında doğruluk payı var.

Şimdi, yöntemin ne kadar basit olduğunu gösterebilmek için aslında biraz üstünden gitmek istiyorum. Yöntemimiz şu şekilde çalışıyor: Binamızın 4 cephesinden -ki eğer komşusu varsa 3 cepheye de düşebilir, 2 cepheye de düşebilir- binanın içine girmeden önce fotoğrafını çekiyoruz, sonra basit bir şekilde binamızın kaç katlı olduğunu buluyoruz. Bu binayı saydığımız zaman 10 katlı bir bina olduğunu görebilirsiniz sadece formunun içinde 10 katlı olduğunu işaretlemeniz yeterli olacaktır. Bu bina, İstanbul'da bir bina, o yüzden buna "Deprem bölgesi 1" olarak işaret atabiliriz. Binanın zemin durumuyla ilgili bilgiye ihtiyacımız var. Bunun için sondaj yapılabilir ya da bununla ilgili bu binanın daha önceden hazırlanan raporuna ulaşılabilir ya da daha basit yöntemlerle, jeodezik araştırmalarla bunu bulabiliriz. Bu da bu bina için Z2 olarak verilmiş, biz bunu rapordan direkt aldık. Binanın yaşına göre sınıflandırma yapıyoruz. Bina, 1975 yılı öncesinde inşa edilmişti, 1960 küsurlu yıllarda inşa edilmişti, şuraya da bir tik atıyoruz, sonra taşıyıcı sistemini anlayabilmek için bir arkadaşımız içine giriyor, bakıyor, perde duvar var mı, yok mu? Evet, varmış o yüzden, "Perde duvar var"ı işaret atıyoruz. Binanın yanında başka bir bina var mı, yok mu ona bakıyoruz? Bu binanın arkasında, sağında, solunda bir bina yok, komşusu, bitişigi. O yüzden "ayrık"ı işaretliyoruz. Düşey düzensizlik, bunu eğitimlerde anlatıyoruz, bu binada "Düşey düzensizlik yok." diyebiliriz, çok detaya girmek istemiyorum. Ağır çıkma, bunu da anlatıyoruz, bu da çok basit bir şekilde ayrımı yapılabilen bir şey -buradan sonrasını isterseniz biraz daha teknik olduğu için geçeyim- bunların hepsini işaretledikten sonra, küçük algoritma kurulup, her şeye bir ceza puanı verilip bu binanın puanı hesaplanıyor. Eksi 81 puan, bizim için bu binanın "gri bölgeye" düştüğünü söylüyor ve binanın detaylı analiz sonucu da riskli yani bu binayı bir şekilde tespit edebildik, bu kadar basit bir yöntem. Peki, bu yöntem acaba kitap üstünde mi doğru çalışıyor? Bunu da biz kontrol etmek istedik, bunun için de zaten her deprem sonrasında yardımcı olmaya çalışıyoruz, gidip deprem çalışmaları sonrasında sahada gözlemler yapıyoruz. Bu gözlemler sonucunda en son 2020 yılında olan Elâzığ-Sivrice depremi sonrasında binalara da bu yöntemi uyguladık. Solda gördüğünüz bina deprem sonrasında, sahada -ki bu dediğim gibi en yüksek beklediğimiz deprem değildi Elâzığ-Sivrice depremi, biz buna gerçekleşen ya da servis depremi diyeceğiz, tasarımı bu kadar yüksek bir ivme istiyordu yani yaklaşık olarak dörtte 1'i ya da beşte 1'i gibi bir şey düşünebilirsiniz- incelediğimiz zaman binanın ağır hasar aldığını tespit etmişiz. Peki, bunu tasarım deprem senaryosuna göre bizim sistemimizin içine sokarsak bize ne diyormuş? Kırmızı bölge olduğunu yani bu binanın aşırı derecede riskli olduğunu söylüyor. Bu binayı bir şekilde yine bu kadar basit bir yöntemle nasıl hasar alabileceğini tahmin edebiliyoruz. Aynı şekilde bu bina için de biz yine gözlemlerimizde ağır hasar olarak tespit etmişiz, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının veri tabanına da ağır hasar olarak kaydedilmiş ve bu bina yıkıldı. Bunun için de bizim sistemimizi uygularsak bir şekilde bunun gri bölgede kaldığını yani çok çok riskli değil ama riskli bir bina olduğunu söyleyebiliriz. Aynı şeyi bu bina için de yapmıştık, sunumum sizlerde, o yüzden çok zamanınızı almak istemiyorum, isterseniz bu kısmı geçeyim.

Bu ana kadar anlattıklarım aslında bir başka senaryoydu betonarme binalar için gerçeklerdi yani yeni bir yönteme ihtiyacımız var eğer yağma binalardan bahsediyorsak biraz daha köy tipi yapılardan. Bunun için de biz bir yöntem geliştirdik. Burada biraz daha zorlu bir periyot olduğu için biraz daha değişik bir sistem uyguladık, o yüzden sistemi üç farklı parçaya böldük, çok riskli bir deprem bölgesindeyseniz başka ceza puanları, daha az riskliyse daha düşük ceza puanları, çok az riskliyse farklı ceza puanları verebilecek 3 tane küçük kategoriye böldük diyebiliriz yöntemimizi. Yine, çok basit bilgiler topluyoruz kat adedi gibi, binanın yaşı gibi ve sonrasında riskli bir bölgede yani İstanbul'daki bir binadan bahsediyorsak bunlar için yeni bir veri tabanı oluşturuldu, bunu da tamamen Çevre ve Şehircilik Bakanlığının veri tabanından alıyoruz ve yine aynı mantaliteyi koruyoruz, eğer kırmızı bölgedeyseniz bu binalar gerçekten çok riskli, gidip bunların ikinci aşama deneylerini kesin yapalım ve güçlendirelim, güçlendirilebiliyorsa. Mavi bölgede ise gerçekten bu binaları untabiliriz, bizim aslında ayırmak

istediğimiz nokta bu. Yani o kocaman okyanus size bahsettiğim 10 milyon binanın içinde aradığımız o yüzde 20'yi bulmaya çalışıyoruz burada çünkü siz de hak vereceksiniz ki aslında size gösterdiğim Kandilli'nin yaptığı araştırmaya göre 5 analizden 4 tanesi aslında boşa yapılmış analiz çünkü bu binalar riskli değil yani hasar görmeyecek sadece 1 tane bina hasar görecektir, bunu bulmamız lazım. Bunun için yirmi yedi buçuk yılımızı harcamayalım, daha basit, uygulanabilir bir yöntemle bu işlemi yapalım, amacımız bu. Yine, burada gri bölgede yüzde 80-85 civarlarında bir başarı oranımız var. Daha basit bir deprem yüküne maruz kalacak yerden bahsediyorsak bu biraz daha İç Anadolu Bölgesi, o Kuzey-Doğu Anadolu Fay Hattı'ndan daha uzakta kalan bir yerden bahsediyor olabiliriz. Yine, mavi bölge ve kırmızı bölgeye odaklanırsak buralarda gerçekten çok başarılıyız. Bir sonrakindeyse bu biraz daha Konya-Karaman civarını düşünebiliriz ya da Ankara'nın Konya'ya yakın kısımlarını Güney Ankara, Güneybatı Ankara. Burada da yine kırmızı ve mavi bölgeleri oldukça başarılı bir şekilde bilebiliyoruz, gri bölgede burada biraz daha düşük bir oranımız var ama dediğim gibi asıl odaklanmak istediğimiz nokta bu iki nokta. Biz aslında çok riskli binaları, kırmızı bölgedeki binaları bulmak istiyoruz ve bunu da bu kadar basit bir yöntemle bulabiliyoruz. Yine, bunu Elâzığ-Kovancılar depreminde denedik, o binaları da görmüştük, yine saha çalışmalarını biz yapmıştık. Bizim yaptığımız yöntemle, bu basit yöntemle bulduğumuz risk durumu bu bina için riskli ve ağır hasar verilmiş bu binaya. Aynı şekilde Dinar depremi sonrasında -bu çalışmayı biz yapmadık, bu çalışma Orta Doğu Teknik Üniversitesinin veri tabanından alındı- ağır hasar verilen şu binanın bizim risk tespit, hızlı tespit yöntemimize göre riskli bulunduğunu görebiliyorsunuz.

Şimdi, bu noktadan sonra bu detayını anlattığım çalışmaları şu ana kadar dünyanın en saygın 2 dergisinde yayınladık. Bunlardan en önemlisi Structural Safety'di, ki bu konuda dünyanın bir numarası diyebiliriz. Orada bu yöntemi de yayınladık. Yani hazır, hâlihazırda kullanılabilir, literatüre geçmiş bir yöntem. Bu aşamada yaptığımız çalışmaları Hacettepe Üniversitesinin koordinatörlüğünde Gazi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi akademisyenlerinden kurulan bir ekip ile gerçekleştirdik ve bu çalışmaları Düzce'yle sınırlı bulunan tüm kamu yapılarında değerlendirdik. Bunu da Çevre ve Şehircilik Bakanlığıyla ortak bir proje kapsamında yaptık. Bu çalışmaların sonunda gerçekten sahada yani kitabı bilgilerle ben size biraz önce dedim ki "Bir binayı gerçekten yarım saat, bir saatte yapabiliriz." ama bu kitabı bilgi -gerçekten bu binaları biz kaç dakikada tespit edebiliyoruz, bunu yapabilmek için sahada uyguladık. Baktık ki 2 kişilik bir grubun bir günde yaklaşık olarak 20 ile 30 arası binanın kolaylıkla risk tespitini yapabildiğini gördük ve bu yapılan risk tespitini bizim geliştirdiğimiz bir yazılım sayesinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığının veri tabanına kaydedebiliyoruz. Ayrıca bu Düzce uygulaması, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'nün koordinesinde ülkemizdeki 67 ilde de başladı. Bu çalışmaya biz dâhil değil ama Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bunun uygulamasını devam ettiriyor. Birkaç haberde de belki karşınıza çıkmıştır bunun 67 ilde başladığıyla ilgili. Bu çalışmalarla ilgili en son altını çizmek istediğim nokta da bu. Ben 20-30 bina dedim ama bizim ekiplerimiz çok hızlı çalıştı, bir faktör kullanalım, güvenlik faktörü, diyelim ki bir grubumuz var 2 kişiden oluşan, bunlar günde 10 bina yapabilirsin, 10 binanın risk tespitini, bizim hızlı risk tespitimizi uygulayabilirsin. Yine aynı senaryoya 10 milyon bina için bakalım. 10 bin ekip ki burada ekipleri kurmak çok daha kolay çünkü gördüğünüz üzere çok basit şeyler topluyorlar, fotoğraf çekiyorlar, binanın önüne gidip metreyle binanın uzunluğunu ölçüyor, kat yüksekliğini ölçüyor gibi çok basit şeyler, öğretiler şeyler. Bunun işlemini yaparsanız oldukça fazla güvenlik faktörleriyle altı-on iki ay arasında tüm Türkiye'deki binaların risk sınıflandırılmasını yapabiliriz. Yani aslında o kocaman okyanusun içinden, 100 binanın içinden 20 riskli binayı yaklaşık bir yıllık süre zarfında tespit etme ihtimalimiz var.

Bu noktadan sonra, afet öncesi hazırlıklarımızı tamamladıktan sonra -tabii ki kaçınılmaz depremler oluyor, oldukça da sıklıkla oluyor artık- peki deprem sonrasında ülkemize nasıl bir fayda verebiliriz, onunla ilgili çalışmalar yapmaya başladık. Burada da aklımıza orta hasarlı binalarla ilgili sıkıntılar geldi. Bu sıkıntıyı, problemi yine öncelikle size tariflemek istiyorum sayın Komisyon üyeleri. Sıkıntımız şu: Orta hasarlı binalar üzerlerine gelen yük seviyelerine göre bazen güçlendirilebiliyorlar ekonomik şartlar altında, bazen de gerçekten astarı yüzünden pahalıya geliyor ve bunların yıkılması gerekiyor. Bu durumda da halk biraz mağdur oluyor çünkü eğer en başında bu binaların biz aslında güçlendirilemeyeceğini tahmin edebiliyorsa olsaydı, o binalar için aslında biz ağır hasar verip içinde ikamet eden insanlara daha fazla yardım yapılmasını sağlayabilirdik yani insanları mağdur etmeye bilirdik. Bununla ilgili de biz şöyle bir yöntem çalışıyoruz, şu aşamada yöntemimiz daha tamamen bitmedi ama Çevre ve Şehircilik Bakanlığıyla hâlâ üzerinde çalışıyoruz, bir iki aylık sürecimiz kaldı. Burada yeni bir matematiksel yöntemimiz var. Tespitini yaptığımız binaya yine 3 aşamalı bir filtreleme yöntemi kullanacağız. Birinci aşamada binanın üzerine gelen talep ki biraz önce size bahsetmiştim bizim gördüğümüz İzmir'deki ve Elâzığ Sivrice depreminin özelinde gelen deprem senaryosu bizim kitabı olarak hesapladığımız tasarım deprem senaryosundan çok daha farklı, çok daha düşük. O zaman bizim aslında gelen yüklere göre binaları sınıflandırmamız gerekiyor. Yani aslında bir binayı ben tasarlarken 100 birimlik kuvvete göre tasarlıyorsam ve deprem anında o binanın üzerine 50 birimlik kuvvet geldiyse ve hâlâ o bina çok ağır hasar aldıysa o zaman o binanın gerçekten teknik olarak bir sıkıntısı var. Bu binanın güçlendirilmesi oldukça zor çünkü 100 birim için tasarladım ve 50 birim geldi ve ağır hasar aldı. O binaları ayıklamamız lazım. Bunun için de yine ikinci aşamada bizim geliştirdiğimiz hızlı tarama puan kontrollerini yapıyoruz ve son aşamada, bu ülkemizin gerçeği, bundan kaçamayız, binanın beton kalitesine de bakmak zorundayız çünkü bazı binaların beton kaliteleri gerçekten 5 megapascalın bile altında.

Bu kısım biraz teknik ama çok hızlı geçmeye çalışacağım. Yapmak istediğimiz, amaçladığımız, hayal ettiğimiz kısım şu: Diyelim ki bir binamız var, bu bina “orta hasarlı” olarak addedilmiş AFAD birimleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ya da üniversitelerce. Bu binanın çevresindeki AFAD istasyonlarından yer ivmelerini topluyoruz, bu da bize bu binanın ne kadarlık kuvvete maruz kaldığını gösteriyor. Daha sonra bu binanın hasar durumunu tespit ediyoruz, sonra diyoruz ki: Bu bina “orta hasarlı” ya da “ağır hasarlı” diye. Sonra da size bahsettiğim gibi, “Acaba bu bina ne için tasarlanmıştı?” ki burada gösterdiğim, şu nokta nokta grafikler tasarlandıkları; “Bu bina ne yaşadı, ne kadarlık bir yük aldı üstüne?” o da şu kırmızı, çizgi çizgi gösterdiklerimiz. Burada yük-talep-kapasite oranlarıyla –ki burası biraz teknik bir konu ama- bir şekilde binanın ne kadarlık bir yüke maruz kaldığını ve ne kadarlık bir artı potansiyelinin kaldığını tahmin edebiliyoruz.

Burada binaların bir kısmını filtreledik, ikinci kısımda, daha önceden size açıkladığımız bu tarama-puan kontrolleriyle bir daha filtreledik. Son aşamada da artık dediğim gibi ülkemizin kaçınılmaz sorunu... Çok düşük beton, 5 megapascaldan daha düşük bir beton varsa, zaten direkt o binanın güçlendirilemeyeceğini... Çünkü burada güçlendirme yaparken ankraj yapmamız gerekecek, o ankrajların tutmayacağı aşıkâr; onları da eleyeceğiz ya da aşırı derecede -ki son zamanlarda İstanbul'daki binalarda oldukça görebiliyoruz- korozyon olan yani içindeki donatıların, demir çubukların korozyona uğradığını tespit ettiğimiz binaları da direkt filtreleyip onları da ağır hasara çekmek istiyoruz. Peki, bu bize neye yarayacak? Bu da şuna yarayacak? Diyelim ki bizim oturma alanımız 1.000 metrekare, bu binanın güçlendirme proje bedeli –bir sonraki slaytta verdiği üzere- 2021'in fiyatlarıyla birlikte 54.500 TL civarında. Bu binalardan, eğer bin bina varsa elimizde, eğer yüzde 30'unu biz bir şekilde tespit edebilirsek yani 300 binaya şu bedeli ödemiş olacağız çünkü zaten bu bedeli verdikten sonra diyecekler ki: “Güçlendirilemez.” O zaman o 54.500 lira nereye gitti? Boşa gitti. Ülkemizin yaklaşık olarak bin binada 16,5 milyon lirasını kurtarmış oluyoruz.

Bu noktadan sonra, mevzuatla ilgili de çok kısa zamanınızı alacağım. Mevzuatla ilgili küçük değişiklikler yapılabileceği görüşündeyiz, sizlere bu görüşümüzü iletmek istiyoruz. Burada orta hasarlı binalarla ilgili aslında açık bir mevzuat var, oraya şunu ekleyebiliriz ya da sizin görüşlerinize sunmak istiyoruz: Yeni bir madde ya da yönetmelik, bu yönetmelik de “Orta hasarlı olduğu belirlenen binaların güçlendirilmesine veya güçlendirilmesi uygun bulunmayan orta hasarlı binaların, orta hasardan ağır hasara dönüştürülmesine dair teknik esaslar Bakanlıkla hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.” gibi bir madde eklenebilirse bu size bahsettiğim güçlendirilme ihtimali çok düşük olan binalar ayklandıktan sonra, mevzuata uygun bir şekilde de onlar için aktarılabilecek fonlardan bir şekilde feragat edilebilecektir görüşündeyiz.

Bir de şu anda yürürlükte olan, 2018 yılında yazılmış, daha doğrusu yazımı bitirilmiş, 2019 yılında aktif olarak kullanılan Deprem Şartnamesi’nde bizim gördüğümüz bir karmaşa, çelişkili bir hüküm var. Ondan da sizleri haberdar etmek istedik. Bu hükümler, aslında Deprem Şartnamesi Türkiye’de kullanılan, deprem sonrasında ya da öncesinde binaların güçlendirilmesinde kullanılan tek yönetmelik, yegâne yönetmelik diyebiliriz; başka bir yönetmeliğimiz yok. Ama bu yönetmeliği açıp bakarsanız, yönetmeliğimizde farklı farklı bölümler var, yaklaşık 20 bölümden oluşuyor, 15’inci bölüm binaların nasıl güçlendirileceğiyle alakalı ya da binaların sismik performanslarının, deprem performanslarının nasıl hesaplanacağıyla alakalı. Burada açık bir hüküm var: 15.1.6 açıkça diyor ki: “Binada hasara neden olan bir deprem sonrasında hasarlı binanın deprem güvenliği bu bölümde verilen yöntemlerle belirlenemez.” Yani bu şartnameyi, bu yönetmeliği deprem sonrasında bir bina için kullanamazsınız. 15.1.7 –ki bir sonraki madde oluyor- “Binada hasara neden olan bir deprem sonrasında hasarlı binanın güçlendirilmesi ve daha sonra güçlendirilmiş binanın deprem performansının belirlenmesi için bu bölümde verilen esaslar uygulanacaktır.” Yani bir tane maddede “uygulanacaktır”, bir maddede “uygulanamaz” diyor. Yani ya birinci maddenin ya da ikinci maddenin güncellenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Son olarak da afet sonrası barınmayla ilgili sizlerin zamanını almak istiyorum bir beş dakika kadar. Afet sonrası barınma da aslında hayatımızın değişmeyecek gerçeklerinden bir tanesi. Çünkü afetler yaşandıktan sonra, binalarımızda hasar gördükten sonra o psikolojiyle binaların içine girmek istemiyoruz. Binamızın çok sağlam olduğunu bilemiyoruz çünkü artçı depremler olmaya devam ediyor, insanlar korkuyor çünkü çok büyük bir deprem yaşadılar. Bu psikolojiyi kaldırmak çok zor, o yüzden bu barınma ihtiyacından kaçınmak ihtimalimizde yok. Bunun için de alternatiflerimiz var. Tabii ki şu ana kadar geliştirdiğimiz en iyi alternatif çadır kent ya da prefabrik konteynerler olabilir. Ama bunlarla ilgili de bazı sorunlar yaşıyoruz. Bu sorunlardan ilki; bir bina yıkıldığı zaman o binada oldukça yüklü moloz yığını bizim elimizde kalıyor. Bu da yapılan hesaplamalara göre -yine Kandilli Rasathanesinin yaptığı aynı çalışmadan aldık- İstanbul’daki bir depremin -yani 7,5 büyüklüğündeki senaryo depremi- yaklaşık 25 milyon ton ağırlığında bir enkaz ortaya çıkarabileceğini söylüyor ve yaklaşık olarak yine aynı deprem senaryosunda 640 bin hanelik acil barınma ihtiyacının ortaya çıkacağı tahmin ediyor yani bu çok büyük bir değer. Hane başına 3 nüfus -ki oldukça iyimser bir kabul- yaklaşık 2 milyon kişiyi acil barındırmak zorundayız. Bunun için dediğim gibi 2 alternatifimiz var ama bu alternatiflerin biraz sıkıntıları var. İlk alternatif çadır kenti. Bunun sıkıntılarını sıralamak gerekirse;

Bir; Isı yalıtımı gerçekten çok düşük çadır kentlerde. Çadırların bizi dışarıdaki soğuktan koruma ihtimali bayağı düşük. Bunun için oldukça fazla soba kullanımına ihtiyaç duyuyoruz çünkü içerideki sıcaklığı artırmamız gerekir ama bu da yangınlara ya da zehirlenme ihtimallerine neden oluyor. Yani neredeyse her deprem sonrasında çadır kentlerde yangın çıktı gibi haberler görüyoruzdur.

Hijyen problemleri sorunları oluyor ve çadır psikolojisi de gerçekten çok yaşanılabilir bir ortam olmadığı için insanların psikolojilerini etkiliyor.

Peki, bunu bir aşama ileriye götürsek, her yere konteyner kent kursak. Yine, ısı yalıtımını biraz daha iyi yapabiliyoruz ama gerçekten bir betonarme bina gibi bir ısı yalıtımı yapamıyoruz. Burada konteyner kentlerimizi kurarken altyapısal problemlerimiz, özellikle tuvalet ve banyo problemlerimiz oldukça fazla oluyor. Yine, bu da hijyen problemlerini getiriyor yanımıza ve bu, ister istemez çok da uzun süreli konaklamaya uygun bir yapılaşma değil. O yüzden bizim bir şekilde bunu geliştirmemiz gerekecek. Bu konuda da Mustafa Hocam sizlere birkaç alternatif sunacak.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim, saygılar sunarım.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Sayın Başkanım ...

Biz bu iki konuyu da çok uzun zamandır dert edindik kendimize. Aslında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığıyla birlikte 2015 yılında Türkiye yıkım mevzuatının geliştirilmesi ve ciddi bir kurum oluşturulmasıyla ilgili çalışmalara başladık. Bu çalışmalar sonrasında İngiltere'yle iş birliğiyle "Acaba biz -bu kaynaklarımız da bitiyor, sonsuz değil- acaba bu atıkları alıp verimli bir şekilde, tekrar hiç olan malzemeye ihtiyaç duymadan yani çöplükten bir ekonomi oluşturabilir miyiz?" üzerine bir çalışma yaptık. Amacımız ne? İnşaat yıkıntı atıkları ile bütüncül ve döngüsel çözüm odaklı yeni nesil bir geri dönüşüm modelini geliştirmek. Bir sonraki slaytta göreceğiniz üzere sökülüp takılabilir, tamamen atıklardan oluşturulmuş, mekanik özellikler bakımından gerçek yapısal malzemelerden hiçbir farkı olmayan, ihtiyaç duyulan yere kurulabilecek, tekrar da gerektiğinde oradan kolay bir şekilde sökülüp yalıtım, ısı yalıtımı özelliğine sahip sistemler geliştirmeye çalıştık. Bu konuda gerçekten, bir başka konudur, çok önemli bir başarı elde ettik. Bir sonraki slaytta göreceğiniz üzere İngiltere'yle yapmış olduğumuz proje de İngiltere'de geçen yıl bir ödül aldı. Bu kapsamında bize şöyle denildi...

(Mikrofon arıza nedeniyle kapandı)

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Değerli Hocam, şimdi sesinizde ara ara boğukluk oluyor. Ya mikrofon biraz eko yapıyor ya da mikrofonun önünde bir engel var.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Sayın Başkanım, şimdi nasıl acaba? Daha yaklaştım.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Şimdi biraz daha iyi Hocam, evet.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Bu yapmış olduğumuz çalışmanın neticesinde İngiltere'den şöyle bir destek aldık: 2021 yılı içerisinde tamamen bu atıkları değerlendirerek demo bir ev yapacağız, bunu ülkemizin hizmetine açacağız. Tabii, biz bu desteği biraz daha ilerletelim derken, ülkemizde bu kapsamda hem atıkları değerlendirmek hem de gerçekten, ihtiyaç sahiplerine afet sonrası destek çıkmak üzere Avrupa Birliğinden yaklaşık 1,7 milyon euroluk bir hibe getirdik ülkemize. Tahminimiz, bu yılın sonunda bu çalışmaları neticelendireceğiz.

Bir de, bir sonraki slaytta bir başka yenilik daha oldu. Acaba, tamam, peki, sökülüp takılabilir sistemlerin yerine bu savunmasız gruplar için üç boyutlu yazıcı sistemi gibi bir yöntem geliştirebilir miyiz? 2018 yılında TÜBİTAK destekli bir projeye ilk önce üç boyutlu eklemeli imalata uygun atıklardan beton geliştirilmesini, bu geliştirmeler sonucunda Katar'la iş birliği yaparak ikili ilişkimizin sonrasında ülkemizde ilk kez üç boyutlu beton basabilecek yazıcı sistemlerini geliştirmeye başladık. Peki, bu bize ne sağlayacak? Biraz sonraki gösterimlerde paylaşacağım sizlerle Sayın Başkan ve Komisyon üyeleri. Burada gördüğünüz üzere, tamamen kalıpsız, beton malzemesini istediğiniz şekilde dökebilecek, yeri geldiğinde oda, pencere, kapı, çatı, tavan, bütün tasarımları kolay bir şekilde üretebileceğimiz bir sistem yapacağız. Bu sistemde gördüğünüz üzere, bu ilk yaklaşık bir yıl önceki laboratuvarından elde ettiğimiz demo çalışmalarımızdı, o anki aşamamız. Şöyle söyleyebilirim: Bir sonraki slaytta, yine iş birliği yaptığımız,

ortaklık yaptığımız bir grupla sahada üç boyutlu geliştireceğimiz beton yazıcı sistemleriyle, bu şekilde, özellikle afet sonrası gerçekten ısı yalıtımı yüksek, konforu yüksek, mevcut üretim tekniklerine göre minimum aylarca süren inşaatları günlere dökecek; aynı şekilde, ses ve ısı yalıtımı açısından sorun yaşamayacağımız bir inşaat tekniğine dönüştürüldü. Bununla ilgili de şu anda Türkiye’de bir sanayi ortağıyla, tamamen yüzde 100 yerli bir sanayi ölçekli üç boyutlu beton yazıcı geliştirmek üzereyiz. Tahminim bu yılın sonunda malzeme de hazır, bunlar da yüzde 100 yerli ve atığı dayalı bir malzeme. Bununla ilgili de çalışmalarını umarım bu yıl hem sizlerle hem Bakanlığımızla paylaşmış olacağız.

Bir de, özet olarak bugünkü anlattığımız konularda neler yapabiliriz? Şimdi birkaç başlıkta bunları toplarsak; bir, yapı stokuna ilişkin, gerçekten, kurumların eş güdümsel çalışmalarıyla, yapı stoku hızlı tarama yöntemleriyle, biraz önce anlattığımız neredeyse insan kaynağı haricinde hiç maliyeti olmayan ve kentsel dönüşümde risk teşkil eden bölgelerde bir önceliklendirme rahatlıklarıyla yapabiliriz.

Bir diğer konu, yapı sayısının fazlalığı nedeniyle -yaklaşık, tahmin ettiğimiz 6,5 milyon yapı diyorlar, ki biz 10 milyon yapı diyelim- özellikle pandemi döneminde kurulan Bilim Kurulu gibi deprem kurulu, kentsel dönüşüm kurulu, benzeri kurullar kurularak bu tür yapı stokunun belirlenmesi ve kentsel dönüşüm çalışmalarının stratejisi üzerine çalışılabiliriz.

Bir diğer konu Alper Hocomamızın afet sonrası bahsettiği orta hasarlı binaların matematiksel kolay bir yöntemle... Gerçekten bu bir kangren, bizim sahada yaşadığımız en önemli problemlerden birisi orta hasarlı binalar. Bunları güzel bir şekilde ağır hasara ya da hafif hasara aktarabilecek matematiksel yöntemlerin geliştirilmesi tahminin birkaç ay içerisinde bunlar da hazır olacak ve deprem sırasında olan seferberlik hâli benzeri bir yaklaşımla başta İstanbul olmak üzere deprem riski altında yer alan, nüfus ve sanayi yoğunluğu olan illerde belirlenecek hızlı taramayla yapıların genel durumunun belirlenmesi ve buna bakarak kentsel dönüşüm çerçevelerinin, stratejilerinin geliştirilmesi.

Kentsel dönüşümle ilgili bazı önerilerimiz var. Biraz inşaat mühendisliği... Özellikle finansman konusunda belediyelerin bütçelerinin bir kısmının tamamen bu konulara ayrılması -bizler bu konularda belediyelerle de yakın çalışmalar yaptık- veya faturalara yansıtılacak bazı vergi oranlarıyla kentsel dönüşümlerin özellikle kira yardımlarının veya diğer giderlerin fonlanması...

Diğer başka önerilerimiz, eğitime ilişkin... Bu konuda özellikle sizlere bir şeyler vurgulamak isterim çünkü biz işin eğitim tarafındayız. Şimdi, Ankara’da eğitime ulaşma imkânı ile Türkiye’nin taşra bölgelerinde eğitime ulaşma imkânı aynı değil. Biz bir şekilde, çok daha fazla, taşradaki teknik personele ulaşmak zorundayız. Bu kapsamda biz Hacettepe Üniversitesi olarak ne yaptık? Çevre ve Şehircilik Bakanlığıyla birlikte -bir sonraki slaytta da görebilirsiniz- biz bir yapı işleri teknolojisi uzaktan eğitim programı açtık. Bu kapsamda Bakanlık ilk 2020 Ocak ayında talepleri topladı. İlk yıl talebimiz 300 kişi oldu ama YÖK’ün bize verdiği bilgi, 50 kişi alınacak, ikinci yıl 380 kişi. Bu dönem yine bir 50 kişi alacağız, bu dönem de 170 kişi başvurdu. Ne oldu bu eğitimlerle? Ankara’nın bütün üniversitelerinden, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinden konusunda uzman, bütün yönetmeliklerin, mevzuatların yazımına katılan teknik hocalarımız Türkiye’nin dört bir yanındaki teknik personele eğitim vermeye başladı ve gerçekten çok güzel dönüşler almaya başladık.

Bir diğer önerimiz kentsel dönüşümle ilişkin yine. Yapı bazlı dönüşümler yerine -belki bunu birçok kez duymuşsunuzdur ama- alan bazlı dönüşümlere kesinlikle ağırlık verilmesi, finansal desteklerin bu konuda eksiksiz sağlanması, kredi destek tutarının da tıpkı kira yardımı gibi bölgelere göre farklılık göstermesi gerekmekte. Yapılacak alanlarda, yapı stoku yoğun bölgelerde, vatandaşlar genellikle olduğu bölgede kentsel dönüşüm istiyor ama bir şekilde, rezerv yapı alanlarıyla onları ikna ederek başka alanlara taşınması ve riskli yapıların tespit esaslarında Bakanlığın “KAYES” diye adlandırdığı kamu yapılarının

tespitiyle ilgili geliştirmiş olduğumuz birinci aşama yönteminin normal şahıs yapıları için de geçerli olması... Bir sonraki slayda baktığımızda birkaç önerimiz daha var. Bu yüzde 10'luk teminat bedeli -özellikle müteahhit arkadaşlarımızın birçoğuyla- belki yüksek bir bedel olmayabilir ama gerçekten müteahhitlerin bir kısmını kentsel dnşmnden uzaklaştırıyor.

Bir de dar gelirli vatandaşlara sadece kira yardımı değil, evinin taşınma yardımı ya da riskli yapı tespiti sırasında bu giderlerinin karşılanması konusunda da Bakanlığın destek vermesi bence olumlu bir adım olur ve özellikle 50 yaşın üzerindeki binaların ya da 1999 yönetmeliği yani deprem öncesi yapılan binaların ya da deprem fay hattının üzerindeki yapıların ya da ne yazık ki yapı kayıt belgeli, bu belgeyi alan yapıların öncelikli olarak değerlendirilmesi, bu yapıların satışı ve kiralanması hususuna bazı şartlar konulması gerekebilir.

Genel olarak son söz söylediğimde: Gerçekten, biz bir deprem lkesiyiz. Artık, deprem olacak mı, olmayacak mı, kaç byklğinde olacak, nerede olacak, bu tartışmaları ne yazık ki geçmiş olmamız lazım ancak televizyonlarda tartışmalar hep bunun üzerine kurulmuş. Bu Komisyon umarım ki ülkemiz adına milat olur. Yani riskli yapılar mevzuatı çıkalı dokuz yıl oldu, belirli bir yol alınsa da gerçekten, Sayın Başkan ve Komisyon yeleri, hedefimizden çok uzak durumdayız. Bu sebeple, kentsel dönüşümü hızlandıracak her adımın süratle alınması lazım. Bizler de akademisyenler olarak ülkemize ve vatandaşlarımıza, bakanlıklarımıza elimizden ne geliyorsa yapmaya da hazırız.

Teşekkür ederim.

BAşKAN REEP UNCUOğLU – Değerli Hocam, biz teşekkür ediyoruz. Hem Alper Aldemir Hocamız hem de siz önemli hususlara değindiniz bu sunum içerisinde.

Tabii sayın milletvekillerimizin de soruları olacak. Bu soruları hem sizin önerdiğiniz metotları daha iyi anlamak hem de diğer nerileri de değerlendirmek açısından birlikte değerlendireceğiz.

Tabii öncelikle ben Alper Hocanın sunumunda bize tavsiye ettiği ve aynı zamanda da yayınlanmış olan bu risk tespit metoduyla alakalı biraz daha bilgi vermesini isteyeceğim. şimdi, anladığımız kadarıyla bu hızlı tarama metodunun yapılan çalışmalar neticesinde o puanlamanın çok uygun bir korelasyon sağlamadığı, yapılan tüm çalışmalarda bunların puanlamaya göre riskli hasar alıp almaması durumunun bize çok belirgin bir veri sağlamadığı, detaylı analiz de hem çok fazla iş gücü ve zaman gerektirdiği, netice itibarıyla da hocamızın önerdiği matematiksel bir metodun yine uygulanarak anlattığı puanlamalar ve bu dağılımın içerisinde mavi, gri ve kırmızı bölgelerde isabet oranlarının yüksekliğinden bahsetti. şimdi bu metot nasıl uygulanıyor? Yani yine gözleme dayalı, yine belli bir form üzerinden veri toplayan ve bu verileri de başka bir matematiksel yazılıma aktaran, oradaki birtakım parametrelerle ya da istatistik verilerle, belli çarpan etkileriyle puanlanmaya dönüştüren bir yazılım mıdır? Yani bu yayınlanmışsa uygulanabilirliği nasıldır? Bu yazılıma göre riskli yapı tespiti yapacak personelin eğitimi vesaire ya da bunun maliyeti ne ölçekte olacaktır, ne düzeyde olacaktır? Bir de şimdi, bu yazılımı hocamız önerdiğinde anlıyoruz ki orta hasarlı binalara da bunu bir şekilde uygulayarak orta hasarlı binaların glendirilemeyecek olanların tespitinde bu metodun kullanılıp onların ağır hasara dönüştürülmesini ikinci bir aşama işlem olarak, mevzuatta taslak ek maddeler önererek ortaya koyuyor. Bu konuyu biraz daha aarsa... Bu metodun bahsettiğimiz diğer hızlı tarama metodundan uygulama açısından farkının ne olduğunu ya da değerlendirme esası açısından, uygulanan değerlendirmedeki puanlamaya esas birtakım veriler, özel istatistik sonucu çıkmış ya da bütün gözlemle edinilen birtakım parametrelerin matematiksel karşılığına göre bir sistem midir? Bunu aarsa memnun oluruz. Başka sorularımız da olacaktır, önce bu konuda daha detaylı bir bilgi alırsak memnun olacağım.

DOÇ. DR. ALPER ALDEMİR – İsterseniz ben bu konuda sizleri bilgilendireyim Sayın Komisyon Başkanım, Komisyon yelerim.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Buyurun Alper Hocam, evet.

DOÇ. DR. ALPER ALDEMİR – Bununla ilgili isterseniz bu yayını sizinle paylaşmak istiyorum, bizim yaptığımız yayını. Bunun aslında mantalitesi onlarca yıldır aynı şekilde gidiyor ama biz burada yeni bir şey yapmak istedik. Yaptığımız şey şu: Aslında ulaşmak istediğimiz nokta, şu detaylı analizin sonuçları. Detaylı analizin sonuçlarıyla bir şekilde basitleştirilmiş yöntemle aldığımız sonuçların korelasyonunu kurmak, bağılıklarını kurmak istiyoruz. Bunun için biz yeni bir tane yöntem kullanmak istedik, o yöntemle de -buna “lojistik regresyon” deniyor ve uygulamasıyla ilgili size puanlarımızın olduğu tabloyu göstermek istiyorum. Yaptığımız şey şu; ben hafif hafif çevirmeye çalışacağım bu İngilizce yayını olduğu için, kusura bakmayın, bu kat sayısı bizim bulunduğumuz deprem yöresine göre kat sayımız arttıkça eksi 18 puan eklemek zorundayız. Şöyle bir örnek vereyim: 3 katlı bir binamız var birinci deprem bölgesinde. O zaman buna biz 3 çarpı eksi 18 kadar yani eksi 54 birimlik ceza uygulayacağız. Daha sonra binamızın fotoğrafından ya da içine girdiğimiz zaman baktık, içinde betonarme mi yani hem beton hem de donatılardan oluşmuş bir döşeme sistemi mi var yoksa ahşaptan mı yapılmış? Bununla ilgili de eğer ahşapsa eksi 1 puan daha bir ceza uyguladık. İçinde kullandığımız malzeme yani dolu tuğla mı kullandık, delikli tuğla mı kullandık, “Bims” denilen bir malzeme var, onu mu kullandık, ona göre eksi 2 puan daha verdik. Kat yüksekliğine göre eksi 15 puan uyguladık yani 3 metrenin üstündeyse eksi 15 puan daha ekledik ve en sonunda, her bir bina, bina tipinden bağımsız artı 80 puan zaten cebine bonus olarak taşıyor. Eğer bunların hepsini, bu ceza puanlarını alt alta topladığımız zaman sıfırın üstünde kalıyorsa -ki bu durumda- biz onları “risksiz bina” diye addediyoruz yani size gösterdiğim mavi bölgedeki binalar. Eğer eksi 100’ün altında kalıyorsa o zaman bunlar gerçekten çok riskli binalar mesela şu aşamada gördüğümüz gibi. Yani şu elimizdeki -atıyorum- 100 binanın aslında benim ilk bakmam gereken 8 tane binası varmış. “Bunları ben bir ayıklayayım, ondan sonra geri kalanlara bakarım.” mantığıyla ilerlemek istiyoruz Sayın Başkanım. Bu noktada da yaptığımız akıllıca yaklaşım şu, literatürde bunu daha önce kimse yapmamış: Öncelikli tabloyu çizdik. Yani ben olsam, bir binayı riskli olarak tariflemek istesem elimde hangi yöntemler var... En önemlisi ikinci aşama dediğim yöntem ama bunu uygulayamıyorum, o zaman ben buna bir veri tabanı oluşturayım, bu veri tabanından da baktığım fiziksel özellikleri istatistiksel yöntemler kullanıp ceza puanlarına dönüştüreyim, bu korelasyonu sağlayabilirsem en sonunda acaba gerçekten deprem sonrasında da işe yarıyor mu, ona da bakarım. Aşama aşama gittik, ilk önce korelasyonu kurabiliyor muyuz, ona baktık ki çok yüksek korelasyonlar kurduk. İkinci aşamada baktık, bizim aldığımız veri tabanı belki de gerçekten seçilmiş bir veri tabanıdır, test veri tabanı oluşturduk kendimize, yeni 200 tane bina daha aldık, o test veri tabanında da iyi çalıştığını gördük, sonra baktık, dedik ki her şey kitabı kaldı, peki, sahada da gerçekten uygulayabilir miyiz, o zaman da deprem sonrası araştırmaları yaptık, artık içimize sindi, yayınıımızı yaptık.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Ben burada bir şey ekleyebilir miyim Sayın Başkan.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Buyurun Hocam.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Düzce ilini, burayı Bakanlık pilot olarak seçti. Düzce ili ve altındaki bütün ilçelerde üniversiteden yeni mezun ya da 4’üncü sınıf inşaat mühendisliği öğrencilerinden 10 tane ekip kurduk 2 kişilik. Orada; köylerde, ilçelerde yaklaşık 3 bin tane konut, kamu binası vardı. Tek sorun, Düzce’nin bazı ilçeleri gerçekten coğrafi olarak sıkıntılı bir bölgede, oralara ulaşmak biraz vakit aldı.

Gider olarak şunu düşünebilirsiniz: Bir yazılım gerçekleştirdik ve ellerinde tabletlerde yüklü, o yazılıma sadece verileri giriyorlar, yazılımın arka planında algoritma kendi kendine otomatikman basit matematik işlemleriyle puanı hesaplıyor. Bunun maliyeti sadece sahada çalışan insanlar; bir. Eğitim kısmı: 4’üncü sınıf öğrencilerine bile biz bunun eğitimlerini çok rahat verebiliyoruz; iki. Bundan sonra

Bakanlık bu yöntemi bir buçuk yıldır 67 ilde tüm kamu binalarında test ediyor. Bugün bildiğimiz kadarıyla 67 ilde kamu binalarının hepsi bitti ya da bitme noktasına geldi. Biz diyoruz ki normal şahıs, normal konut yapıları için de bu puanı hesaplayın. Artık, bu puanları belediyelerin de desteğiyle tüm belediyeler aracılığıyla o belediye sınırları içerisindeki binaların bir ön taramasını yapıp hızlı bir şekilde puanlamasını yapmak... Bütçe olarak, tekrar söylüyorum, çalışan insan haricinde başka bir bütçesi yok.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Şimdi, KAYES'te yapılan yöntemin uygun olduğundan bahsediyorsunuz ve bu yöntemin özel yapılara da uygulanabilirliğinden bahsediyorsunuz. Şimdi, Alper Hocamızın anlatımından lojistik regresyonla ilgili bu bir veri bilim sınıflandırma metodu; siz bunu kullanarak burada hızlı tarama metoduna nazaran daha isabetli bir metod geliştirdiğinizi söylüyorsunuz ve akademik olarak bu şekilde yayınlanmış. Bunun bizim yönetmeliklerimize girecek şekilde, KAYES'le benzerliği nedir? Madem KAYES'te uygulanan yöntem uygun, sizin önerdiğiniz bu lojistik regresyon metoduyla yapılan sınıflandırmanın KAYES'le benzerliği ya da farklılığı nedir? Ya da bu metodunuzun bizim bu sınıflandırma çalışmalarının, hızlı tarama metodu yerine girebilmesi için sizin herhangi bir şekilde teklifiniz oldu mu? Yani, bu uygulamanın daha isabetli sonuçlar sağlayacağı noktasında herhangi bir yönetmeliğe girmesi için bir girişiminiz oldu mu Hocam?

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Sayın Başkan, galiba bir yanlış anlaşılma oldu. KAYES bizim geliştirdiğimiz bir yöntem, Kamu Yapılarını Envanter Sistemi çalışması yöntemi...

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – KAYES'te bu yöntemi mi uyguluyorsunuz?

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Ama kamu yapıları için, şimdi, biz bu yöntemi konut yapıları için de... Çünkü kamu yapıları deprem risk tespiti yapılırken biraz daha güvenlik katsayılarıyla çarpılıyor. Biz de kamu yapılarının risk sonucunu tahmin edecek bir yöntem geliştirdik ve KAYES kullanılıyor şu anda.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Tamam.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Biz diyoruz ki...

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Bunu özel yapılar için de...

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Şu an konutlara da yapalım. diyoruz, konutta da kullanılsın demek istiyoruz.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Tamam, şimdi anlaşıldı. KAYES'te kullanılan bu yöntem kamu yapılarının güvenlik katsayıları daha farklı olduğu için, siz, bunu özel sektörde yapılmış kullanımda olan yapılar için de geliştirdik diyorsunuz. Bunun kullanılması isabetli olacaktır.

Peki, bu noktada “Bunun yazılımının, bunun tabletlere uygulamasının, bu matematik modelin bir ara yüz hâline getirilerek ilgili idarelerce, yerel yönetimlerce kullanılmasının bir maliyeti yok.” diyorsunuz. Bu sadece oradaki personel, yerinde yapılacak tespit, gözlem, seyahat giderleri... “Ama bu yazılım geliştirildi, hazır, özel yapılar için de kullanılabilir.” diyorsunuz. Peki, doğru anladık o zaman şimdi.

Peki, orta hasarlı yapıların orta hasarlılık tespitinden sonra güçlendirilemeyeceğinin anlaşılması hususunda, sizin öngördüğünüz 2 kademeli bir yaklaşım yerine, orta hasar tespitinde sizin öngördüğünüz metodun kullanılarak da doğrudan ilk anda, orta hasar güçlendirilemeyecek olmasının da ilk etapta tespit edilip, anlaşılıp doğrudan ağır hasar verilme uygulaması yapılması mümkün değil midir?

DOÇ. DR. ALPER ALDEMİR – Mevzuat gereği mümkün değil Sayın Başkanım, çünkü aslında insanlar, AFAD ekipleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ekipleri orada gözlemledikleri hasarları tespit ediyorlar, ona göre sınıflandırma yapıyorlar...

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Onların da kendilerinin bir metodolojisi var.

DOÇ. DR. ALPER ALDEMİR – ... bunun değiştirilmesi için maliklerin bir şekilde itiraz etmeleri gerekiyor. İtiraz ettiler diyelim, yine, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı gözlemsel olarak bakıyor ve diyor ki “Evet, ben burada bu çatlağı görmüştüm, o yüzden hâlâ bu orta hasarlıdır.” Ama biz diyoruz ki “Bir aşama ileriye görelim.” çünkü analizler sonucunda gerçekten bu binanın ağır hasarlı çıkması gerekiyorsa ya da çok ağır derecede güçlendirilmesi gerekiyorsa, o zaman biz bu insanlara şöyle bir opsiyon tanıyalım: Bu aşamada orta hasar almıştır binanız ama oldukça kötü durumda. Neden? Çünkü beklediğimiz ya da gelen deprem senaryosu, beklediğimiz deprem senaryosunun çok altında sizin temel hatalarınız var, bunlar da güçlendirmeye çözülemez ya da astarı yüzünden pahalıya gelir, size bir opsiyon daha sunalım. Bu, evet, orta hasarlı olarak ilan edilmiştir ama mevzuat gereği bu matematiksel metotla bakıldıktan sonra sizi ağır hasara sevk etme ihtimalimiz var ama mevzuat gereği şu aşamada sadece gözlemsel olarak yapılabilir ve bu değiştirilemiyor.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Şimdi, yalnız şöyle bir durum ortaya çıkıyor: İtiraz gelmemesi durumunda güçlendirilmesinin mümkün olmayacağı, sizin parametrik çalışmanıza göre güçlendirilmesinin mümkün olmayacağı bir yapıda oradaki hak sahipleri itiraz etmeyebilir, binayı güçlendirmeye kalkışabilir. Yani, AFAD’ın yaptığı hasar tespitine itiraz etmezler, binayı güçlendirmeye kalkarlar ve o aşamada belki telafisi olmayan bir durumla ya da başarısız bir güçlendirme tablosuyla karşılaşabilirler. O açıdan, sizin bu hasar tespit metodolojinizin içine katılarak orta hasar tespit edilmiş binaların, orta hasar duyurusunun ilanının yapılmadan evvel, yine aynı hasar tespit yapan ekip tarafından ya da 2’nci bir ekip tarafından hızlı bir şekilde güçlendirilip güçlendirilmeyeceğine de bakılarak bir seferde kararın verilmesi, açıklanması daha isabetli olacaktır. Yani vatandaşın itiraz mekanizmasının bu arada işlemlerini beklemek ya da ona bağlı bir işlem hâline getirmek sağlıklı olmaz. Eğer siz orta hasarlı yapının güçlendirilip güçlendirilmeyeceğine dair uygulamanızın hızlı bir uygulama olduğunu ve bunu da uygulayacak ekiplerin eğitimini rahatlıkla alıp bu korelasyonu sizin matematik modelinize tabi tutup birkaç ilave veriyle karar alabileceklerini öngörüyorsanız, o zaman sizin bu metodolojinizi sahada AFAD hasar tespiti elemanlarınca orta hasarlı tespit edilmiş yapılarda açıklanmadan 2’nci bir işlem olarak biz direkt mevzuatın içine alabiliriz.

DOÇ. DR. ALPER ALDEMİR – Öyle bir şey bulabilirsek tabii, daha sağlıklı olur.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Ben burada bir şey söylemek istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Buyurun.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Şimdi, deprem bölgelerinde deprem sonrasında ne yazık ki bazen siyasilerin orada yapmış olduğu ivedi... Gerçi o da orada vatandaşların talepleri doğrultusunda, çok hızlı değerlendirmeler sonucunda zaten meydana gelen bazı sorunları, aksaklıkları gidermek için yapılan bir şey.

Şimdi, Alper Hocamızın bahsettiği bu yöntem, bizim bahsettiğimiz çok hızlı ön eleme yönteminin bir ileri, biraz daha vakit alabilecek, yani ne diyebiliriz? Biz dünyayı yarım günde yapabilir miyiz Alper Hocam?

DOÇ. DR. ALPER ALDEMİR – Bir gün diyebiliriz Hocam.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Hocam, bir gün, orta hasarlı tespit edilmiş yapıların ilan edilmeden önce tekrar güçlendirilip güçlendirilmeyeceğine dair sizin metodunuzla değerlendirilmesi bir günse, bu uzun bir süre değil. Yani burada hasar tespit çalışmaları, burada orta hasar, ağır hasar tespitleri zaten süratle yapılabilir. Bunlar da herhangi bir siyasi etki vesaire de yok. Bu konuda bizim kurumlarımızın, AFAD olsun, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olsun, DASK olsun ortak metodolojileri zaten var, son derece

yetkin kadroları da var. Bu noktada, eğer güçlendirmenin gerçekten sizin öngördüğünüz metotla “Orta hasar durumunda değerlendirilmesi hem millî kayıpların önüne geçecek hem başarısız güçlendirmeleri engelleyecek.” diyorsanız, bu konuyu enine boyuna daha fazla hem ilgili Bakanlıkla, Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızla, Yapı İşleriyle de AFAD’la da görüşerek sizin metodunuzu mevzuat içinde yer alarak özellikle orta hasarlı binalarda hemen akabinde gerçekleştirilecek 2’nci bir metot olarak öneririz ve o şekilde uygulanması daha iyi olur. Öbür türlü vatandaşın itirazına bırakmak...

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Bu, doğru ve mantıklı olanı Sayın Başkan. Ama gerçekten, deprem sonrası bazen bir gün bile çok uzun bir süre... Ama bu imkânlar sağlanırsa tabii ki...

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Yok, orta hasarlı yapıların... Bakın, orta hasarlı yapılara ilişkin verilecek karar, orta hasardan ağır hasara dönüşmesi için geçecek olan birkaç günlük süre, deprem veya afet yönetimi açısından, deprem sonrası yapılan çalışmalar açısından çok uzun bir süre değildir. Çünkü orta hasarlı yapı zaten iskân edilemez, orta hasarlı yapı güçlendirilmeden iskân edilmeyeceği için, orta hasarlı yapı belli bir süre içerisinde zaten güçlendirilmezse kanun gereği ağır hasara dönüşeceği için, o arada vatandaşın herhangi bir şekilde oradaki 2’nci bir çalışmadan dolayı beklemesinden dolayı bir mağduriyet yaşaması söz konusu olmaz. Az hasarlı binalarla alakalı olsa veya farklı bir durum olsa burada diyebiliriz ki evet, vatandaş işte binasının akıbetiyle ilgili veya barınmasıyla ilgili bir gecikme yaşayacak ama zaten orta hasarlı binada vatandaşın oturması söz konusu değil. Biz, bu metotla orta hasarlı binayı hasarsız değil ağır hasarlı olup olmayacağına karar vereceğimiz için, burada vatandaşın bir mağduriyeti olmaz. Yani bu konuyla alakalı daha detaylı bilgi alıp sizin teklif ettiğiniz iki aşamalı orta hasar tespiti yerine, mevzuat düzenlemesinde teklif ettiğiniz bu iki maddeyi tek, aynı süreç içerisinde olacak şekilde geliştirirseniz bizce daha isabetli olur diye düşünüyoruz.

Yine, aynı şekilde, bu sizin metodunuzla yapılacak risk analizinin de aynı KAYES’te olduğu gibi diğer özel binaların, özel mülkiyete tabi binaların da risk analizinde uygulanabilmesini, KAYES örneğinden hareketle önerilerimiz arasında -uzmanlarımız da zaten sizi dinliyor- biz de teklif edeceğimiz inşallah. KAYES’teki metodolojinin diğer yapılar için de uygulanması gerektiğinin altını çiziceğiz.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN - Evet, Sayın Başkanım.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet, burada öneriler kısmında eğitimle alakalı verdiğiniz değerli bilgiler önemli. Aynı şekilde, kentsel dönüşümle ilişkin kira yardımının, kredi destek tutarlarının bölgelere göre, gerekirse illere göre farklılık göstermesi, bunları daha uzun vadeye yaymak konusu bizim de üzerinde durduğumuz bir husus. Taşınma yardımları, bunlar da önemli, bunlara biz de önem veriyoruz.

Evet, Hocam, hem bu metodun Türkçe... Siz bunu yabancı makalelerde yayınladınız herhâlde.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Evet.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Bununla alakalı gerekirse uzman arkadaşlarımızla biz de sizle irtibata geçeriz. O metotla ilgili biraz daha detaylı bilgi alıp hem önceliklendirme için bu metodun uygulanmasının daha isabetli olacağı konusunu hem de orta hasar tespitinde de ona benzer önerdiğiniz metodun da sürece dâhil edilmesini bir öneri olarak alıyoruz, yansıtırsınız inşallah.

Bir de Hocam, burada üç boyutlu beton teknolojisi ve özellikle 25 milyon ton bir enkaz ortaya çıkacağı öngörülüyor. Bunun geri dönüştürülerek işte afet sonrası geçici yaşam alanlarında ya da sökülüp takılabilir birtakım yapı elemanları geliştirilmesinde kullanılacağını söylediniz.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Evet.

BAŞKAN RECEP UNCUGÖLU – Şimdi, onu acar mısınız? Yani bu, içinde birçok farklı maddeyi barındıran, enkaz içinde sadece beton artığı olmayan, işte duvar, tuğla, kireç, vesaire benzeri alçı, sıva, her tür malzemeyi barındıran... Bu nasıl bir şekilde değerlendirilecek Hocam?

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Sayın Başkan, çok güzel bir noktaya değindiniz. Öncelikle şunu söylemek isterim ki: İnşaat yıkıntı atıkları ülkemizdeki toplam katı yıkıntı atıklarının yüzde 50'sini oluşturuyor ve artık depolayacak bir yerimiz de kalmadı. Şimdi, bizim hep istediğimiz ve Bakanlığa da yazdığımız mevzuat şu şekilde: Biz binaları yıkarken seçici yıkım yapalım. Biz bu seçici yıkımla ilgili 6 tane 11 katlı bina yaptık, 7'sini seçici yıkım yapalım, diğerini tamamen baştan sona yıkalım, diğerini elle yıkarak, makineyle yıkarak farklı yıkım teknikleri yaptık İstanbul Maltepe'de. Şunu gördük: Biz seçici yıkım yaparsak yani binanın içerisindeki zaten demirin tamamı ekonomik değeri yüksek olduğu için döküyorlar. Bunun dışındaki plastik ve ahşabı bir şekilde binanın yıkıntı atıklarından uzaklaştırabilirsek diğerlerinin bizim açımızdan hiçbir ehemmiyeti yok, ispatladık bunu. Ve ülkemizin... Sadece ülkemizin de değil, o diğer Avrupa Birliği projesinde Avrupa'nın dört bir yanından gelen farklı inşaat yıkıntı atıkları; işte, beton moloz, tuğla, gaz beton, yeri geldiğinde briket oluyor, yeri geldiğinde çatı tuğlaları veyahut buna benzer malzemeler. Biz, bunların hepsini kendi içerisinde rahatlıkla tolere edebilmek neredeyse –atıyorum, size örnek verebilirim, bunların hepsi de ispatlı- yirmi sekiz günde 35-40 megapaskalı üretebiliyoruz. Alper Hoca'mız da bunları yapı laboratuvarında test ediyor. Öncelikle bu.

Örneğine bakarsak, şu an İstanbul'da artık doğal malzeme bulmak çok zor, çok uzak mesafelerden getiriliyor ve inanılmaz yüksek maliyetli. Buna ilaveten, agregaların içerisinde çok yüksek oranda kil var. Emin olun, orada kullandığımız o killi malzeme, inşaat yıkıntı atıkları, seçici yıkım yaparsak bu yıkıma yaklaşık yüzde 10-15 maliyet ilave ediyor ve Avrupa'da, dünyada hep böyle. Bunu bu şekilde yaptığımızda inanılmaz bir katma değeri oluyor. Biz bunu en zor teknoloji olan 3 boyutlu üretim tekniğinde de kullanabiliyoruz, Alper Hoca'nın geliştirdiği, birbirlerine monte, demonte edilebilir sistemlerde de rahatlıkla kullanabiliriz. Burada sizden istediğimiz; bu inşaat yıkıntı atıkları gerçekten ülkemizin üzerinde çok büyük bir bela, lütfen... Şu getirilebilir mesela: Atık sahalarına kamyonla getirilen atık karışık bir atıksa ona ceza verilebilir. Mesela, kamyon başı 500 TL. Eğer atık sahasına gelen atık, ayrıştırılmış yani ayrıştırılmış dedikim; ahşap ve plastik ayrıştırılmışsa, o gelsin bedava döksün çünkü biz onu kullanabileceğiz. Sadece bu. Diğer bütün kimyasal veyahut farklılıkları; alçı olsun, kireç olsun biz rahatlıkla tolere edebiliyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN RECEP UNCUGÖLU – Evet, bu da güzel bir bilgi oldu bizim açımızdan. Bu da bizim önerilerimiz arasında yer alabilecek bir husus.

Tabii, tüm geri dönüşüm alanında ayrıştırma çok önemli, bu noktada da sizin bahsettiğiniz inşaat yıkıntı atıklarının da ayrıştırılarak saklanması, geri dönüşüm açısından önemli bir husus.

Hocam, çok teşekkür ediyoruz. Bu güzel sunumu bizimle paylaştınız ve özellikle de bir an önce önceliklendirme yapabileme; güçlendirme ya da dönüşüm bekleyen depreme güvensiz bu kadar yapı stokunu hangi önceliklendirmeye göre, hangi esaslarla tespit edeceğiz ve nereden başlayacağız sorusuna belki de çok güzel çözüm olabilecek KAYES'te uygulanan bu sistemi geliştirmiş olmanız bizim için de çok önemli, çok faydalı olacağına da inanıyoruz. İnşallah, hem önerilerimizde hem uygulamada bu çalışma yer alacak diye ümit ediyoruz.

Diğer, orta hasarlı yapılara ilişkin ve geri dönüşüme ilişkin önerdiğiniz bütün metotlar da gerçekten başarılı ve dikkate değer.

Çok teşekkür ederiz bu güzel sunumunuz için. Tüm Komisyon üyelerimiz adına teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekillerimiz, bugün çevrimiçi sunumda bizimle bu değerli bilgileri paylaşan Hacettepe Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümümüzün Öğretim Üyeleri Prof. Dr. Mustafa Şahmaran'a ve Doç. Dr. Alper Aldemir'e teşekkür ediyoruz.

Değerli hocalarım, başarılarınız daim olsun, emeğinize, yüreğinize sağlık, inşallah, çalışmalarımız için de tekrar temas ederiz sizlerle. İyi çalışmalar, iyi akşamlar diliyoruz sizlere.

PROF. DR. MUSTAFA ŞAHMARAN – Ben de çok teşekkür ederim Sayın Başkanım, hayırlı akşamlar diliyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Sağ olun Hocam, teşekkür ederiz.

DOÇ. DR. ALPER ALDEMİR – Zaman ayırdığınız çok teşekkürler, iyi akşamlar.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Sağ olun Alper Hocam, sizlere de.

Değerli milletvekillerimiz, Komisyon üyesi kıymetli arkadaşlarım; şimdi, son sunumumuzu Gazi Üniversitesi Deprem Mühendisliği Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürümüz ve İnşaat Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyemiz Profesör Doktor Abdussamet Arslan tarafından gerçekleştirilecek, hocamız da burada.

Değerli milletvekillerimiz, hocamızın sunumu yine çıktı olarak sizlere dağıtıldı, elektronik ortamda da sizlere hem grubumuzdan hem e-posta adreslerinize ulaştırılacak inşallah.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ DEPREM MÜHENDİSLİĞİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Değerli Başkanım, sayın Komisyon üyelerimiz...

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet Hocam, hoş geldiniz.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Hoş bulduk, çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Değerli Hocamız Profesör Doktor Abdussamet Arslan, Gazi Üniversitesi Deprem Mühendisliği Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü, aynı zamanda da İnşaat Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi. Hoş geldiniz, tüm Komisyon üyelerimiz adına sizlere hoş geldiniz diyoruz.

Söz sizde, sizi dinliyoruz Hocam, buyurun.

5.- Prof. Dr. Abdussamet Arslan'ın, fay hatlarıyla ilgili çalışmaları ve binaların depreme dayanıklı olup olmadığının tespitine yönelik geliştirdikleri yapay zeka teknikleri hakkında sunumu

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, sayın milletvekilleri üyelerim, değerli hazırın; hepinize saygılarımı sunuyorum.

Biz, Gazi Üniversitesi Deprem Araştırma Merkezi olarak açıkçası depremlerle ilgili araştırmalarımız yerel ölçekte, İç Anadolu dâhil yaklaşık yirmi yıldan beri devam ediyor. Yani biz, merkez olarak genç bir merkez değiliz, yılları biraz daha eski, 1999 ilk açılış tarihimiz, o tarihten bu yana da tabii ki bu konularla ilgili çok ciddi araştırmalar yapıldı. Ben, burada, aslında sunumumu birazcık daha genel hazırladım ama bir kısmını hızlı geçeceğim müsaade ederseniz eğer.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Tabii Hocam, evet.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Zannediyorum çok sayıda, çok fazla miktarda duymuşsunuzdur bazı bilgileri. Daha çok, daha farklı konulara girmek istiyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet, iyi olur Hocam.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Evet, ağırlıklı olarak çok hızlı olarak ben bizim merkezimizi de tanıtmak istiyorum. Dediğim gibi, Türkiye'deki ilk herhâlde 10 merkezden bir tanesidir, hatta daha az diye düşünüyorum. Çalıştığımız konular, şu ana kadar hem bilimsel anlamda hem de uygulama

anlamında çok ciddi çalışmalar yapıldı, deprem tehlikesi riskiyle ilgili, yer bilimleriyle ilgili özellikle ekibimizde elemanlarımız var. Depremsellik, deprem senaryoları, afet yönetimi, afet eğitimi -AFAD'ın çok eski tarihlerinden beri çok ciddi bir eğitim ortağı da olduk- yapıların onarım ve güçlendirilmesi, hem kamu binalarının hem özel binaların temel mühendisliği, zemin iyileştirilmesi vesaire gibi konuların tamamında çok geniş bir şekilde açıkçası hizmette bulunmaya çalıştık memleketimize, ülkemize. Bizim bir farkımız belki diğerlerinden, sadece araştırmadan ziyade sismik istasyonlarımızın olmasıdır. Özellikle, Ankara bölgesinde yani İç Anadolu diyemiyorum tamamen ama Ankara bölgesi merkez olmak üzere, işte, Kuzey Anadolu Fay Hattı dâhil olmak üzere güneydeki faylar ve doğu ve batıdaki Eskişehir'e kadar olan bölgede zayıf ve kuvvetli yer hareketlerinin "ANKARA-NET" diye adlandırdığımız bir istasyon grubumuz var. 11 tane zayıf ağ istasyonumuz var, 17 tane kuvvetli yer hareketini ölçebilen istasyonlarımız var. Bu bölgedeki verileri biz tabii ki AFAD'la ortak kullanıyoruz, AFAD'a genellikle devrediyoruz. Şu haritada merkezlerin yerlerini görebiliyorsunuz, şu kuzeyde Zonguldak bölgesine kadar, özellikle Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın kuzey hattını alarak güneye olan ilişkisini kurabilmek için bir istasyonumuz var. En dış kısımları söyleyeyim. Kastamonu'da yine aynı şekilde bir istasyonumuz var. Kuzey hattı burası, işte, Çankırı, Eskişehir'in sınır boyu ve Aksaray dâhil olmak üzere istasyonlarımız, şu anda ufak tefek aksaklıklar olmakla beraber iletişimle ilgili sinyallerini veriyorlar, AFAD da bunu sürekli olarak zaten kullanıyor, işte, en son Kalecik depreminde vesaire falan da. Ve özellikle Ankara şehir merkezinde mahalle bazında istasyonlarımız var; Çankaya'da, Keçiören'de, Mamak'ta, Sincan'da. Bunlardan da yine aynı şekilde bilgileri alıyoruz. Tabii, benim yaklaşık üç ay oldu merkez görevine başlayalı bölüm başkanlığıyla beraber, ondan önce de bir on yıl müsteşar yardımcılığı vardı, o yüzden buralara biraz aşına sayılırım diyeyim, 2003-2013, 2014'e kadar. Deprem, sel, çığ ve diğer toprak kayması, erozyon gibi bazı şeyleri de biz, afet yani deprem diye değil de ismimizi biraz değiştireceğiz, kent güvenliğine de önem verecek şekilde birazcık geliştirmeyi düşünüyoruz. Şu anda yaşadığımız olaylar, özellikle, sel felaketleri ve diğer toprak kayması, erozyonla ilgili, orman yangınlarıyla ilgili hadiseleri de dikkate aldığımız zaman, Türkiye'nin tek sorunu, tek sıkıntısı deprem değil. Deprem birincisi tabii ki en önemlisi ama hepsinin birlikte dikkate alınması gerektiğini düşünüyoruz, o yüzden de hepsini birden multidisipliner bir şekilde, merkezimizde dikkate almaya çalışacağız bundan sonra.

Bunları çok görmüşsünüzdür, hepiniz çok detaylı bir şekilde biliyorsunuz; Türkiye bir deprem ülkesi, bir defa buradan bir başlamak lazım. Öyle enteresan bir duruma geldik ki yani virüsten korunmak için evde kalın, depremden korunmak için dışarıya kaçın gibi enteresan bir ironiyle karşılaşıyoruz.

Yıllar önce Japonya'ya, Tokyo Üniversitesine gitmiştim. Orada, gittiğim zaman üniversitenin girişinde ve otel girişinde de 2 defa brifing verdiler -turist olarak gidiyorum- dediler ki: "Bakın, deprem olduğu zaman şunu yapacaksınız." Ben bir turistim aslına bakarsanız. Konferans için gitmiştim, bir de orada öğretim üyesi arkadaşlarım vardı, bir süre daha vakit geçirdim. Deprem olduğu anda ilk şeydu, o hâlâ beni çok etkiler: "Deprem olduğu anda, hissettiğiniz anda binadan dışarıya çıkmayın ve binaya girin." Yani bu her şeyi açıklıyor aslına bakarsanız. Yani yaptıkları şeye o kadar güveniyorlar ki deprem olabilir, olacak, her an olabiliyor zaten, binaya girin kendinizi korumak için; bu, zannediyorum yeterli bir derstir diye düşünüyorum.

Basında da İzmir depreminden sonra mümkün olabildiği kadar biz açıklamalarda bulunmaya çalıştık hem ben hem merkezdeki arkadaşlarımız. Yani herkes macera hesabında, vatandaşın da hoşuna gidiyor bu. Deprem sağdan gelecek, sola doğru gidecek, şiddeti şöyle. Ya, biliyoruz bunu artık, o kadar basit ki, deprem bir yerde olmuş ise aynı şiddetteki deprem bir daha olacak burada bu kadar basit. Hiç öyle komplike şeye girmeye falan gerek yok ama buradaki hadise şu... Bunlar da istatistik veriler çok fazla bilimsel veriye falan da ihtiyaç yok, rakamlara baktığınız zaman, tarihlere, kırmızı yerin nasıl atlandığını veya ne zaman sıra geleceğini de görebiliyorsunuz, hiç çok fazla ekstra bir şeye de gerek yok.

Güçlendirme yoluyla mutlaka binalar... Tabii ki bizde ciddi bir kötü bina envanterimiz var ama güçlendirme yoluyla, alınacak önlemlerle ölü sayısını ve depremde sonra oluşabilecek tahribatların seviyesini azaltabilmek tabii ki mümkün, önlemler alabilmek hepsi mümkün, bütün teknoloji var, bilgi birikimi var, daha önce birçok bilim adamı arkadaşımızı dinlemiştinizdir burada, Türkiye bu konuda dünyadaki en iyi ülkelerden birisi diyebilirim belki, hem şartname olarak hem diğer konular olarak en iyilerinden birisi ama sorun şu: Biz toplum olarak öyle bir toplum muyuz? Orada birazcık soru işareti var. İşte, depremle ilgili eğitim veriyoruz, bugün her şey tamam, yarın sabah, ertesi gün herkes her şeyi unutuyor. Bir televizyon programında spikere söyledim ben: “En fazla üç ay sonra tekrar sizinle bir program yapacağız.” dedim “Nasıl yani?” dedi. Dedim: “Bir deprem olacak bir daha ama yine unutacağız bir hafta sonra bir daha yapacağız.” Hep böyle oluyor bu çünkü o yüzden bunları dikkate alarak bundan sonra yapmak lazım.

Ben, bazı alınması gereken önlemler var yasal anlamda ihmal ettiğimiz, onlardan bahsetmek istiyorum. Bunlardan birincisi, sadece ve sadece binalar değil, insanlarımızın kaybı 2 tane sebepten oluyor. Bunlardan bir tanesi göçen binalar, ikincisi de deprem sırasında eşyaların insanların üzerine düşmesi. Basit bir örnek söyleyeyim size, marka da söylememde bir mahzur yok zannediyorum, büyük bir mobilya mağazası: IKEA. Gittim dolap aldım eve kitapları koymak için “Siz montajını yapın.” dedim, geldiler eve yani çalışan işçiler bizim işçilerimiz, dediler ki: “Nereye monte edelim?” Dedim “İşte, salona koyun bir yere.” “Yok, hangi duvar?” dediler. Dedim “Valla, hangi duvar diyemem, bugün dolap burada olabilir ama altı ay sonra canım sıkılır karşı duvara alabilirim ben dolabı.” dedim, o zaman dediler: “Beyefendi, şu kâğıdı imzalar mısınız?” Bir baktım standart bir yazı, diyor ki: “Bu binada deprem sırasında bu dolap düştüğü zaman biz sorumluluk kabul etmiyoruz, mal sahibi fixlemeyi, duvara sabitlemeyi reddetti.” Yani Türkiye’de faaliyet gösteren bir şirket, yabancı şirket ama bakın, davranış nasıl değişiyor. Bizdeki mobilyacılar... Yani bunun yasal zorunluluk hâline getirilmesi lazım. Kaçış yollarının yasal zorunluluk hâline getirilmesi lazım cezai müeyyideleriyle beraber, depremde çıkış hatlarının, kaçış hatlarının, kurtarma hatlarının vesaire falan. Gaz kaçağı ve o yangına karşı bu otomatik vanaların acil değiştirilmesi lazım. Depremden sonraki en büyük kayıplar yangınlardan dolayıdır ve boğulmalardan dolayıdır.

Burada, eğitim, dediğim gibi çok abartmak istemiyorum ama ben birazcık sert yazmaya çalıştım burada, başka türlü çünkü şeyi geçmiyor.

AFAD çok müthiş eğitimler yaptı. Milli Eğitimde, okullarda, biz aşağı yukarı yirmi yıldır yapıyoruz, o dönem de ben bu işin başındaydım, bu görevde, Milli Eğitim Bakanlığında. Hakikaten yurt dışı destekli, ortak vesaire falan Türkiye’den çok fazla da bir bütçe kullanmadan çok ciddi eğitimler yapıldı; okullarda temsilciler, öğretmenler, eğitimcilerin eğitimcileri vesaire falan hepsi dâhil. Ama bunların hepsi, maalesef, geçici oluyor, bir hafta deprem haftası diyelim ki o hafta herkes her şeyi hatırlıyor veya deprem olduğu anda herkes her şeyi hatırlıyor ama onun dışındaki zamanlarda... Türkiye’de sürekli deprem oluyor, İzmir’de deprem oldu, deprem fırtınasının olacağı belli, tarihsel kayıtlara baktığınız zaman net, hep öyle olmuş, yani yeniden bir şeyi keşfetmenize falan gerek yok. Bu nedenle de depremle birlikte yaşam alanının bir yaşam tarzı hâline getirilmesi lazım. Örneğin, insanların araçlarında deprem olduğu anda kullanabilecekleri o çantalarının olması lazım mutlaka. Öğrenciye öğretmeniz gerekir. Bu niye dönmeli? Ben size şöyle bir örnek vereyim: Askerden yeni gelmiş birisiyle karşılaşmışsınızdır mutlaka, size “Komutanım.” diye hitap eder. Neden biliyor musunuz? Şartlı refleks orada öyle bir hâle gelmiş ki işte böyle olması lazım. Yani deprem eğitimini verdiğiniz zaman, nasıl ki o asker “Komutanım.” diyorsa size, öyle hitap ediyorsa, ağız alışkanlığı gibi, böyle bir refleksin oluşması lazım.

“Deprem anında şöyle yapılmalı, böyle yapılmalı.” Bakın, rahat koltukta otururken, sohbet ederken bunları saydırmak çok kolay “Aman; çok, kapan, tutun!” falan, bunların refleks hâline gelmesi lazım. Birisi bunu anlatmıştı. “Sen hiç deprem yaşadın mı?” dedim. “Hayır.” dedi. “Ya, lütfen bir yaşa, ondan sonra da orada mantıklı düşünmeye bir çalış, bana haber ver, bakayım ne oluyor?” Düşünemezsiniz çünkü.

İşte, bununla ilgili çok kritik şeyler alınması lazım. Sosyal önlemler alınıyor, dediğim gibi, AFAD hakikaten müthiş çalışıyor, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde olmadık şekliyle, dünyada da örnek olacak şekilde çalışıyor ama yeterli mi? Yeterli değil. Neden yeterli değil? Bu işin vatandaş seviyesinde, ta muhtarlıklara kadar yayılması mutlaka gerekir. Mutlaka ve mutlaka özellikle Amerika’daki... Biz tabii olmuş güzel örnekleri buraya alıyoruz, buna benzer örneklerle, terör dâhil olmak üzere, mesela CERT şu anda Amerika’da çok yaygınlaştırıldı, eyaletlerin tamamında aşağı yukarı. Sadece doğal kaynaklar değil, insan kaynaklı afetler için de toplumun komşuluk şeyi... Yani karşı tarafta bir binaya girilip hırsızlık yapılıyor ise, ona telefon etmeyi becerebiliyor şimdi bu şeyle ama bizde bazen dikkatinizi bile çekmiyor. Yani karşı tarafa birisi giriyor “Ya, bunlar tatile gitmişti, ışıkları yanıyor, ne oldu acaba?” diye düşünen çok fazla kimse maalesef olmuyor. Yani buna benzer organizasyonların mutlaka ve mutlaka teşvik edilmesi ve kurulması gerekir resmî olarak.

Afetlerde kayıplarımız tabii ki çok çok yüksek, ben bunlardan da bahsetmek istemiyorum çok fazla ama biz binaları tasarlarken ağır hasar görmeyecek şekilde, hasar görsün diyoruz ancak can ve mal güvenliğini sağlasın, ağır hasar görmesin diye düşünüyoruz.

Burada 3 tane esas bakılması gereken teknik konu var; bunlardan bir tanesi, binanın kendisi; ikincisi, oturduğu zemin. Zemini özellikle burada vurgulamak istiyorum. İzmir’de, Bayraklı’da yaşadığımız deprem, biliyorsunuz, tamamen zeminle ilgili bir durumdur. Yani Seferihisar’da, ta açıklarında deprem olacak, Seferihisar’da çatlak bile olmayacak -ben bir hafta gezdim oraları, binaları- arkasından Yarımada’ya gelecek İzmir, Konak vesaire falan oraların hepsini geçecek deprem dalgası, sonra da Körfez’i geçecek, arkasından Bayraklı diye bir yeri vuracak. Yani ben İzmir’i çok eski bilmiyorum ama daha yaşı 40-50 olanlar, o bölgenin mesire alanı olduğunu eski dönemlerde, yakın zaman yani bu ve bataklık şeklinde olduğunu, hatta koktuğunu söylüyorlar, orası şu anda bir mahalle. İşte, bakın, kaç canımız gitti, binamız gitti. En büyük sıkıntı bu.

Eşya sabitleme meselesi yasal bir zorunluluk hâline getirilmeli bu, onu somut olarak burada vurgulamak isterim. Bir de tabii ki deprem öncesi, sonrası yani hazırlık, deprem sırası ve depremden sonraki davranış ve önlemler de yine aynı şekilde, bu da eğitim kısmı özellikle 3’ü. Eğitim derken, işte, sürekli bir eğitim yani aklınızın bir köşesinde hep depremin olabileceğini düşünerek yapmak gerekir, aksi takdirde bunu önleme şansımız yok.

Mevcut binaların durumunun tespiti çok ciddi bir sıkıntı. Yani Türkiye’de şu anda envanter, yapı envanteri çıkarılmış vaziyette değil, elimizde ne var? Hangi binaların dayanıklılığı veya yapıldığı malzemesi vesaire falan ne seviyededir, bunların hiçbirisi açıkçası çok fazla yok.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, tabii, 3 tane temel neden bu dayanıklılık meselesi, bir tanesi şartnameye uygun tasarım yapılmaması. Şartnamelerimiz bizim çok güzel, hatta en son şartnamemiz o kadar güzel ki yanında bir de kullanım el kitabı gerekecek neredeyse, çok detaylı, güzel yani ama biz mesela mezun olmuş inşaat mühendislerine öğretmekte çok ciddi güçlük çekiyoruz, o ayrı bir konu. Şartnameye göre inşa edilmesi, projelerin uygulanması bir diğeri. Üçüncüsü ve en önemlisi de kullanılan malzemenin kalitesizliği. Tasarım yaparken inşaat mühendisliğinde yük katsayıları ve malzeme katsayıları vardır, neredeyse 2,5 katı güvenli yaparsanız eğer her şeye uyararsanız ama malzemeniz kalitesizse eğer bunların hiçbirinin anlamı yok. Körfez depremindeki istatistik yüzde 92’dir aşağı yukarı;

malzeme kalitesizliği yani betonun kalitesizliğinden ve donatı bağlanması, detaylanması bile aslına bakarsanız uzak ara ikinci sırada geliyor ama uzak ara tamamı beton kalitesi ve kullanılan malzemenin kalitesizliğiyle ilgili. Bu da tabii neyle ilgili? Bilinçli veya bilinçsiz hırsızlıktır. Buradaki ortaya çıkan şey şu maalesef, dediğim gibi yine insan kalitesiyle ilgili aslına bakarsanız bizim şeyimizin hepsi. Riskli olan, göçme riski bulunan binalar özellikle Körfez depreminde yapılan istatistikle ortaya çıktı açıkçası. Yüzde 4 ile yüzde 7 arasında, aslında bir araştırmaya göre de 9'a kadar çıkabiliyor. Aslında bunu Türkiye geneline yaygınlaştırmak mümkün çünkü orada Körfez depreminde depremin kendisi binaları test etti, bu testin sonucunda orana baktığınız zaman yüzde 9. Kabaca siz buna yüzde 10 diyebilirsiniz, Türkiye'deki bina stokunun yüzde 10'u diyebilirsiniz yaklaşık olarak.

Bir bu kadar 4'le 7 riskli, bir de ağır hasarlı olanlar var zaten o depremden çıkan, onlar da aşağı yukarı bu şeyde dolayısıyla da tabii ki -bir önceki sunuma da şahit oldum- deprem performans analizini yapmanız gerekir ama nasıl yapmanız gerekir? Esas en büyük soru o, yabancıların dediği gibi "One million dollar question." Yani doğru yapısal model yapılması lazım, özellikle bizim sıkıntılı binalarımızın çoğu 2000 yılından önce yapılmış olan 6 ila 7 katlı binalardır, bunlar da işte biraz daha yapısal olarak, davranış olarak kararsız binalardır yani eğilme yapısı mıdır, kesme yapısı mıdır, daha teknik bir konu ama o da daha bir sıkıntı modelleme veya şey anlamında, beton kalitesi çok çok şey. Dolayısıyla da bizim bu kadar teknik elemanımız yok yani üniversitede toplansanız 100'ü geçmeyecek akademisyen de. Hadi, birazcık daha genişletelim 500 olsun bu. Ve bununla ilgili mühendislik firmalarının da çok büyük bir şeyi maalesef olamıyor, onlar da, ne diyelim, ticari kaygıyla harcanan emek arasında sıkışıp kalıyorlar. Ne demek istediğim zannediyorum anlaşıldı. Maalesef, dolayısıyla da bir mühendislik bürosuna gittiğiniz zaman "Bu binama bak." diye, çok özür dileyerek söylüyorum, "Ne vereyim ağabeyime?" sorusuna geliyor iş. Yani "Sağlam mı olsun, çürük mü olsun, ne istiyorsun?" neredeyse. Şu ana kadar ki şahit olduğum olaylar bunlardır. Neden buna şahidim, onu da söyleyeyim size: Şu ana kadar zannediyorum bina güçlendirmesi ve yeterliliğiyle ilgili yüzlerce mahkeme dosyasına baktım, hepsinde gördüğüm ortak şey bu, çok enteresan ve acı. Öyle de olunca tabii ki gücümüzün yettiği kadar tabii ki düzeltmeye çalışıyoruz ama maalesef orada dediğim gibi ekonomik şeyler... Yani bina sahibi gittiği zaman bir mühendislik firmasına, işte, istemediği sonuç çıktığı anda oradan çıkıyor bir başkasına gidiyor yani buna benzer olaylar var maalesef.

Bu hızlı değerlendirme yöntemiyle ilgili uzun zamandan beri çalıştığımız bir proje var idi. Bunu ben İzmir depreminden sonra yaklaşık bir yıl önce Çevre ve Şehircilik Bakanlığına proje olarak sunmuştum ama hâlâ haber alamadım, inşallah bir gün haber verirler. Şimdi, görsel inceleme yöntemiyle her binaya çok fazla detaylı bakma şansınız yok, bir; bu kadar uzmanımız yok, iki. Bütün inşaat mühendislerini bu konuda eğitseniz dahi sonucu hızlı bir şekilde uzaktan alabilme şansınız yine yok yani işte matematik modeller, vesaire filan bunların hepsi tamam ama iş saha uygulamasına geldiği anda burada sizin gerekli miktarda uzman yetiştirmeniz veya istihdam etmenize neredeyse imkân yok. O zaman yapılması gereken şey şu, başka yöntemlere, başka yollara, metotlara girmemiz gerekiyor. Risk değerlendirmesini yapabilmek için özellikle uzman bilgisi gerektirmeyecek şekilde düzenlemek gerekiyor bunu. Burada aynı zamanda bir veri bankası, daha doğrusu veri bankası değil, bilgi bankası oluşturuyorsunuz ve bu bilgi bankasında da değerlendirmesini yaparak binanın ne seviyede olduğunu çok süratli bir şekilde elde edebiliyorsunuz. Şimdi, bu program bir bilgisayar programı ve cep telefonunuza yüklenen bir bilgisayar programı. Bende şu anda var "app"i bunun, bitti fakat bakanlıkta iş birliği yapmadan bunu yapma şansımız yok çünkü benim mevcut bina envanterini veya tespit ettiğim değerleri girmem gerekiyor. Burada çok basit bir arayüz var, yeni kayıt binaya gidiyorsunuz... Bu arada, kullandığım insan mümkünse inşaat mühendisi ve işi bilen birisi olsun; değilse, okuryazarlığı olan, gördüğünü anlayabilen ve yorumlayabilen kabiliyette -bir üniversite mezunu da olur, lise mezunu da olur, her

neyse- birisi olsun, olmadı apartmanın yöneticisi olsun çünkü sorulan sorular çok basit sorular. Yani inşaat mühendisi hatta deprem mühendisliği konusunda uzman olmayan birilerinin anlayabileceği sorular, vesaire falan değil, çok basit şeyler, biraz sonra örneklerini göstereceğim ben burada. Program da şu anda benim telefonumda yüklü. Bitti program aslında ama ben tabii çok fazla haber alamadığım için şimdi patent alma yoluna gittim ve muhtemelen bunu ticari bir şeye dönüştüreceğim, yapacak bir şeyim kalmadı çünkü, ben aslında bu proje olsun istiyordum. İnceleme sahibi “Kim inceledi?” diye sizin kimlik bilgilerinizi alıyor önce, arkasından da varsa binanın uzaktan çekilmiş bir fotoğrafı o fotoğrafı yüklüyorsunuz, değilse de binanın dışına çıkıp fotoğrafını çekiyorsunuz binanın direkt olarak. Hani, bir tane olabilir, on tane olabilir, kritik yerleri de çekebilirsiniz burada. Sizin ada, parsel, sokak, hangi bina numarasında olduğunuzu da otomatik olarak sistemden alıyor ve böyle bir veri tabanı oluşturuyor. Hemen onun arkasından veri toplama kısmına giriyorsunuz.

Burada ben tabii eski görüntüyü bulabildim, yenisi daha farklı. Burada sizin hangi deprem bölgesinde olduğunuzu, şu yukarıdaki birinci soruyu kendisi otomatik yine belirliyor, AFAD’ın sitesine girerek alıyor. Binanızın türü hangisidir, betonarme mi, yığma mı, ahşap mı nedir, onu; arkasından, yapıyla ilgili bir bilginiz varsa “Var.” diyorsunuz, yoksa da “Yok.” diyorsunuz. “Bilmiyorum” diyebilirsiniz bunların çoğuna. Mesela, bu bilgilerden mesela neler var, yani binada herkesin cevaplayabileceği türden sorular. “Kapı ya da pencere köşelerinde çatlak oldu mu, var mı?” Çok basit bilgiler bunlar. Eğer “Var.” diyorsa, altını da cevaplayabiliyorsa “Tahminen kaç milimetre?” diyorsunuz mesela, ikinci soru arkadan orada geliyor. Devam eden bir çatlak var mı binada? “Yani geçen yıl bir çatlak vardı, galiba bu yıl da büyüdü, evet.” “Yok, büyümedi, hayır.” Büyümediyse cevap hemen altında yazıyor “Yakın zamanda binanızın yakınında falan bir kazı oldu mu, işte, temel kazısı, vesaire.” falan gibi sorular var orada. Duvar ile zemin, duvar, tavan birleşiminde, kolon, kiriş birleşimlerinde bir hasar var mı, görünür bir ayrılma var mı, onu soruyor hemen. “Ses geliyor mu?” İşte, Kartal’da göçen bir bina vardı hatırlarsanız bir iki yıl önce, mesela oradan sesler geliyormuş sürekli, hiç umursamamışlar çok fazla, en sonunda oraya gidiyor. “Binada gözlemlenebilir eğilme var mı?” “Var” ya da “Yok.” Tekrar “Hasar var mı?” “Var” ya da “Yok.” Mesela, en önemlisi “Durduk yerde binanızdaki pencereler açılma ve kapanmada zorlanıyor mu veya kapınız sürtmeye başladı mı sağa sola?” Buna benzer sorular ki bu sorular herkesin cevaplayabileceği türden sorular.

Şimdi, esas gelelim mevzunun değerlendirme kısmına. Sadece görsel bilgiler var burada kullandığımız. Yani binaya bakmak çocuk hastalıkları uzmanlığı gibi, pediatri gibi. Çocuğa geldiği zaman size hasta olarak “Neren ağrıyor?” diye sorma şansınız yok. “Ne kadar ağrıyor? Gece mi ağrıyor, gündüz mü ağrıyor?” Hiç böyle soru soramazsınız. Ne yaparsınız ancak? Çocuğun hâl ve hareketinden rahatsızlığının ne olduğunu bulmaya çalışırsınız. Buradaki deprem, mevcut binalardaki analiz de bu şekildedir. Bu sorularla siz aslında binanın neresinde ne sorun olduğuna rahatlıkla karar verebilirsiniz. Nasıl karar verebilirsiniz? Bakın, o kadar dağınık bir bilgi var ki ortada, istatistik bir bilgi olduğu zaman şöyle bir eğri uydurarak falan bunu bulmanız çok kolay. Yani güvenilirlik seviyeniz çok düşer ama bunu bulmanız çok kolay ama 500 tane parametrenin –veri değil bakın bunlar- bilgilerin toplandığı bir şeyin analizini klasik yöntemlerle yapma şansınız sıfırdır. Bizde “mühendislik yargısı” diye bir ifade var, bilirsiniz. Baktığınız zaman binanın sağlam veya şey olduğunu hissedersiniz bir türlü. Yani baktığınız zaman “Ya, bu bina çok da hoşuma gitmedi, galiba zayıf” dediğiniz zaman ararsanız o zayıflığı hakikaten bulursunuz bir yerinde. İşte, buna biz “heuristic” diyoruz, Türkçesiyle çok şey yapamadım. Yani algoritmik, sıralı çözüm değil de yani işte “Şuradan şuraya git, bu öyleyse şöyle yap.” falan gibi değil de bilginin tamamını verirsiniz, sunarsınız, içerisinden doğru çözümü karmaşayı kendisinin organize etmesini sağlarsınız, insan beyninin aynısı. İnsan beyninde sistematik değildir, algoritmik değildir insan beyni, dağınık çalışır “heuristic” çalışır. Burada da biz yapay zeka tekniklerini kullanacağız. Burada,

3-4 tane teknik kullanacağız yani dediğim gibi, analizin 2'nci kısmı, mevcut verileri aldıktan sonra yapabiliyoruz. İnsan nasıl görerek öğrenebiliyorsa, bir matematiksel ifade olmadan öğrenebiliyorsa biz de bu şekilde öğreteceğiz bunu. Mesela, bilgisayarda siyah ve beyaz vardır yani bir sayı 2'dir öteki sayı da 3'tür çarparsanız 6 olur ama insan beyni öyle çalışmıyor. İnsan beyninde gri bölgeler çok fazla. Yani ben faziloljik dersi anlattığım zaman yüksek lisansta -o zaman yaşı 30'muş ki herhâlde- “Ya, işte 30 yaşından daha küçük olanlar genç, 30 yaşından daha büyük olanlar yaşlı diye gruplandırıdığım zaman, 39 yaş 365 gün 6 saatlik bir insan genç midir, yaşlı mıdır?” diyordum. Veyahut da 30 yaş bir günlük bir insan yaşlı mıdır? İkisnin arasında, saat farkı var belki de. İşte, insan burada çözümde orada gri bir bant oluşturur ve nasıl işine geliyorsa, çözüm için hangisi daha uygunsa oraya doğru atar onu. Bazen 28 yaşını da yaşlı alabilir, örneğin, hastalığı vardır, ne bileyim, bazı şeyleri vardır. Şimdi, bu birinci yöntem, burada dikkate alacağımız, o grilikleri de dikkate alacağız.

İkincisi de aynı insan beyninin çalıştığı gibi “neural networks” ya da “yapay sinir ağları” dediğimiz konu. Yaklaşık olarak otuz yıldan beri çalışıyorum ben bu konuyu. Yani, çok çok eski -çok çok da uluslararası yayın ve şey de yaptım ama- ağırlıklı olarak, maalesef, inşaat mühendisliğinde böyle bir konuda belli seviyeye gelemedik. Hep savunma sanayi yazılımları, aviyonik yazılımları, tıbbi cihaz yazılımlarıyla, onlarla biraz hayatım geçti. O yüzden de mesleğimin de biraz dışına da kaydım, epeyce bir uzun süre. Şu anda iş bu noktaya geldi. Bakın, burada ben, teknik eleman hiç kullanmıyorum, cep telefonuyla bu bilgileri giriyorsunuz, bu soruları cevaplandırıyorsunuz, altındaki tuşa bastığınız anda sizin bütün verileriniz, binayla ilgili her türlü veriniz merkeze, bakanlığa veya merkezi bir yere geliyor. Bakanlıktaki bilgisayar sistemi hemen bunu değerlendiriyor hızlı bir şekilde, puan falan vermiyor aslında yani öyle 10 puandır, 9 puandır, 50 puandır değil, riskini koyuyor ortaya. Riski ortaya koyduktan sonra onu şöyle sınıflandırıyor, kırmızı, gri ve yeşil gibi. Yeşilse zaten bina sağlam, acil bir durumu yok. Griyse “İkinci bir inceleme gerekir, ek bir bilgi gerekir.” diye tekrar geri mesaj gönderiyor. Kırmızıysa onu da gruplandırıyor, bekleyebilecek olanlar var, hiç beklemeyecek olan var. Ya, dünden beri binamızda durduk yere çatlaklar oluyor, camlar kırılıyor durduk yere, hiçbir şey yokken. Bunu merkezdeki arkadaşımızın görüp, aniden gidip orada işte yerel yönetimlerle bir araya gelip binayı derhâl boşaltması gerekiyor örneğin. Şimdi, böyle olunca da bakın, bu bilgilerin toplanması ne kadar sürer? Yani, hadi insanların öğrenmesi için zaman geçsin, bana göre bir ay. Bir ay içerisinde bu bilgilerin tamamı toplanır. Özellikle kırmızı gruba girecek olanlar daha detaylı, teknik analizlere yönlendirilir ve bu şekilde ortaya çıkar. Şimdi, bir konuyla ilgili planlama yapacağınız zaman, ister mali kaynak açısından olsun ister yönetim anlamında olsun elinizde ne olduğunu, sorunun ne olduğunu bilmeniz lazım. Biz daha henüz bunu bilmiyoruz. Bina envanterimizin durumu ne? İstanbul'da şu kadar şiddette deprem olduğu zaman hangi ilçede ne kadarlık bir hasar çıkar kabaca ama burada bire bir binayla ilgili bilgi alacaksınız. Bakın, işte, geçen sene bu şekilde çok şeyler oldu. Eğer böyle bir sistem olmuş olsaydı oradaki oturan muhtemelen hemen bilgisayarına girecekti şeyini -cep telefonuna yani, bilgisayara ihtiyaç yok, herkeste artık cep telefonu var- yazacaktı oraya, oradan merkeze gelecekti bu hadise şekilde çözülecekti. Dolayısıyla da bu yöntem dünyada kullanılmış bir yöntem değil henüz. Ben çok farklı şekillerde kullandım; aviyonik yazılımda, radar sinyallerinde, hava şartları ne olursa nasıl olur... Bunun çok daha zoru, komplikesi hatta, yani işte, silah sistemi gibi bir sürü şey, yani çok daha böyle komplike olaylar, rüzgârın hızı, yönü nerden geçti, uçak manevra yaptı, ne olacak falan. Şimdi, dolayısıyla da böyle bir teknikle ben uzman mühendis vesaire kullanmadan, okuma yazması olan vatandaşın kendisini kullanarak... Yani okur yazar derken gördüğünün anlayabilen ve yorumlayabilen. Burada, mesela şimdi, uzun süreceği için gösteremedim bunu, çatlak şekilleri var, “Gördüğünüz çatlak şunlardan hangisine benziyor?” diye soruyorum. Tarif etmesine hiç gerek yok. A, B, C, D, E bu kadar yani dolayısıyla da bizim şu aşamada çok detaylı, anormal, ileri seviyede teknikler kullanarak binanın performansını analiz yaptırmanıza

çok ihtiyaç yok. Daha açıkçası, bu işin uzmanı olarak ben ona çok fazla da inanmıyorum. “Neden inanmıyorum?”u söyleyeyim size. Piyasada bilgisayar programları var, buradan veri giriyorsunuz, şuradan sonuç çıkıyor, içeride ne olduğu ne bittiği belli değil. Bana göre mühendislik olarak sonucuna bakıyorum –burada bir uzman arkadaşımız var, beraber arada bir bakıyoruz Abdullah Bey’le- yani “Ne olmuş, sonuç nasıl olmuş da böyle çıkmış?”ın yorumunu yapamıyorsunuz. Bana göre bu yanlış diyorum. O zaman ne var? Burada ya bilgisayar programı hatalı ya da veri hatalı. Dolayısıyla da doğrudan somut örneklerle sonuca gitmeye çalıştığımız için bu şeyi yapmaya çalışıyoruz.

Güçlendirmeye, yasal düzenlemelerle ilgili de birkaç şey de söylemek isterim tabii ki. Yani sadece deprem değil, bunun dışında en önemlisi şu en son madde, imar planları yapılırken bu risklerin hiçbirisi dikkate alınmadan yapılıyor. Ben Milli Eğitim Bakanlığındaki tecrübemden söyleyeyim, imar planlarında okul yerleri bırakıldığı zaman olabilecek en kötü yerler seçiliyor, sel yatağının önü gibi. Niye? Ya, onu takip eden kimse yok, ötekiler mal sahibi, malının takipçisi “Beni iyi bir yere koy da imar planı geçtiği zaman biraz daha düzeltelim.”e dönüyor hadise. Bir gidiyoruz, okul yapılacak durumda bile değil orası. Veya bir bakıyorsunuz, 50 kişinin tapusu birleştirilmiş, bir tane arsa, tapuda 50 isim var, hangisini razı edeceksiniz kamulaştırmak için gibi. Yani özellikle afet için imar uygulamalarında inceleme zorunluluk olmak zorunda. Yani imarı eğer bu şeylere dâhil etmezseniz ciddi şekilde sıkıntı yaşarsınız. İşte, Karadeniz’de yaşadığımız sel felaketi gene aynı şekilde. Bu tabii, yeni bir hadise değil, eskiden beri olmuş bir hadise. 1948’den beri, yanlış hatırlamıyorsa -ilk çıkan imar affına 1950 diye yazdım yuvarlak hesap- 23 defa imar affı uygulanmış ve şu anda bizim sorun yaşadığımız binaların çok büyük bir çoğunluğu -altını çizerek söylüyorum- affettiğimiz binalar, çoğunluğu. Burada tabii, imar affı konusunu farklı boyutlarıyla beraber değerlendirmek gerekir, o yüzden ben tabii sadece teknik açıdan bakıyorum buraya. Yani teknik açıdan söylemem gerekirse imar affı asla bir daha yapılmamalıdır. Eğer yapılacaksa da affedilecek olan binanın mutlaka ve mutlaka bir mühendislik hizmeti görmesi gerekir. “Kardeşim akredite edilmiş –neresiye- bir firmaya git.” Ben bu binayı affediyorum ama senin kaçak 2 katını burası taşır mı taşımaz mı bana bir rapor getir.” diyecek. Bu olmadan affedilmemesi gerekir. Bu ciddi bir sıkıntı diye düşünüyorum. Bakın, en son 2018’deki afla beraber 23’üncü bildiğim kadariyle.

GÖKAN ZEYBEK (İstanbul) – Hocam, yine de siz son önermenizi yapmayın, şeytanın aklına bir şey sokmayın, neme lazım; hiç af çıkmasın, doğrusu o.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN - Evet yani doğru tabii ki ama affetmeseniz de başka türlü kayıplar oluyor. Dediğim gibi, ben sadece teknik bakıyorum hadiseye. Yani bu işin ekonomisi var, sosyolojisi var, her şeyi var, politikası var.

Envanter hâlâ maalesef tam yok, bunun çıkarılması lazım, çok acil, çok hızlı bir şekilde çıkarılması lazım.

Deprem Yönetmeliği yayınlandı. Çok güzel. Dediğim gibi biraz karmaşık ve eski mühendislerin anlayabileceği seviyeden uzaklaşmış olmasına rağmen bana göre –bir beş yıl da TSE’de görev yaptım- standart limitleri belirlemeli, ders kitabı gibi olmamalı aslına bakarsanız. O zaman iki türlü standart yapmak lazım. Orada da öyle bir sıkıntımız var maalesef.

Artı imarla ilgili yönetmelik revizyonlarının mutlaka acil yapılması gerekir. Biraz önce bahsettiğim imar planları onaylanmadan önce, nasıl ki ÇED raporu alınıyorsa, artık şimdi zorunlu vesaire falan, bir de afet riski raporunun alınması gerekir. Sel, çığ, deprem, toprak kayması, bunların tamamının dikkate alınarak imar planlarının geçirilmesi ve bunlar yapılmadan asla onaylanmaması gerekir.

Kartal’daki binayı söylemiştim, işte, bu imar affına uğramış bir binaydı, 21 can kaybı yaşandı orada. 3 katı kaçaktı oranın ama yasaldı çünkü affedildi. Maalesef mühendislik hizmeti görse de güçlendirilerek vesaire affedilse diyeceğim ki: Tamam ama “Sen getir, affedeyim.” dediğiniz zaman sıkıntı çıkıyor. Gene

mühendislik hizmeti alınmadı. En büyük riskli binaları bu oluşturuyor şu anda. Yani bakın, bu envanter çıksa, elimizde bir envanter olsa onu göreceksiniz rahatlıkla. Yani “Şu ada, şu parseldeki bina affa uğramış mı uğramamış mı?” dediğiniz zaman çok ciddi bir oranla karşılaşacağız. Ben de bilmiyorum ne olduğunu ama az çok tahmin edebiliyorum kaç olduğunu.

Kentsel dönüşüm aslında çok güzel bir uygulama, müthiş bir uygulama, devrim niteliğinde bir uygulama ama gene maalesef bizim insanımız kaynaklı yani buranın, Meclisin suçu yok. Tabii ki gerekli kanun varsa çıkarıyor ama kötüye kullanma o kadar şey seviyelere ulaştı ki burada da yine “Acaba neresini ben nerede kötüye kullanırım.” gibi... Mesela ilaçlardan alınan paylar yeşil kartlı olanlar için yasayla kaldırılmıştı bir ara. Arkasından bir bakıldı ki -zannediyorum Şanlıurfa’ydı- hekimlerin kullandığı ilaç miktarı yüzde 90 seviyesinde azalmış. Bir araştırıyorlar ki yeşil kartlı olanların üzerinden yazdırıp almışlar hekimler bile. Dolayısıyla da bu kötüye kullanmayı önlemek lazım. Yani depreme karşı yetersiz binaların yenilenmesi mi? Bizim birinci önceliğimiz tabii ki bu. İkincisi modern ve çevreye duyarlı yeni bir yerleşim yeri mi yapılmalı yani gerekçe bu mu? Yoksa -altını çizerek söylüyorum- sağlam binaları bile yıkıp yerine yenisini yapma hevesi mi? Maalesef bu c şıkkı hakikaten. Benim, dediğim gibi, şu mahkemelerdeki dosyalardan gördüğüm çoğu... Tabii ki sorunlu olanlar geliyor orada, tamamına teşmil etmemek lazım sonuç olarak ama sonuçta böyle ciddi bir sıkıntımız var. Bunların önünü kesecek bazı tedbirler alınması lazım. Mesela Mamak’ta çok yakın zamanda gittiğim bir bina vardı. Bildiğiniz toprak kaymasıyla bina gidiyor. “Kentsel dönüşüme sokun.” dedim. “Kimse gelmiyor, burası rantlı değil çünkü.” dediler. Yani kimseyi razı edemiyorsunuz ama Çankaya’da öyle bir bina olsa 100 tane taliplisi çıkacak. Hatta hatta bu riski olmayan binaları bile riskliymiş gibi gösterme durumu var. Benim şu ana kadar dosyalardaki gördüğüm şeyleri anlatıyorum size maalesef. Bir de kiracılar... Zaten yıkıp yaptıracakları binayı kentsel dönüşüme sokup işte taşınma, kira ve harç desteği alarak falan iş birazcık daha ucuzlatılmaya, çıkar sağlanmaya çalışılıyor maalesef.

Yönetmeliklerde de sıkıntılar var. Yani ben o yönetmeliklere, şu andaki uygulamaya maalesef “ne bulursanız yakın yönetmeliği” diyorum. Türkiye bu kadar zengin bir ülke değil. Tabii benim haddim değil ama sürekli geri dönüşümden bahsediyoruz değil mi, işte enerjide de yenilenebilir enerji, aman petrolü kullanmayalım, işte şunu kullanmayalım, barajı kullanalım. Yağmur yağıyor zaten doluyor, tekrar yapıyoruz. Güneşi kullanalım. Kabul hepsi. Kaynaklarımızı da bu şekilde yenilenebilir kaynaklar şekline çevirmezsek bizim kalkınmamız çok zor. Ben âcizane tabii burada fikrimi söylüyorum. Bu da şu: Ben kalkıp da cebimdeki paranın tamamını inşaat yapmaya, bina yapmaya harcarsam olmaz. 3 fabrika yapın hiç olmazsa, 100 kişi bundan sebeplensin. Yani orada da bir sıkıntı var. O yüzden limiti, sınırı iyi belirlemek lazım. Maalesef bu da ayrı bir şey. Çok küçük, bazen öyle enteresan dosyalar geliyor. Taşıma seviyesi yüzde 101 olmuş, ya yüzde 100 olması gerekirken yüzde 1’lik bir artış var, yakın. Buna benzer maalesef kötü örnekler var.

Güçlendirme ve diğer alternatiflerin yasaya mutlaka belirgin şekilde işlenmesi lazım. Şu anda örtülü var. Nasıl örtülü? Vatandaş gidip binayı güçlendirip yeniden kullanabileceğini bilmiyor bile. Yıkım kararı çıktığı zaman “A, evvah yıkılacak benim binam. Ne yapacağım ben?” diyor. Onun farkında bile değil aslında. Öyle bir yol var ama bilmiyor, neden? Gizli bir yerlerde duruyor o. Gizli demeyelim de o konunun uzmanı biliyor ancak o tür yolları diyelim.

Yüksek riskli yerlerden başlatılması gerekir tabii ki. Yaşanılabilirlik kriterlerinin ön plana alınması lazım. Artı en büyük sıkıntılardan bir başkası da kentsel dönüşüm uygulamalarında maalesef çok başlılık var. Nedir bu? Siz, hak sahipleri, işte Anayasal hakları vesaire falan onları zaten çok dinlemişsinizdir diye düşünüyorum. Zannediyorum bundan da mutlaka arkadaşlarımız bahsetmiştir. Belediyeler, ilçe belediyesinden başlıyor. İlçe belediyesi ile il belediyesi, büyükşehir belediyesi anlaşıyor, arkasından

da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bir türlü denk getiremiyor hepsini birden. Öyle olduğu zaman da ortada karar verici bir mekanizma kalmıyor. Bunun tek elden yapılması gerekir. Yani tamam, belediyeler bir türlü işin içerisinde olsunlar ama keşke herkes teknik mülahazalarla karar verebilecek olsa. İşin içerisine başka şeyler giriyor. Ben onun saç rengini sevmem, ötekinin elbisesini sevmem vesaire falan gibi buna benzer şeylerle maalesef kentsel dönüşüm de biraz akamete uğramış durumda son dönemlerde.

Mali kaynaklar... Biraz önce söylediğim gibi, kentsel dönüşüme ulaşmak çok zor ama dediğim gibi bunun da bir sınırının olması lazım. Her gördüğümüz binayı yıkıp yenisini yapmak çok güzel, tabii ki modern olmasını herkes ister ama cebimizdeki paranın tamamını da götürüp de yani şey değil... Ama illa da kaynak arıyorsak yurt dışında hibe kaynaklar var sınırlı olsa bile tabii ki. Bu kadar binanın yurt içi kaynaklarla dönüştürülmesine de imkân yok ama burada tabii ki öncelik sırası belirlenerek belki devletin bir karar alması gerekir. Benim burada önerim o olur. Şu anda Türkiye’de deprem beklentisi 3 ana noktada yoğunlaşmış durumda ölçüm ve hesaplara göre. Bir tanesi, Kahramanmaraş Türkoğlu kısmı –memleketim- yukarıda Bingöl Karlıova gibi, sonra da İstanbul, biraz önce haritasını gördünüz zaten. Çok müneccim olmaya da gerek yok, er ya da geç bu olacak. Öyle olduğu zaman da tabii ki maalesef, çok ciddi sıkıntılar olacak. Belki buralara öncelik verilerek böyle bir planlama yapılabilir. Tamam, “Türkiye’de yetersiz 6,5 milyon bina var.” dediğiniz zaman, 6,5 milyon binanın tamamına birden girdiğiniz zaman, meşhur sözdür “Umuma el atarsanız, umumu terk edersiniz.” Yani sıraya göre dizip belki de, eğer olacaksa da –“kıt kaynaklar” diye düşünüyorum ben bunu, bizim o kadar büyük kaynaklarımız yok- bu şekilde temin edilebilir diye düşünüyorum ama esas, burada, imar planları ve revizyonlarının ada bazında yapılması gerekecek; en önemlisi bu. Zannediyorum bunu çok fazla dinlemissinizdir. Bunu yapabilmek için de Bakanlığın devreye girmesi gerekir. Yani buna ilçe belediyesinin gücü yetmez, büyükşehir belediyesi de burada şey yapar ama tabii, Bakanlıkta da bu kadar yoğun bir iş için ayrı bir birim kurulması gerekir bana göre, hatta taşra teşkilatı olan bir birim kurulması gerekir. Ancak o şekilde yapmak lazım.

Yani bu güçlendirmeyi teşvik edecek veya belki özendirecek şekilde “Yıkmayın, önce bir güçlendirmeye bir bakın, olabiliyorsa güçlendirin.” şeklinde ciddi bir revizyon gerekir oraya. Yani “revizyon” derken şöyle: Önceleyecek şekilde şartnamenin içerisinde.

Malzeme kalitesiyle ilgili, biraz önce söyledim, Körfez depreminde de hasarın yüzde 92’si malzeme kalitesizliğinden dolaydır ama biz şu anda şartnamede oraya yazılmış olan rakamlar var, o rakamları kullanarak analiz yapıyoruz. Şu anda oturduğumuz binanın da yeterli çıkacağını zannetmiyorum şartnameye göre bakarsak ya da yakın çıkar yani çünkü o kadar “Kötü al.” diyor ki. Yerinde tespit yapılabilecekken mesela yerinde tespit orada biraz daha dediğim gibi arkalara atılmış.

Bunun dışında, kötüye kullanmaları özellikle mühendislik firmalarında çok sayıda gözlemlerim. Maalesef “Ne karar vereyim?” diye iş getiren elemana soruyor mühendislik firmaları. Ben İMO’ya yazdım, birkaç yere daha yazdım “Bakın, bu şekilde kararlar alınıyor, bunlar yanlış yapmışlar burada; cezai bir şey yapın.” diye; olmadı bir türlü, hâlâ aynı işleri yapmaya devam ediyorlar. Çünkü siz talep ediyorsunuz, karşı taraftan istediğiniz cevabı alırsanız oraya iş yaptırıyorsunuz, alamazsanız yaptırmıyorsunuz, başka yere gidiyorsunuz.

Ben çok teşekkür ediyorum sabrınız için, beni dinlediğiniz için.

Ben tabii, karışık bir şey hazırladım aslında, bazı konulara belki de daha iyi konsantre olarak, oralar biraz daha detaylı anlatılarak bir sunum yapılması gerekiyordu ama en azından sizleri elimden geldiği kadar bilgilendirmiş oldum.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet Hocam, biz çok teşekkür ederiz. Hemen hemen her konuya da değindiniz ama tabii ki bizim açımızdan da en önemli husus ve en dikkat çekici olanı sizin geliştirdiğiniz bu yazılım. Onunla ilgili sorularımız da mutlaka olacak.

Tabii, öncelikle şunu soralım: Şimdi, stratejik olarak böylesine kısıtlı bir bütçeyle, böylesine dar bir zamanda, deprem tehlikesiyle her an karşılaşabileceğimiz bir durum, bir şart altında bu kadar da yüksek bir depreme güvensiz yapı stokuyla baş başa kaldığımızda bizim önceliklendirme yapmamız şart ve bunu en hızlı şekilde tespit etmek, belli kriterlere dayandırabilmek ve bu noktada da kamuoyunu da bu önceliklendirme hususunda bir şekilde tatmin edebilmek çok önemli. Şimdi, bölgeleri ne kadar öngörsek bile Türkiye’de bizi şaşırtan depremlerle de karşılaşabiliriz, beklediğimizi zannettiğimiz, beklenmeyecek yerlerde de yıkıcı olacak depremlerle de karşılaşabiliriz. Bunlar, kamuoyunda tabii, hep olumsuz tepkilere ya da algılara sebebiyet verebilir. O yönüyle, sizin, özellikle cep telefonları üzerinde geliştirdiğiniz o mobil uygulama öne çıkıyor, çok dikkat çekiyor. Biraz önce Hacettepe Üniversitesinden hocalarımızın sunumunda, onların “KAYES” dediğimiz kamu yapılarının riskinin belirlenmesine ilişkin yaptıkları, geliştirdikleri metot, onu diğer özel yapılara uygulamak için geliştirdikleri metot da ilgimizi çekmişti.

Sizin yaklaşımınızın daha vatandaş odaklı, herkes tarafından da kullanılabilen, daha hızlı sonuç verebilen, bu noktada yoğun bir eğitim gerektirmeyen ya da uzmanlık gerektirmeyen bir metot olduğunu görüyoruz.

Şimdi, tabii, burada yapay zekâ esaslı hızlı değerlendirme dediğiniz bir husus var. Şimdi, bu yapay zekânın işlemesi için sizin sorduğunuz sorular, oradaki örnekler, benzetilecek örnekler, sorunun ardından gelecek olan diğer sorularla birlikte derinleşen metot sonuç itibarıyla bir yapay zekâ havuzundaki büyük bir veriyle kıyaslanacak, o veri üzerinden bir veri oturtulacak.

Şimdi, ben şurasını özellikle merak ettim: Bu veri nerede var Hocam? Yani bu veriyi biz nasıl örnekleyeceğiz? Şimdi, bugüne kadar bir şekilde bütün depremlerde hasar almış, yıkılmış, orta hasarlı hâle gelmiş, işte yapının kat yüksekliğinden, betonarme taşıyıcı sistemin özelliğine kadar her türlü verinin içinde olduğu ve onun sonuçlarının da o veri tabanına yansıdığı bir veri havuzumuz maalesef yok benim bildiğim. Biz daha o yıkım, hasar alma ve yapı ilişkisini yapay zekâ örneklerinden çıkaracak bir veriyi bırakın normal ayakta duran yapılarımızın envanterini şu anda en sağlıklı ve en hızlı şekilde çıkarmak için işte kafa yoruyoruz, bütün kurumlarımız, bakanlıklarımız uygulama geliştirmeye çalışıyorlar. Bizler de Komisyon olarak bu iş nasıl daha hızlı olabilir bunun arayışı içindeyiz, önerilerimizde yansıtma gayreti içindeyiz. Bu uygulama nasıl olacak Hocam? Yani bunu biraz daha açarsanız... Bu veriyi nereden alacak, bu veri nerede saklanacak? Hani biraz önce sunumunuzda “Bakanlıktaki merkez ya da başka bir yerdeki merkez.” dediniz. Veya bu veri biriktikçe mi daha sağlıklı işler hâle gelecek? Onunla ilgili ben sorayım dedim. Biraz daha detay verirseniz memnun olurum.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Çok teşekkür ederim.

Yani hakikaten çok çok çok güzel bir soru, müthiş bir soru diyebilirim. Çünkü oraları zaten açık bıraktık. Çünkü onları izah etmeden anlamak birazcık hakikaten komplike hâle gelebilir.

Şimdi, yapay zekâ nedir kısaca? İnsan gibi düşünebilen ve karar verebilen bilgisayar sistemleri veya sayısal sistemler, artık bilgisayar olur başka bir şey olur, şimdi yenileri gelişti çünkü. Biyolojik sinirleri kullanarak vesaire falan da artık yapılabiliyor, böceklerde, şurada burada, hayvanlarda.

2 tane öğrenme var, insanın öğrenmesi de aynı. Biz insan öğrenmesini taklit ediyoruz aslında. Bir tanesi, “Supervised” eğitilmiş öğrenme yani örnekler göstererek öğrenme; diyoruz ki: “Bu kırmızıdır.” 10 defa bunu gösterdiğiniz zaman, onu gördüğü zaman “Aa bu artık kırmızıdır.” diye bilgisayar algılıyor.

İkincisi de, “Unsupervised” dediğimiz yani daha verileri vermeden kendiliğinden, diyoruz ki: “Böyle bir çevre var, böyle bir ortam var -tarif ediyorum her tarafı- şöyle bir pencere var, kapı var; kapılar şu iş içindir, koltuklar bu iş içindir; üstünde oturulur, masalar böyledir, eğer masaların yüksekliği şu kadarsa oturulabilir, bak yüksek olursa o masa olmaz, başka bir şey olur, alçak olursa sehpa olur.” gibi gibi... Ortamı tamamen tarif ettikten sonra örneğin, diyorum ki: “Benim hedefim burada toplantı yapmak, nasıl yapayım?” O bana oradaki verileri kullanarak bir türlü... Henüz daha toplantının ne olduğunu tarif etmiyorum. Matematiksel bir şey, soru soruyorum, o oradan kendi içerisinde organize ederek yapıyor. Bunu yaparken nasıl yapıyor? Normal bilgisayar sistemlerinde olduğu gibi bizim bilgisayarlarımızda biz veri biriktiririz yani diyelim bir vatandaşın ismi, TC kimlik numarası, adı, soyadı, çocuk sayısı, şu bu, falan filan. Bunların hepsi birer veridir, birer datadır. Yapay zekâda ise bunu toplamıyoruz. Yapay zekâda biz şunu topluyoruz: “Masa üzerinde çalışmak içindir.” Masa diye bir verimiz yok bizim, bilgimiz var; masa ne işe yarar bilgisi. Sonra bu verileri, başlangıç bilgilerini ben bu şekilde bilgisayara giriyorum. Ben başlangıç bilgilerini girdikten sonra bu aslında 2, 3, 5 yaşındaki bir çocuk durumunda. Hayatta yeni yeni tecrübeler gördükçe altına yeni bilgiyi kendisi ekliyor, “Ya, şu ana kadar gördüğüm memnuniyet, işte ortam mavi renkli olduğu zaman daha iyi oluyormuş.” diyor ve altına yazıyor hemen bunu. Siz “Ben bunu hiç öğretmedim, nereden aldı bunu buradan.” Diyorsunuz. Biz bu sistemde de en başta şöyle yapacağız: “Unsupervised” diye kullanmayacağız çünkü o risk taşıyor. Biz laboratuvar ortamında veyahut da elimizdeki bilgisayardaki mevcut envanteri alacağız, uzmanları bir araya getireceğiz -50 uzman- uzmanlık bilgisini alacağız ve bunu ön bilgi olarak yükleyeceğiz. Ondan sonraki yaptığınız her türlü araştırma ve yeni sonuçları altına ilave ederek yapacak. Yani yapay zeka aslında bir tür tecrübeli bilgisayar ve tecrübesiz bilgisayar gibidir, aynı insan gibi. Bir inşaat mühendisinin bir binanın analizini yapması için gerekli olan eğitim süresi dört yıllık mühendislik eğitiminden sonra -öncekileri saymıyorum bile, on beş yıl da üstüne ilave edin- bir iki yıl da master ister hiç olmazsa. Biz bunu on yedi yılda değil de on yedi dakikada yapmaya çalışıyoruz ve yapıyor da, çok da güzel yapıyor, çok da hassas yapıyor. Ve bu sistemi kurduktan sonra diyelim birinci aydaki aldığınız cevaplar yüzde 80 seviyesinde tutarlarsa, üçüncü yıl sonunda bu yüzde 100’e yaklaşacak. Şimdi, iPhone kullananlarınız vardır, Siri’yi biliyorsunuz. Siri ilk çıktığı zaman size doğru dürüst cevap bile vermiyordu, cevapların hepsi aynıydı. Şimdi, öyle bir cevap veriyor ki -o bir yapay zekâdır- şaşırsınız “Ya, ne oldu buna?” diye çünkü her gün öğreniyor, sizi tanıyor, sizin ne tür sorular sorduğunuzu tanıyor, depoluyor onu. Tabii, bunun tehlikeli tarafları da var ayrı konu. Ama Google’da arıyorsunuz siz adıyla “Sen şunu severdin, hadi bakayım şuna da bir bak.” diyor, bunların hepsi yapay zeka. Buradaki hadisede -dediğim gibi- elimizdeki mevcut verileri kullanacağız, olmadı sahaya gideceğiz, uzmanlara 100 tane, 500 tane binanın gözlemsel analizini yapıp yazacağız -ki çok zor değil- ondan sonra da bunları veri olarak işleyeceğiz ve başlangıç olarak bunu kullanacağız, sonra kendi içerisinde eğiteceğiz biz bunu ama vatandaşa açmamız belki üçüncü ayı bulacak veya birinci yılı bulacak, onu bilemiyorum. Orada bir performans değerlendirmesi yapacak kendi kendine sürekli. Bu gece sabaha kadar kendi kendini daha iyileştirmenin yollarını arayacak. Aslında bu bir matematiksel şey de değil yani aynen insan beynindeki nöronlar gibi. 20 milyar nöron var, birbirleriyle bağlantılı aksonları, dendritleri var bunların, hangi nöronun nereye bağlı olduğunu bilmiyoruz, bir tanesi koptu mu da unutkanlık başlıyor, davranış bozukluğu başlıyor vesaire falan. Bu, unutmuyor, o bağlantı hiç kopmuyor. Siz bir başladığınız zaman bir yıl sonra müthiş bir şey hâline geliyorsunuz. Yani yüzde 100’e yakın sonuç almamaya imkân yok. Şu anda zaten diğer alanlardaki uygulamalarından bahsetmek için şimdi zaman yok, artık klasik şey bitti, o devir kapandı komple. Yani 20’nci yüzyılda nükleer konuşuyorduk, 21’inci yüzyılda -otuz sene önce söylüyordum, 90’larda, 91’lerde ama çok şey olmadı, hâlâ öyledir- biz bu yüzyılda yapay zeka konuşacağız sadece, başka da bir şey konuşmayacağız gibi görünüyor.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet Hocam, bir de bu uygulamanın artık kendi adınıza tescilini, patentini yapmak zorunda kaldığınızı söylediniz.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Almadım daha henüz ama bekliyorum, biraz daha bekleyeceğim.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Sonuç itibarıyla bu uygulamanın daha üzerinde çalışılması için ilgili hangi bakanlıklarla temas ettiniz?

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Ben Çevre ve Şehircilik Bakanlığıyla görüştüm, ama orada çok ilgilenen olmadı, belki AFAD daha ilgilenir diye AFAD Başkan Yardımcımızla görüştüm, en son AFAD’la bir toplantı yaptık.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Ne kadar süre geçti Hocam Çevre Şehircilik Bakanlığıyla görüşmenizin üstünden?

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Bir yılı geçti.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Bir yılı geçti?

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Evet İzmir depreminden sonra basında yer almıştı, aradılar sağ olsunlar ben cevap bekliyorum dedim, telefonu kapattım, inşallah ararlar.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nda...

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Evet AFAD’la görüştüm, yani AFAD’a da söyledim ben biraz daha beklerim, sonra patentinin zaten müracaatını yaptım ben bunun, bilabedel, benim böyle bir kaygım, derdim, para pul derdim yoktu ama o hâle gelebilirim, her vatandaş da bunu 1 Türk lirasına cep telefonuna yükleyebilir, 1 milyon kişi yüklerse de ben de epeyce bir para kazanırım. Kendi bilgisayarımı, merkezde kuracağım bilgisayarımı finansa edeceğim aslında o parayla, onun analizini yapacak.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Anlıyorum.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Yoksa para pul derdinde değilim.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Tabii, biz bunu sonuçta vatandaşın kolaylığını ve depreme karşı güvenli konut üretimini hızlandırması adına sonuçta bu işi koordine edecek, yürütecek organizasyonun sahibi devletimiz olacak, bakanlıklarımız olacak. Sonuç itibarıyla mutlaka yine doğrudan, dolaylı da olsa, siz ne kadar ticari patent de alsanız muhatabı bir şekilde bakanlık olacak.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Aynen.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet Hocam, teşekkür ederim.

Şimdi sorusu olan Adana Milletvekilimiz Müzeyyen Şevkin.

Buyurun Sayın Vekilim.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sağ olun Başkanım, teşekkür ederim.

Değerli Hocam, önemli saptamalar yaptınız, önemli bir sunumdu, teşekkür ediyoruz sunumunuz için.

Ben bir konuda fikrinizi öğrenmek istiyorum. Buraya gelen, hemen hemen her sunum yapan hocamız ya da kurum temsilcisi şuna vurgu yaptı: Zemin artı bina, herkes bu vurguyu yaptı, hiç kimse deprem sonrası elektrik tesisatı ne olur ya da su tesisatı ne olurla ilgili bir yorumda bulunmadı. Ama sorun şu ki yapı denetiminde bence olmazsa olmaz mühendislik birimlerinden biri yer bilimi, jeoloji mühendisliği. Yani siz Bayraklı örneğini verdiniz, Türkiye’nin pek çok yerinde bu tür örnekler verilebilir.

Yapı denetiminde 4 temel mühendislik birimi var. Yapı denetiminde -biliyorsunuz- 1999'da 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun çıktığında inşaat, mimarlık, makine ve elektrik mühendisliği var ama esasını yani temel tipini belirleyeceğiniz, statik ve betonarme hesaplarına altlık teşkil edecek, jeoteknik etütleri yapan, sondajları yapan ve bu verileri size veren jeoloji mühendisliği yok yapı denetimi içinde. Zaten yapı denetimin kendisi de sorgulanıyor, bu ayrı bir konu ama bu Deprem Komisyonunda, bence mutlaka bu raporda olması gereken... Bu, hem yapı denetiminin sorgulanması hem de temel tipi statik ve betonarme hesaplarına altlık teşkil edecek o jeoteknik raporları denetlemeyle ilgili mutlaka bir mühendislik... Çünkü belediyelerin inisiyatifine bıraktığımızda herhangi bir teknik eleman, tekniker ya da o mesleğe sahip olmayan birini gönderiyor veya göndermiyor, denetlenmiyor olabiliyor o sondajlar, o jeoteknik etüt yerinde mi yapılmış, laboratuvar deneyleri yapılmış mı gerçekten zeminle ilgili. İşte, size sunulan bir rapor var, bir taşıma gücü veriliyor, belki adrese teslim veriliyor, onu da bilmiyoruz -tırnak içinde söylüyorum bunu- dolayısıyla yapı denetimdeki zaten mühendislik birimlerinin kamusal denetim olması konusu bence çok önemli, bir de zeminin binadan ayrılmadığı... Buraya gelen istisnasız her sunucu aynı şeyi söyledi. Bu konudaki düşünceniz nedir, onu bir öğrenmek istiyorum.

Bir de tabii, imar affıyla ilgili saptama -teşekkür ederiz- çok değerli bir saptama. İmar affının aslında olmaması gerekiyor ama imar affı yapılıyorsa bile, mesela imar affında 23,5 milyar para toplandı, bunun o affedilen binalar -neden kaçaks- diyelim ki heyelanlı bir arazideyse bunun iyileştirilmesine dönük kullanılması ya da sel alanındaysa taşkın alanından o binanın taşınması ve benzeri gibi alanlara kullanılması çok önemli. Bu da önemli bir saptamaydı. Tabii ki temennimiz, imar affı yaratılmayacak yapılaşmaya ve imar planlarına gidilmesi. Bunu sormak istedim.

Teşekkür ederim, sağ olun.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Ben teşekkür ederim Sayın Vekilim.

Burada jeolojik etüt ve şey zaten bizim binaların analizi yapılmadan önceki yaptığımız olmazsa olmazımız. Yani Kalecik'te deprem oldu, Çankaya'da oturanlar zannediyorum başka arkadaşlarının telefonuyla deprem oldu diye öğrenmişlerdir ama Sincan'dakiler kapıdan dışarı çıktı yani bakın, sadece bir semt veya mahalle farkı. Ne farkı bu peki? Oturduğu zeminin -söylediğiniz gibi- zemin özellikleriyle ilgili bir fark bu sadece, dolayısıyla tasarımda da bu çok çok ön plana çıkmak durumunda. Bizim son şartnamelerde de zaten sondaj zorunluluğu ve jeolojik etüt, arkasından da geoteknik çalışmaların veya jeoteknik çalışmaların değerlendirilmesi, zeminle ilgili bilgilerin değerlendirilmesi ve ona göre üst yapıdaki projelendirmede kullanılması zaten olmazsa olmazımız. Bu nedenle de tabii ki jeoloji mühendislerinin de bu işin içerisinde olması... Zaten aslında varlar ama hangi seviyede tekrar bir daha katkı sunabilirler mesela sondajı komple jeoloji mühendisi arkadaşlarımız, meslektaşlarımız yapıyor. Ayrı bir mühendislik dalıdır çünkü yer bilimleri ile ilgili, hatta jeofizikçi belki de burada çok önemli, binalarda yine ön plana çıkması gerekir.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Tabii, ilgili mühendislik.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Ama bu yapı denetiminde nasıl yer alır, orada ne seviyede olur, onunla ilgili şimdi bir şey yapamam ama burada binayla ilgili temel sorumluluğun inşaat mühendisliğinde olması esas çünkü onlar multidisipliner yani hem zemini öğreniyorlar -inşaat mühendislerine onları öğretiyoruz, geotekniği- hem üst yapıyı öğretiyoruz vesaire falan. İmar affı da tabii ki yapılacaksa da... Dediğim gibi, ben tek taraflı bakıyorum, benim işim o çünkü benim mesleğim teknik ve mühendislik. Ha, sosyal kısmını bir başkasından alıp, işte psikolojik tarafını diğerinden, politik tarafı başka, öteki tarafı başka çünkü çok çok boyutlu bir problem bu. En doğrusu orada bulunur, ondan sonra da kaynakların tabii ki ona göre verimli kullanılması çok çok önemli.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Hocam, burada bence tabii, mesleki lobicilikten öte ya da meslek şovenizminden öte tekniğin ön planda olması...

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Tabii, tabii.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Burada böyle bir algı oluşmasını da istemeyiz asla.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Yok, yok.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Gerçekten teknik saiklerle hareket edilmesi önemli diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim hocam, sağ olun.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Doğru, gerekliliği neyse o.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Şimdi, Komisyon Başkanvekilimiz, Kocaeli Milletvekilimiz İlyas Şeker.

Buyurun Sayın Vekilim.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Hocam, sunumuzdan dolayı teşekkür ediyorum, ağzınıza sağlık.

Sunumunuzda birkaç kez mevcut mimar, mühendislere bir gönderme yaptınız, görevlerini tam anlamıyla yapmadıklarını, hatta mal sahibinin isteği doğrultusunda rapor hazırladıklarından da bahsettiniz; bu sanki oranın da çok yüksek olduğu algısı oluştu bende. Bu geçmişte de vardı, şu anda da var maalesef. Yani bu sadece rapor düzenlemenin dışında kontrolörlük esnasında da aynı sıkıntılar var. İşte yapı denetim, bu anlamda yine eleştiriliyor, fennî mesullük bu anlamda eleştiriliyor, proje yapımları bu anlamda eleştiriliyor. İşte, dışarıda bu işi çantadan öğrenen, eğitim görmemiş olan -insan bir mühendisin yanında çalışmış belli bir süre, ondan sonra da projecilik yapan birisini düşünün- projeyi yapıyor, getiriyor, üniversiteyi bitirmiş, mühendis olmuş, yüksek mühendis olmuş, mimar olmuş kişi, bu vatandaşın yapmış olduğu projenin altına çok rahat bir şekilde, gönlü rahat bir şekilde imza atabiliyor veya sorumlu olduğu binanın yapıldığı yeri dahi görmeden görmüş gibi maalesef imza atıyor. Dolayısıyla burada ciddi bir problem var, bu da nereden kaynaklanıyor? Bu siz konuşmanızda daha önce Milli Eğitimde de görev yaptığınızı söylediniz, herhâlde müsteşar yardımcılığını orada yaptınız- biraz da eğitimden kaynaklanıyor, dolayısıyla bunun sorumlusu sanki siz gibisiniz hocam. Hem bir üniversite hocası olarak hem de Milli Eğitimde görev yapmış bir insan olarak. Biz bir mühendisin, bir mimarın, bir ustanın, bir kalfanın veya bir vatandaşın -hiç fark etmez yasalara uygun olarak gönlü rahat bir şekilde iş yapabilmesini, rapor düzenleyebilmesini nasıl sağlayacağız, bu konuda ne dersiniz? En büyük problem bu, yani bu böyle devam ediyor, bunu bir yerde kesmek lazım ya da en aza indirmek lazım, minimuma indirmek lazım ama maalesef minimumda değil.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Ben küçük bir örnekten bahsedeceğim. Görev yaptığım dönemde başarılı olan öğretmen ve okul müdürlerini Avrupa Birliğinden falan bir yerden para bulup yurt dışına göndermiştim -turistik gezi değil yalnız- oradaki eğitim kurumlarını ziyaret etsinler diye. Ben bu arada OECD CELE Başkan Yardımcısıyım, seçilmiş başkan yardımcısıyım hâlâ da vekâleten yürütüyorum OECD’de. O da bu işle birazcık ilgili, onlarla iş birliği yaparak götürmüştüm. Finlandiya’ya gittik, o zaman dünyada OECD’de en iyi eğitimi veren ülke Finlandiya’ydı. Güney Kore, Singapur biliyorsunuz bu ülkeler arasında dolaşır, en iyi eğitim veren ülkeler. Hollanda’ya falan da gönderdim. Oraya 20 öğretmen ile ben gittim ve sınıfın bir tanesini gezdik, içeride ders işleniyor ve sınav varmış. Arkadaşlarımız baktılar, öğrencinin 1 tanesi çantasını aldı, kâğıdını topladı -sınavı bitti zannediyorlar- geldi, öğretmenin kulağına bir şeyler söyledi, öğretmen de “Çıkabilirsin” dedi. “Bu nasıl oldu?” falan diye konuşuldu. Bana soruyorlar, öğretmene siz kendiniz sorun ne olduğunu dedim, ben anladım olayı da. Öğretmene dediler ki: “Çocuk neden çıktı?” Çocuk demiş ki: “Öğretmenim benim başım ağrıyor,

sınavıma evde devam edebilir miyim?” Ve öğretmenini “Evet” diyor. Bizimkiler sordular, dediler ki: “Ya sınav bu, eve gitse annesi yardım eder, babası yardım eder, kardeşi yardım eder.” O kadar hayretle baktılar ki. Lütfen öğretmenin tepkisine bakın sadece dedim. “Böyle saçmalık olur mu ya?” dediler. “Biz eğitim öğretim seviyesini denemek için yapıyoruz bu sınavı. Bana lazım değil kendisine lazım bu, ben sınavla yüzüne ayna tutuyorum onun. Senin seviyen iyi mi, değil mi, 100 üzerinden kaçsın sen diye?” dedi ve gitti. Böyle herkes birbirine baktı ki bunlar bakın, eğitimde örnek gösterdiğimiz, başarıları olan öğretmenler ve müdürler. Geri geldikten sonra burada bir toplantı yaptık “Ya, bizim alacak çok yolumuz var.” dedik. İşte, bakın bu, insanla ilgili bir hadise. Yani bizim Milli Eğitim Bakanlığındaki yaptığımız iş ve üniversitedeki yaptığımız iş eğitim değil öğretim, eğitim başka bir şey. Yani ben doktora için yurt dışına da gittim. Londra’da metroya bindim, herkes kitap okuyor; utandım, cebimde kitap taşımaya başladım. İşte, bakın, toplum size öğretiyor bazı şeyleri. Yani o kadar basit bir konu değil bu, aslında memleketimizin sorunu bu. Yani bir yerde bir kanun çıktı, birileri oturuyor, masa başında düşünüyor: “Bu kanunu nasıl ederiz de kötüye kullanırız, nasıl çıkar sağlarız, nasıl yaparız?” diye, bütün iş akşama kadar bu. İşte, ilaç örneğini verdim; o, bizzat şahit olan hekim arkadaşımın duyduğu olaydı. Yeşil kartlılara ilaçları bedava verelim, katkı payı almayalım, hadi bakayım... Hekimler ya bunlar, bırakın diğerlerini.

Şu anda, uzaktan eğitim yapıyoruz, öğrenci Facebook’ta, Twitter’da, sosyal medyada veryansın ediyor hocalara. Neden? Biraz zorlaştırdığımız anda kopya çekmeyi hak olarak görüyorlar uzaktan eğitim ya, pandemi döneminden dolayı şu anda sıkıntılarda “Vay, hoca, bizim kopya çekmememize engel oldu.” bunun adı bu aslında yani satır arasından okuduğum zaman şey bu. Gölbaşı’ndaki yapılan tuğlayla, işte bir Ayasofya veya bir Sultan Ahmet yapılamıyor; malzeme bu. Çok konuşmamız lazım Sayın Vekilim, bunun cevabı o kadar şey ki... O zaman yapmanız gereken şey şu, Konfüçyüs’ün bir sözü var -tam hatırlayabilirsem aklıma geldi-: “Bir ülkede adaletli hükümdar varsa kanuna ihtiyaç yoktur, kanun varsa da hükümdara ihtiyaç yoktur.” diyor. Yani bu çerçevede bir değerlendirsek zannediyorum... Bizim bu vaziyette yapacağımız ne peki, çaresiz miyiz? Hayır değiliz. Olabildiği kadar detaylı kanun ve yönetmelik yapıp karşılığında cezasını koymamız gerekir, yapacak başka şu anda hiçbir şeyimiz yok maalesef. Yani mevcut yapıyı dizginlemenin, kötüye kullanmayı önlemenin tek yolu maalesef şimdilik bu. İyi kanun çıkarıp arkasından üstünde tekrar tekrar revize edip sıfır hataya ki mümkün değil, illa da bir şey bulunur bir yerlerde yani tilki ne kadar yol bilirse avcı da o kadar iz biliyor maalesef. Bu şekilde...

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – “Sıkı denetim şart.” diyorsunuz.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Sıkı denetim şart, cezai yaptırım şart. Tabii, hep ceza, ceza diyoruz ama ödüllendirmesi nerede bunun? Ya, şeytan taşlamaktan ödüllendirmeye fırsat kalmıyor maalesef. Cezayı devre dışına... Mesela bu şekilde bu kötüye kullananları biraz önce söylediniz, ben istatistiği idare mahkemelerinde yaptığım bilirkişiliklerdeki dosyalardan söylüyorum; benim gördüğüm o aşağı yukarı yüzde 70-80’i bu durumda; kötüye kullanma, bildiğiniz mühendis görevini kötüye kullanıyor, yetkisini kötüye kullanıyor, olmayan şeyi oldu gibi gösteriyor. Mesela bir tanesinde gördüm, ya, bu sonuç nereden çıktı diyorum, işte pencere yüksekliği girecekken “A, çocuk girerken yanlış girmiş” oluyor, savunması da bu mahkemeye. Değil yani kusura bakma da ben aptal değilim, o kadar rakam öyle yanlış girilebilecek bir rakam değil. Artı Bakanlığın bu değerlendirmeleri esas aldığı bilgisayar programları ve yazılımları iyi akredite etmesi lazım, orada çok ciddi sıkıntı var. 3-4 tane program var, yazılım var, hepsinin içerisinde ne olup bittiğini üç aşağı beş yukarı biliyorum. Bir kısmında bir yerinden hadi getir kontrol edelim dedim geçenlerde çünkü bizde kararsız yapı çok, yığma binalarda köşelerinde kolonları olan düzey hatıllı binalar var, hiçbirisi modelleyemiyor bunu. E, ne yapıyor? Bir kat sayıyla

çarpmıyormuş sadece. Sordum; nasıl hesaplıyorsun sen bunu dedim, otuz yıldır yazılım yapıyorum ben, çok zor bunu modellemek. “Biz kat sayıyla çarpıyoruz.” dediler. E, ne oluyor? Bakanlıktaki memurun önüne gelen raporda ise arkasında nasıl bir hesap yapıldığıyla ilgili bir şey yok, bilgi bu kadar.

İLYAS ŞEKER (Kocaeli) – Yorum da yok, yorum da yapamıyor çıkan sonuçla ilgili.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Maalesef.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Evet Hocam.

Şimdi, İzmir Milletvekilimiz Kamil Okyay Sındır.

Buyurun Sayın Vekilim.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Sayın Hocam, tabii, ben de teşekkür ediyorum hem konunun bütünü için hem de özellikle yapay zekâ konusundaki uzmanlığınız ve önerileriniz için.

Tabii, benim birkaç sorum olacak bu konuda; bir tanesi: Ben de bir dönem akademide yapay zekâyla ilgilenmişim ki o dönem uzman sistem uygulamalarına girmiştim.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Ekspert sistemleri vardı...

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Evet.

Tabii, yapay zekânın bir insan gibi düşünebilen, davranabilen; robotik falan da dâhil içerisinde yapay sinir ağları, bulanık mantık gibi konular... Bu çerçevede bunun alt dalları olarak önemli bir karar verme sürecinde insan gibi, insan zekâsına benzer bir şekilde karar verebilen makineler aslında. Şimdi, deterministik değil bahsettiğiniz değil mi?

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Doğrudur.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Yani “Höristik” dediniz zaten. Yani, daha çok deneme yanılmayla da belirlenen bir karar süreci ama öğrenerek. Yani, yeni şeyler bunun üzerine katarak ve üzerine önceki bildiklerini bir kütle olarak tutup onun üzerine yeni bilgiler katarak bu sürece katkı koyuyor, insan zekâsına yaklaşımaya çalışıyor.

Mesela, bir örnek verdiniz, sunumuzun bizdeki 17’nci sayfasında geçiyor. Binada oturana sorular sorulması “Kapı ya da pencere köşelerinde oluşan çatlaklar, binanızda devam eden çatlak oluşumu var mı, binanızda gözlemlenebilir eğilme var mı?” vesaire gibi... Sonra bu durumun uzman olmayan, hatta inşaat mühendisi bile olmayan insanlarca görsel, basit bilgilere göre tespit edilmesi; bunların merkezdeki bir bilgisayar yardımıyla, yapay zekâ testiyle, analiziyle, teknikleriyle “yeterli” “kararsız” “yetersiz” gibi birtakım sonuçlara varılması...

Şimdi, benim sorum şu: Bir inşaat mühendisi de binada gözlem yapabilir, gözle görerek bina hakkında bir fikir sahibi olabilir. Bir doktorun hastasına baktığında hastanın solgunluğu, rengi, sesi vesaire gibi belirtiler vardır ve soru sorarak bazı bilgiler edinebilir ama mutlaka -kan testine, idrar testine, MR, tomografi veya ultrason gibi- doğru karar verebilmek adına birtakım analizler ve testlere de ihtiyaç duyar. Şimdi, sadece gözleme dayalı ve mühendis de olmayan kişilerin anketör gibi soruların yanıtlarını alan kişiler... Tabii, onlar sadece aracı, onlar karar verici değil, burada karar verici olan yapay zekâ bilgisayarı. Böylesi hayati bir konuda yeterli ve doğruluk hassasiyeti konusunda nereye varabilir, ne kadar doğru bir noktaya varır şu gün için diyorum çünkü sonuçta bu binanın belki yeniden yapımı, yıkımı vesaire gibi çok önemli bir karar verilecek; birincisi bu.

İkincisi de, bu sorular ancak bir yerde deprem olduğu takdirde, önemli ve ciddi bir deprem olduğunda aldığınız yanıtlara göre bina hakkında size bir fikir verebilir. Ama öyle büyük bir depremin olmadığı bir yerde binanın yapı sağlamlığını bir karot testi, normal bir binanın yapı sağlamlığına dair yapılan diğer testler “nondestructive” yöntemler vesaire gibi birtakım cihazlar kullanılarak yapılan

testler, betonla ilgili, demirle ilgili, kolonlarla, kirişlerle ilgili... Bunları yapmadan nasıl bir sonuç üretir? Çünkü bu sorular ancak bir deprem olduysa o depremde sağlam kalmış bir binadaki durumu tespit etmek için yapılacak sorular ama böyle bir durumla karşılaşmamış yapılar için de bu yapay zekâyla nasıl bir süreç, nasıl bir sonuca varılabilir diye düşünüyorum, aklıma geliyor; onu özellikle sormak istedim. Tabii, bir inşaat mühendisinin sizin önerdiğiniz bu yöntemi kullanırken bunun yerine inşaat mühendislerinin gözlem yapabilecekleri... Yani insan gibi düşünen değil, ona bir benzetişim yapmak değil, onun gerçek insanı olan uzman kişilerin yapmasını nasıl karşılaştırırsınız? Ben, bu birbiri arasında bir yorum yapmak istemem -haddimi de bilirim- sizin bu konudaki yorumunuzu öğrenmek isterim.

Teşekkür ederim.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Estağfurullah. Çok teşekkür ediyorum çok güzel bir soru.

Aslında sunumu böyle hızlı yapınca, bir de çok fazla sayıda konu oldu. Sadece o bilgisayar kısmı sunumun yüzde 20'si falandır herhâlde, hatta o kadar bile değildir. Buraya yoğunlaşacağımı bilsem birazcık daha orada detaylı sunum yapabilirdim, o benim aslında hatam diyelim. Şöyle: Hızlı anlattığım zaman konuyu ancak çerçevesini çizmek için -zaman kısıtlı olduğu için- anlatabildim. Aslında, bu, 2-3 aşamalı bir program, program değil aslında. Bu bir defa elimizdeki envanteri belirlemek için olabilecek en hızlı yöntem; koydum kenara. Yani elimde ne var benim, 100 tane binanın kaç tanesi yeşil, hakikaten bir sıkıntısı, sorunu yok, kaç tanesinde şüphe var birazcık, kaç tanesinde de ciddi sorun var? Bu, bir.

İkincisi: Burada depremle ilgili şeyde envanter çıkarırken depremde yetersiz olan binaların çok büyük bir çoğunluğunda deprem olmadan da az da olsa mutlaka hasar gözleniyor, mutlaka oluyor. Yani dikkatli baktığınız zaman, özellikle çatlaklar, duvar çatlakları, sıva, "sıva çatlağı" diye tabir edilen taşıyıcı sistemi ayrılımları, buna benzer ayrılımlar veya farklı şeyler mutlaka oluyor. Dolayısıyla da bu 1'inci envanter çıkarma aşamasında yüzde 100 sonuç alırsınız diye düşünüyorum; bu, bir. İkincisi, yapay zekâyı sadece burada, başlangıçta güvenmeyeceğiz zaten, daha detayı olursa, onun alt ve üst sınırlarını belirleyen klasik yazılımlar olacak. Yani eğer bu değer dışına çıkarsan şunu bir daha kontrol et gibi mesela. Buna benzer sınırlamalar koyacağız yani teknik olarak o güvenilirlik sınırının içinde kalacağında mutlaka olur. Ama -dediğim gibi- ilk günkü yaptığımız yapay zekâyla bir yıl sonraki arasında müthiş bir fark çıkacak bir kere, onu hepimiz biliyoruz, siz de biliyorsunuz, konuya yakın olan birisi olarak, çalışmış birisi olarak takdir edersiniz.

Yani alt ve üst limitleri belirledikten sonra, 2'nci aşamada gri bölgeye düştüğü anda işte o zaman mühendislerimiz devreye girecek. Bu bilgisayar programının yapacağı bir şey yok orada artık; bu kadar iddialı, her şeyi halledecek bir şey değil, o, 3 aşamanın 1'incisi sadece; bu sunduğum kısım. Orada, bu binaya birisi gelecek, onunla da ilgili hızlı yöntemler var. Mesela kolonlardaki kesitlerde, içeride donatı ne kadar, ne değildir? GPR kullanmaya başladık şimdi, çok da güzel sonuç aldık. Hatta ben bunu İstanbul Büyükşehir Belediyesine proje teklifi olarak vermiştim, çok az ilerleyip tekrar bıraktık, bayağı uzun yıllar önce. Minibüsün üzerine koyduğumuz bir Ground Penetrating Radar yani yeraltı radarıyla çünkü yenileri çok yeni çıktı... O tarihlerde Yeni Zelanda'dan bir cihaz getirmiştim, yurt dışından yeni gelmiştim, kapasitesi düşüktü, şimdi mesela, 20 metre derinliği görebilen GPR'lar var yani minibüsün içerisine koyuyorsunuz, sokakta giderken binanın yatay kesitini alıyor; buna benzer hızlı yöntemler var. Artı -sizin de söylediğiniz gibi- tahribatsız yöntemler "nondestructive test" yöntemleri yine kullanılabilir güvenilirlik sınırları içerisinde bunlar. Aynı şekilde -dediğim gibi- burada işte mühendisimiz zaten o 2'nci ve 3'üncü aşamada devreye giriyor. Ha, eğer gerçekten yetersiz çıkmışsa da zaten mühendisin elinden çıkması gerekiyor projenin, diğer denetimlerin ve diğer şeylerin. Yani arka arkaya olması gereken o 3 blokun sadece 1'incisinden bahsediyorum ben burada; karar. Bu, bina nedir, nasıl bir bina? Çünkü elimizde şu anda hiçbir şey yok. Ama böyle bir programda dediğim gibi,

birazcık da eğitimle, bilgisayarı eğiterek vesaire falan tekniklerle ve klasik bilgileri de kullanarak tabii ki aynı zamanda, bu tamamen yapay zekâ da olmayacak, her şeyimizi de ona emanet etmeyelim. 1'inci değerlendirme en azından biz, çok süratli bir şekilde Türkiye'nin her tarafındaki yapay envanterine çıkarabilme şansı verecek bize. Diğerleri için farklı çözümler var, demin söylediğim gibi, çok süratli karar alınabilecek... Ben 5'inci katla çok fazla ilgilenmiyorum, bana lazım olan zemin ve bodrum kat, onu da sokaktan geçen bir cihazla, kat seviyesini de uydudan aldığım görüntüyle, kaç kat olduğunu veya tapudaki bilgilerden alarak çıkabiliriz ve oradan da bir yaklaşık, o da yaklaşık olacak yine -dediğiniz gibi- ondan sonra mühendis devreye girecek artık. Biz en başta -çok affedersiniz- hamallık işini, sokak işini bilgisayara yaptıracağız, mühendise değil de ama esas mühendislik işini yine mühendis yapacak.

KAMİL OKYAY SINDİR (İzmir) – Bir karar destek sistemi.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Karar destek sistemi gibi, aynen öyle.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Hocam, çok teşekkür ediyoruz.

Gerçekten, önemli, güzel bir çalışmayı da bizimle paylaştınız. Bu çalışma bu kadar yaygın olursa, kullanımı da kolay olursa işte mobil cihazlardan,

işte mobil cihazlardan, cep telefonlarından ulaşılabilen bir uygulama, muazzam da bir envanter bağımsız bölüm sayısı vesaire bilginin çok kısa zamanda toplanmasına da vesile olabilir. İşin o yönünde de bir kazanım elde edilebilir.

Emeğinize sağlık hocam, çok teşekkür ederiz tüm Komisyon üyelerimiz adına. Bizlere bu güzel sunumu gerçekleştirdiniz. Biz de bu çalışmalarla ilgili hem sonuç raporumuzda, önerilerde hem de onun evvelinde bu tip çalışmaların yapay zekâ destekli bu hızlı risk tespit metodlarını mutlaka bakanlıkta ayrı bir kurul oluşturularak ele alınması, bunların geliştirilmesi, bunlara ilişkin farklı çalışmalara destek verilmesi hususunu da dile getireceğiz inşallah.

Size de teşekkür ediyoruz, başarılarınızın devamını diliyorum.

PROF. DR. ABDUSSAMET ARSLAN – Teşekkür ediyorum, kolaylıklar diliyorum, hayırlı akşamlar.

BAŞKAN RECEP UNCÜOĞLU – Sağ olun, çok teşekkür ederiz.

Evet, değerli Komisyon üyelerimiz, çok kıymetli milletvekillerimiz; bugünkü gündemimizi son sunumla tamamlamış olduk. Yarın yine saat 14.00'te bu salonda buluşmak üzere hepinize iyi akşamlar diliyorum. Toplantımız sona ermiştir.

Kapanma Saati: 20:46

